

Einar Lagrelius dagbok 10/8 – 30/12 1938

Hemliga minnesanteckningar från tiden innan kriget och under dess början.

Anteckningarna återgivna i ursprungsskick och utan kommentarer. Skildrar hur man planerade ett Sverige under ockupation. De inblandade fick bedyra att inte yttra något under sin livstid. Dock blev en inblandad senil och lite lösmynt, vilket har räddat historien till eftervärlden, då uppgiften nådde Kungliga myntkabinettet i en tid då Sedeltryckeriet övergick i amerikansk ägo.

Anteckningarna och nödsedlarna räddades i sista stund innan destruktion och de senare finns nu att se på Kabinettet.

Torsdag, 10 augusti 1938

Förfrågning från Rooth, Penninglotteriet.

400.000 ex. lappar 23x80 mm på 61 gr ppr. Fordringar: Minsta möjl. dammbildning, 23 mm dimensionen så exakt som möjligt. Tryck på varje lapp, nummernärke och numret.

Sifferstorlek minst lika stor som de lotter, som nu tryckas.

Leveranstid snarast.

Prisuppgift genast. Pris är även inhämtat från andra tryckerier.

Rooth kommer själv i morgon fredag klockan 11, då vi skola tala om tryckning av lottsedlar.

Fredag, 12 augusti 1938

Herr Björn besökte mig ang. stilar för årsberättelse.

Besök av herr Harald Rooth, se besöksrapport.

Lördag, 13 augusti 1938

Har infordrat förslag på ny falsmaskin från Frdr. Wagner.

Gravörrummet färdigt. Golvet fernissat. Maskinerna på sina platser.

A. Jansson går på semester. Mek. Anordningarna skötas under hans ledighet av Gust. Larsson.

Kontrollen över bevakningen övertas av C. Hansson.

Måndag, 15 augusti 1938

Sundqvist har sagt upp sig till 1 okt.

Wiessner har varit här ang. falsmaskin och lämnat offert.

Ing. Grëis har personligen överlämnat ny offert på torkmaskin

Jag besökte dep. Magnusson på R.B. och överlämnade förslag om anskaffning av torkmaskin, tvåfärgsmaskin o. Kelly-press, samt plan över maskinplaceringen.

Tisdag, 16 augusti 1938

H. Rooth ringde ang. lottryckningen och meddelade bl.a., att man kan lämna beställning på tryckn.

För 3 mån. framåt. Sålunda kunna t.ex. beställningarna för sept. okt. o. nov. lämnas på en gång redan i juni. Han ville senast i början av nästa vecka ha en fullständig offert på tryckn.

E. Nyrén har anhållit att få tjänstgöra i pannrummet efter Sv. Sundqvist.

Hr P. Jonsson ang. falsmaskin. J. betalar 800:– för gamla falsmask.

Klarlade för Amnér varför vi ej voro fullt belåtna med Kon.app. från Penrose.

Onsdag, 17 augusti 1938

Jag besökte byråchef Tersmeden och dir. Larsson på U.D. för att förhöra mig ang. bestämm. för reseersättning till utlandet. I stort sett beräkn. Ersättn. sålunda, att man uppgör en fiktiv reseräkning, bilj.kostn. upptas enl. den klass, man är berättigad att resa. Resdagarnas antal upptages till fulla antalet, alltså även i det fall, resan tagit längre tid, än om den företagits med järnväg, deb. Alla dagarna. Vid passerande av gräns under dagen beräkn. För den dagen ett dagtrakt. som motsvarar det lands, mot vilket man reser. I vissa fall förekommer det, att sovvagnsbilj. upptages, men under sådana förhåll. Avdrages givetvis natttrakt. I mitt fall är det ej tillåtet att uppta transport av saker genom städer, som passeras eller där uppeh. Sker för övernattning.

Magnusson meddelade pr telef. att Björnsson tagit del av PM ang. maskininköp (tvåfärgspress, enfärgsp., torkmaskin) och vore belåten med förslaget men önskade, att leverantören av torkm., för att best. skulle göras skulle åta sig utförandet på 3 mån.

Herr Wiessner har gjort besök för att försöka få till stånd affären med Kellymask. och falsmask. på en gång, varvid väsentlig reduktion skulle göras. Jag begärde skriftl. på erbjudandet.

Torsdag, 18 augusti 1938

H. Hansson återkom från semester.

Hr Wiessner överlämnade nytt anbud på Kelly-press och falsmaskin.

Jag översände brev och en kopia av Gustav Vasa bild till von Heinrich, Budapest.

Fredag, 19 augusti 1938

Kl. 11 sammanträde med Kommittén för ny sedeltyp. Vid sammantr. beslöts att köpa 1 st. torkmask., 1 st. Kelly-press, 1 st. falsmask. Frågan ang. köp av 2-färgsmask. bordlades då A/B Tryckfärger inkommit med ny offert. Gumaelius borde ges tillfälle reducera sitt pris, innan beslut fattades. Jag meddelade firma G., att de hade tillf. inkomma med ny offert, om de önskade. Underströk at det gälle en större reduktion.

Samtliga ovannämnda beställn. samt best. å nummerverk äro utskrivna i dag.

På förfrågan meddelade Amnér, att R.B. ej fått någon skrivelse ang. mörkläggn. vid luftskyddsövn. 6-9 sept. Vid förfrågan hos Överståth. Ämbetet tillkännagavs att de enda kungörelser, som utfärdats, vore annonserna i tidningarna.

R.B. kommer att under tiden för mörkläggn. släcka ytterbelysn. samt täcka för fönstret till vaktrummet. I rummen, som vänta åt gatan, släcks likaledes ljuset, och pers. förses med ficklampor.

Nummertryckning av de nya 10-sedlarsarken började i dag och fungerade redan från början väl.

Lördag, 20 augusti 1938

Besök av hr Wentzel från A/B Bolle. W. demonstrerade en metod för konstgravyr. Metoden är i och för sig ej något för oss, men en av apparaterna, som för ändamålet skulle komma till användn., är ev. av intresse. Det var en additionsmask. från Hoh & Hahne. Vi få offert på denna liksom på en nonie för mätning på visirskiva samt en spec. kassett, avsedd för inpassning av ett negativ i ett annat.

Kumlien har fått meddelande om innehållet i sista brevet från Heinrich.

Måndag, 22 augusti 1938

Ing. Rosswall har återkommit till Sthlm.

Jag besökte Björnsson kl. 12 och föredrog frågan om 2färgs-2tursmask. Muntlig offert har inkommit från Gumaelius. Priset sänktes till 39.000:–. B. skulle förelägga Styrelsen saken.

Kalkylen på tillverkn. av lottsedlar genomgicks. Jag föreslog ett pris av 4.000:– kr. för mån.lev. om 400.000 lottsedl., vilket jag motiverade med vår obekantskap med arb. ifråga om hänsyn till den tidigare tillverkn. B. för sin del ansåg detta pris för högt. 3.600:– kr. vore tillräckl. Jag svarade, att om Dir. ville fixera detta pris, trodde jag mig kunna utföra arb. med vinst. Emellertid syntes mig riktigare, att utnyttja den marginal, som stode till buds. Utan tvivel skulle vi få arb. till 4.000:–. Enl. min mening, är det bättre att ta ett rikligt pris och kunna sänka detta sedan.

På hemvägen besökte jag Gumaelius och ordnade med att en kopia av offert å nyss nämnda tryckmaskin skickades till Björnsson. Jag ringde kl. 2.15 till H. Rooth och meddelade honom, att Dir. ännu ej tagit ställning till frågan om tryckn. av lottsedlarna. Jag underströk, att ingenting framkommit som kunde hindra oss att göra det.

Kapten Wiessner erhöll muntligt besked om, att vi önskade motorerna för den best. Kelly-pressen utförda för växelström. Sak samma med falsmaskinens motor.

Tisdag, 23 augusti 1938

Tel. ledes meddelade jag H. Rooth om Dir.:s beslut ang. lottryckning. R. sade mig, att koncessionen endast varar 5 år, och rättigheten att trycka lotter är begränsad till 400.000 pr mån. Följaktligen borde et par punkter i överenskommelsen ändras. Detta senare meddelade jag Björnsson samt översände ett utkast till brev.

Ing. Bjurner skall göra en utredning som skall bli svar på frågan hur mycket övertid vid tryckeriet kan undvikas, och hur många nyanställda skulle behövas.

Onsdag, 24 augusti 1938

Björnsson meddelade vid tel.samtal att han hade för avsikt föreslå Fullmäktige inköp av Goebels

maskin för tillverkn. av lottsedlar under förutsätn. att Penninglotteriet placerar order hos oss.

Jag har förfrågat mig ang. några reseersättningsfrågor och hänvisades av rev.kommissarie E. Norberg till byråchef Svartling i finansdep. och byrådir. Larsson i U.D. Svartling upplyste om att finansdep. skrivelse ang. reseersättn. ej vore bindande för andra verk. Traktamente till Tyskland, som vore fastställt under förutsätn. av en registermarkkurs av 85%, kunde höjas på så sätt, att traktamente för närmast dyrare land tillämpades, om kursen överstiger 100. Larsson meddelade, att enl. hans och byråchef Tersmedens uppfattn. skall resa i I B företas så att t.ex. från Oslo gäller första klass från Oslo till gräns. Inom Sverige II kl.

Torsdag, 25 augusti 1938

Erik Dahlberg har gjort besök o. fått material för att inkomma med förslag på stil till årsboken.

Björnsson ringde och meddelade, att Fullm. beslutat inköpa maskin för tryckning av lottsedlar under villkor att Penninglotteriet lämnar order till Sedeltryckeriet.

Vi talade även om möjligh. att något inskränka tryckeriets tillverkning. Tumba hinner ej med, och B. anser det inte enl. nuv. situation lämpligt att öka arb.tiden vid Tumba. Vi kommo överens om att se tiden an till 1/10. För egen del ansåg jag att våra förråd äro stora nog för att kunna minska tillverkn. Jag delade B:s uppfattn. betr. Tumbas arb.tid, jag ansåg för min del, att man ser klarare på situationen om en månad, och jag sade mig då vara beredd på att komma med ett förslag. Betr. Förrådet av sedlar sade B., att ju större detta är, desto mera försenad blir övergången till ny sedeltyp. Jag för min del ansåg, att man i den nu tämligen osäkra situationen med sannolikhet ökande cirkulation främst måste se till försörjningen med sedlar. Det vore mycket litet tilltalande att minska arb.tiden för att sedan nödgas öka den igen inför en ytterligare påfrestning.

Jag meddelade vidare, att vi nu måste anställa 5 man, två ?, arb. har ökat i pressn., skärn. och privattrycket.

Till B. översändes 3 st. avdrag av Gust. Ad. bild.

Gust. Larsson har fått besked om att han på gr. av nuv. starka sysselsättn. ej kan få ledigt mer än 1 vecka, vilken han får i form av sem., som han får betala själv.

Jag delgav muntligen Gumaelius order på 2-färgsmaskin.

Bestämmelser utfärdade ang. mörkläggnig under luftskyddsövn.

Fredag, 26 augusti 1938

Översänt tabell till Björnsson över antalet anställda vid de olika avdelningarna vid tryckeriet.

Översänt offert på lottsedlar till Penninglotteriet.

Lördag, 27 augusti 1938

Bortrest till Rönnskär, Boliden.

Måndag, 29 augusti 1938

Vid telefonsamtal med Björnsson kommo vi överens om att jag skall ha samtal med Wallentin ang. vattenmärke för de nya sedlarna. Jag nämnde såsom lämpl. konstnär, Svante Nilsson. B. hade ingenting att invända mot valet.

B. påtalade faran av att anställa för mycket nytt folk, då det rel. snart kunde bli fråga om att avskeda dem, om arb.tillgången minskar. Vi överenskommo att vidta ändring i tidigare uppgörelse betr. frågan om minskning av sedelkvantiteten vid tidpunkt, då personalökning ånyo gör sig påkallad.

B. tyckte, att de avdrag av G. II A. bilden, han fick häromdagen, ej voro synnerligen vackra, att gravyren var tämligen torr och oskickligt gjord.

De första 50.000 lottsedlarna äro färdiga att levereras. De översändas i slutna plåtlådor. C. Hansson medföljer transporten.

Talat med Wallentin, som kommer den 30. klockan 11.

Tisdag, 30 augusti 1938

Wallentin besökte mig kl. 11. Se besöksrapport.

Jag har pr telefon uppmanat medaljgravören Nilsson att betrakta vårt mellanhavande ang. vattenmärke såsom konfidentiellt.

Hr Simons från Pressbolaget i Eskilstuna har besökt mig.

Björnsson har fått en uppställn. över kostnaderna, såsom de hittills gestaltat sig, vid tryckning av 10-sedlars ark.

Laboratoriet meddelar, att den hittills högsta siffran på limmat papper i tvärled, konstaterats.

Torsdag, 1 september 1938

Jag har givit order om att arbetet tillsvidare fortsätter med början som under sommaren klockan 7 för sådana, som arbeta på övertid. Likaså på måndagarna. Efter den 1. sept. slutar arbetet klockan 14 på lördagar. Faktor Kullberg skall stanna tills arbetet slutar i boktrycket.

Frågan om ackordssättning för avsyningen av sedlarna har diskuterats. Det är nämligen mening, att dela upp nålning, skärning och avsyning var för sig på så sätt möjliggörande arbetets medhinnande.

På tvåfärgsmaskin, som trycker färgtrycket på sedlarna bytes deckeln första gången efter 2 x 290.000 st. tryck. Plåtarna äro fortfarande fullständigt oskadade.

Axel Jansson återkommen från semester.

Torsdag, 1 september 1938

Vi köpte från E. Sahlberg 2,5 ton koppartrycksfärg 01. Detta för att säkra oss för c:a 10 mån. framåt.

H. Rooth besökte mig och meddelade, att vårt pris å lottsedlar låg väl till. Besked nästa vecka.

Jag uppmanade Wiessner hos Fr. Wagner att försöka komma med bättre pris på Goebels maskin.

W. föreslog mig att ge ett bud, varpå jag svarade, att det kommer jag möjligen att göra, sedan jag fått ett nytt och bättre pris.

Fredag, 2 september 1938

Jag använde dagen till att instruera medaljgravör Sv. Nilsson i metoden att framställa original till vattenmärken. Vi avlade besök på Tumba. Ing. Wallentin visade en del av Tumbas samling av vattenmärken, original och präglingsstämplor. N. skall på försök framställa ett vattenmärke.

Måndag, 5 september 1938

Från v. Heinrich kom ett brev med förslag till ändringar på Kumliens skiss till sedlar. Ett antal skisser bifogades. K. får se skisserna i morgon.

Jag har sänt Björnsson PM ang. koppartrycksrotationsmaskiner. En kopia av samma går till Magnusson.

Tisdag, 6 september 1938

Kumlien ringde efter att ha tagit del av Heinrichs sedelskisser. Han var mycket missbelåten med dem och ansåg, att de på alla punkter voro försämrade, utom möjligen att det kunde vara lämpligt att göra porträttbilden större och sätta en lätt gravyr över vattenmärket. Jag lät Mirowsky fotografera skisserna och skickade Björnsson dem tillsammans med avskrift av Heinrichs brev.

Tiel i A/B Tryckfärger fick meddelande om att vi bestämt oss för en Miehle-press.

Onsdag, 7 september 1938

D:r Kumlien besökte mig på morgonen, varvid vi diskuterade möjligh. att tillmötesgå av v. Heinrich uttryckta önskningsar om vissa ändringar på förslaget till 10-kr. sedel. Diskussionen utmynnade i, att K. skall göra en teckning av de modifikationer han vill gå med på och skriva en förklaring med text därtill.

Blyertsskiss, avsedd att tjäna som stöd för porträttbilden av G.V. anlände.

K. och jag skola resa till Uppsala fredag kl. 12.15 för att studera bilden i erforderlig mån.

Brev avgick till Björnsson och till v. Heinrich.

Hagströmer har ringt ang. div. frågor med anl. av tidigare brev.

Förslag till stil till ny årsbok har kommit och Lindströ och sekr. Böök ha avlagt besök för att ta del av alla spörsmål.

Bjurman har sagt upp sin anställn.

Torsdag, 8 september 1938

Jag har skrivit till Strasser och frågat honom, vad han skulle begära för att tjänstgöra ett, två resp. flera år vid sedeltryckeriet.

Rosswall och jag har bevistat luftvärnsövningen.

Fredag 9 september 1938

I sällskap med Kumlien var jag i Uppsala för att jämföra den tidigare omtalade skisser med Gustav Vasa porträttet i konsistoriesalen i universitetet. Jämförelsen utföll så att det visade sig, att få om över huvud taget några ändringar behöva utföras. K. lämnade mig en uppställning över de anmärkningar, han hade att göra i samband med inkomna motförslag betr. utrustning av sedlarna. Likaså fick jag ett förslag till förändring av ramarna på de nya sedlarna. Det visade sig gå utmärkt att något öka höjden. Därigenom ernås att porträttbilden kan bli, som det synes, tillräckligt stor.

Bankosekreteraren ringde och bad att få två exemplar av hittills ingångna löneavtal inom grafiska facket.

Lördag, 10 september 1938

Dir. Rooth har varit här och meddelat en del smärre anmärkningar på skärningen av de lottsedlar, vi redan tryckt. Han begärde omarbetning av skisserna till lottsedlar och lämnade ett förslag till kontrakt på tryckningen.

Brev till Björnsson.

Måndag, 12 september 1938

Brev har gått till Björnsson och Helmberger.

Jag har talat vid E. Eriksson, Åtvidaberg, om maskin för den s.k. tilltryckningen. Hans överingenjör kommer att besöka mig under veckan för att delge mig de möjligheter, som föreligga.

Kamrer Eriksson, Wagner, besökte mig och fick ett antal frågor uppställda. Besked skall inhämtas per telefon från fabriken Goebel.

Rosswall har tillbringat e.m. vid Tumba för att ordna med 10-sedlarsarkens skärning.

Tisdag, 13 september 1938

Under dagen har jag företagit undersökningar om möjligh. att trycka enkronorssedlar. Jag har lagt saken så, att vi först försöka trycka slut det papper, som ligger färdigt vid Tumba och sedan igångsätter ev. tryckning av nya sedlar på köpt papper. Detta kommer att framställas uti särskilt PM. För att genomföra tryckningen så fort som möjl. Har jag vänt mig till Esselte. Disponent Smith besökte mig och tillförsäkrade oss hjälp i detta avseende. Jag konfererade vidare med herr Möller, Esselte, och förvissade mig om möjligh. att trycka ett ljustryck på sedlarnas baksida.

Kumlien hade till i dag färdigställt en skiss för samma baksida.

Jag delgav Ekengren och Magnusson principerna för problemets lösning. E. uppsatte en promemoria över mitt yttrande, som han sedermera lade fram för riksbankschefen.

Samtliga plåtar för enkronassedlarna äro utrekvirerade och tillverkn. omedelbart igångsatt, med dels nya årtal, dels nya tryckplåtar. Fullst. antal göres först i stereotyp, parallellt tillverkas galvanotyper.

Från Goebels har svar inkommit på mina frågor.

Ekengren meddelar, att på enkronassedeln bör kvarstå "inlöses denna sedel" etc. Vilket namn, som skall stå på sedeln, får jag veta i morgon.

Onsdag, 14 september 1938

Utkast till PM ang. tillverkn. av enkronassedlar har gått till Magnusson. Jag har i detta PM redogjort för möjligheterna att hastigast möjl. trycka största möjl. kvantitet, enkronassedlar dels lika de gamla och dels så litet som möjl. avvikande från dessa.

Jag besökte H. Rooth och fick hans godkännande på de s.k. kontrollstrecken på lottsedlarna. Preliminärt överenskommo vi att försöka starta tryckningen den 15 jan. till dess skulle letterna beställas på annat håll.

Goebels meddelar pr telefon, att lottmaskinen kan levereras färdig, uppställd och approvad till årsskiftet. Jag beställer den under denna betingelse.

Amnér meddelar, att Bergs namn på enkronassedlarna skall ersättas med Bertils.

Torsdag, 15 september 1938

Magnusson meddelar, att tryckn. besl. av Fullmäktige av vid Tumba inneliggande papper. Jag begärde besked ang. protokolljustering.

Brev har avgått till Stoilov, Björnsson och Esselte.

Böök har fått ytterligare ett par provsättningar från Vilh. Johnsen.

H. Rooth har fått förslag till utseende till lottsedlar.

Ahlberg har fått order om att ha färdiga 16 plåtar för grönt tryck och 32 st. för svart tryck; allt för 1 kr.

Wallentin meddelar, att 1 kr. pappret måste ses om delvis pressas, innan det kan tryckas. Det skall ske genast.

Kommissarie Ruus kommer att utöva kontrollarbetet vid tryckning av 1 kr. sedlarna

Fredag, 6 september 1938

Sammanträde med dir. Westergren, d:r Winblad och ing. Hårding, Barnängen. Frågan gällde uppgörelse ang. betaln. av det arbete, som Barnängen utfört för förbättr. av limmetoden. Jag begärde, att man skulle göra ett förslag, varvid hänsyn togs till att vi själva utfört en god del av arb., och påyrkade dessutom en del kompletteringar av metoden, så t.ex. användn. vid massalimmat ppr.

Jag besökte Sv. Nilsson och gav honom en del anvisn. Ang. tillverkn. av matriser för vattenmärken.

Disp. Smith och hr Dahlström samt bankokommissarie Ruus sammanträdde här för att rådgöra om tryckningen av 1 kr. samt kontroll särskilt protokoll.

Vid besök hos Magnusson diskuterade jag inskränkandet av overtiden.

Samtal med Björnsson.

Lördag, 17 september 1938

Brev till Björnsson.

H. Rooth meddelade, att han ville ha samma utseende på lottsedlarna, som Centraltryckeriet föreslagit.

Jag var på Tumba och informerade mig ang. brukets möjligheter att göra 1 kr. papper. Se vidare PM från Wallentin till fullmäktige.

Bjurner hos Sv. Nilsson för att hjälpa honom att åstadkomma vax till vattenmärkesarbetet.

Söndag, 18 september 1938

Samtal med Björnsson. B. kommer till Stockholm om tisdag. Vi skola då omedelbart upptaga frågan om kris- och krigssedlar m.m.

Måndag, 19 september 1938

Kl. 9 voro samtliga kontrollanter medförande tryckplåtar till 1 kr. sedlarna på Esselte och mottogos av herr Dahlström. Ahlberg kontrollerade monterandet av de ännu icke färdiga plåtarna. Även Reuter Dahl medföljde. Jag gick senare upp till Esselte vid 1-tiden, då 20.000 ark papper kommit, och man var i gång med att ta in formarna.

Jag har talat vid Bök och bett honom tänka ut ett sätt att beräkna behovet av 1 kr. sedlar vid

olika situationer.

Brev avgått till Strasser genom Magnusson, som reser till Tyskland i morgon.

Tisdag, 20 september 1938

Övering. B. Karlström, Åtvidaberg, besökte mig. Samtal fördes ang. nummerstämpl.apparat.

Program uppfördes K. skall inom den allra närmaste tiden svara på, huruvida en maskin av åsyftat slag kan åstadkommas samt vilket pris den kommer att betinga i en serie av ung. 5 st.

Tryckning av 1 kr. sedlarnas bottenfärg har påbörjats.

Björnsson meddelar:

1) Direktionen vill ej avsluta övertiden.

2) Vi skola med skyndsamhet upplägga ett förråd 1000 kr. sedlar. Beställn. på ppr planeras nu vid Tumba

3) En 10.000 kr. typ skall framställas, dock ej av samma typ, som i den prisbelönta serien. Säkerheten skall ligga i gott tryck och flitig makulering. Till att börja med skall ett vitt papper med 3 lameller framställas. Det är möjligt, att ett gammalt vattenmärke kommer till användning. Kanhända tryckas aldrig sedlar på detta papper. Det skall i varje fall läggas i lager.

60.000 blanketter pr vecka kunna tillverkas vid Tumba.

4) Rooth har talat vid norrmän och finnar och dessa äro villiga att tillverka 1 kr. papper åt oss. Björnsson är ej hågad att lämna ut våra vattenmärken till sedlar av större valörer.

Björnsson frågade vidare, hur det skulle ta sig ut med ett vattenmärke liknande Vasamärket på de nya sedlarnas baksida. Märket skulle placeras ut över ytan på ett lämpligt sätt och i en storlek, som vore lämplig och tilltalande.

Onsdag, 21 september 1938

Tryckningen av båda färgerna på 1 kr. sedlarna har kommit igång.

Kumlien har varit här och fått instruktioner skriftligen och muntligen ang. 10.000 kr. Han hoppas vara färdig med skissen någon gång i kommande vecka.

Avskrift av det PM, jag lämnade honom har gått till Björnsson.

Med B. avhandlade jag i telefon frågan om ansvarsåtagande gentemot Penninglotteriet. Jag överlämnade H. Rooths förslag och B. skulle försöka taga upp saken i fullmägt. på torsdag.

Rooth meddelade i telefon, att han träffat uppgörelse med Centraltryckeriet ang. tryckn. av lottsedl. för närmast ifrågakommande 3 mån. Vi beräknas leverera från och med 15/2 39. Beställn. skall komma i dec. i år.

Jag har inspekterat 1 kr. tryckn. på Esselte.

Torsdag, 22 september 1938

Sv. Nilsson besökte för att få en allmän inblick i sedeltryckeriets verksamhet.

Sammanträde kl. 11 med sedelkommittén varvid genomgicks utkast till program för provisorisk 10.000 kr. Detta gillades i huvudsak. Möjligen kan pappret göras 2-. lammeligt. Att flytta vattenmärket är ej utan vidare möjligt. Jag skall tala med Wallentin om saken. Man höll för lämpligt att använda Gustav Vasa bilden för blindtrycket.

En skiss till 10-kr. krigssedel, utförd av Hagdahl, demonstrerades och vann anklang.

Jag erhöll bemyndigande att inköpa motorer för 2-färgs Miehle.

Björnsson meddelade, att fullmäkt. lämnat sitt medgivande till överenskommelse med Penninglotteriet i huvudsak på de villkor, som H. Hooth föreslagit.

Herr Wentzel har lämnat offert på anordning för reproduktionskamera.

Jag har överenskommit t med Ruus att i enlighet med vad vi från början beslöt hålla 8-tim. arb.dag vid tryckn. av 1 kr. Jag framhöll, kraftigt för R., att det gällde att hålla hög takt på tillverkn., då avsikten med att lämna trycket till Esselte var att hinna färdigt inom 10 à 12 dgr.

Jag besökte Wallentin på Tumba. Se besöksrapport.

Fredag, 23 september 1938

Nummertrycket av 1 kr.sedlar har kommit igång. Jag bestämde det, att vid utsorteringen av makulatur skall sådant ej medtagas, där svart tryck på framsidan går utanför det gröna bottentrycket. På baksidans spegeltryck skola sammanhängande svarta färgfläckar föranleda makulering.

Kumlien var här och vi diskuterade 10.000 kr. K. hade fått PM i saken. Det gällde närmast frågan om vattenmärkets placering, och denna sak skulle K. med det snaraste göra klar för sig och inkomma med förslag.

Måndag, 26 september 1938

Besökte Esselte, där man vid mitt besök tryckt 52.000 1 kr. sedlars ark.

Svarade på personalens anhållan om att få börja klockan 8 om morgnarna, att denna framställning kommer att bifallas.

Björnsson ringde. Vi diskuterade vattenmärken. Jag fick en skrivelse från Böök, vari han försöker finna en metod att siffermässigt bestämma den kvantitet 1 kr., som kan behövas vid ett ev. krigsutbrott.

Hr Severin Dahlberg lämnade offert på kol-stokers för värmeanläggning.

Tisdag, 27 september 1938

Besökte Svante Nilsson. Han anser, att sista vaxkombinationen är bra, och om han får färga den,

som han själv vill, är han belåten.

Antennen på taket reparerad.

Franska banken utger från den 26. sept. 5.000 fr.

Onsdag, 2 september 1938

Sammanträde på Riksbanken ang. luftskydd.

Närvarande: Björnsson, ordf. Ekengren, komm. Nilsson, vaktbefäl och vaktmanskap från Riksbanken, och arkivarien. Som sakkunnig hade kapten Abelin tillkallats.

Protokoll uppgöres efter handlingarna. Som omedelbar åtgärd för sedeltryckeriets vidkommande blir undersökning av lämpliga metoder för mörklägning, anskaffning av lämpl. materiel samt avdelande och instruerande av luftskyddspatruller.

Björnsson meddelade, att Tumba kommer att framställa enlamelligt provpapper för 10- och 5-kr. Det blir melerat papper. För att inte förväxling skall äga rum eller misstag uppstå, skall trycket ändras på lämpligt sätt. Jag skall ge förslag.

Jag lämnade org.teckning från Budapest och några ändringsförslag från Kumlien till B. för att han skulle sätta sig in desamma.

Torsdag, 29 september 1938

Besök av övering. Schwarzth. från K.&B. Den av tjeckerna beställda maskinen är ej avbeställd. Saken har varit på tal men ej avgjord.

Nuvarande leveranstid för koppartrycksmaskiner är 12 - 16 mån. Samtalet fortsätter i kväll.

Försökstryckning med olika färger för 5- och 10.kr. igångsatt.

Förberedande arbete för mörklägning igångsatt. Fönster mäts upp och räknas av Jansson och Hansson. Rosswall är instruerad.

Björnsson ringde och meddelade, att med anl. av Jonssons närvaro vid Tumba, bör man inte fastställa bestämmelserna för Tumba först.

Fredag, 30 september 1938

Björnsson, kapt. Avelin, Ekengren med sekr. Lundgren på besök. Vi rådgjorde om belysningsanordningar och byggnaden genomgicks. Plan över byggnaden skall tillställas luftskyddsmyndigheterna. Jag redogjorde för redan vidtagna åtgärder.

B. fick vid besöket se en del prov, utförda i olika färg, med 5 kr. trefärgsplåtar. Genom Ekengren fick han ytterligare prov, tryckt på gult (50 kr. ppr), varvid framsidans koppartryck tillfogats.

Jag hade under sammankomsten tillfälle att redogöra för de omständigheter, med vilka beslutet tillkom att låta Esselte trycka 1 kr.

Jag inspekterade på Esselte. Formarna börja slita sig något, men trycket är ändå acceptabelt.

Bjurner lämnar sin tjänst och han har avlämnat sina nycklar.

Jag sammanträffade med ing. Alm för att förhandla om någon avdeln. för grafisk teknik i Tekn. föreningen.

Måndag, 3 oktober 1938

Kumlien har varit här. Vi ha gått igenom 10.000 kr. förslaget.

K. skall försöka med att ta bort den högra ramen och sätta den i mitten i stället. Han skall även göra ett utkast till stämplrar av de slag, som från början bestämdes. Vidare skall plats beredas för ett nummer i nedre högra hörnet. K. skall i morgon efterhöra, hur riksheraldikern ställer sig till förslaget i sin helhet och dess detaljer.

Jag har begärt att Wiesner skall sätta sig i förbindelse med Goebels och ta reda på om de senare tidernas händelser inverkat på leveranstiden för lottmaskinen. W. skall understryka bestämmelsen i vår överenskommelse, att lev. är ett oeftergivligt villkor.

H. Rooth har fått besked om att fullm. gå med på ansvarsbestämmelsen i kontraktet.

Björnsson har pr telefon meddelat, att personalförbundet begärt förhandlingar och uppmanat mig att skaffa samtliga överenskommelser, som gälla de senaste grafiska avtalen.

C. Hansson har fått order att ställa höstrengöringen så att totalkostnaden håller sig omkr. 1.000 kr.

Brev har avgått till Bradbury, Wilkinson och till von Heinrich. Gustav Vasa-bilden återgick samtidigt.

Ing. Lindvall /Sunex/ har besökt och fått prov på blått vax. Han skall söka finna ett kostharts, som kan användas för vattenmärkesgraveringen.

Tisdag, 4 oktober 1938

Björnsson och jag gingo till Esselte för att se på tryckn. av 1 kr. Denna var då emellertid avslutad. Vi sågo i st. på offsettrycket. Efteråt samtalade vi på sedeltryckeriet om koppartrycksrotmaskiner. Protokoll fördes. Kontentan var, att B. vill ha klarhet i vilken maskin, som vi böra beställa. Han fäster mindre avseende vid, om det är den absolut bästa. Huvudsaken är, att den är god och för vårt ändamål fullt användbar, och att vi kunna få den inom rimlig tid, så att vi, när maskinpapperet från Tumba blir färdigt, även kunna trycka nya sedlar på den. Jag framhöll mina tidigare framförda åsikter och sade, att det rör sig om 2 maskiner, om vilka man vet föga. En överingenjör från K.&B. kommer emellertid snart till Sthlm och det vore skäl att ge honom tillfälle att framhålla, vad som kan ändras till förmån för K.&B. maskin, som vore den jag mest litade på. Det överenskoms, att jag skulle ta reda på när övering. Schwarzhantz kommer till Sthlm genom att

ringa till Helsingfors, där han nu vistas, samt att vi skulle inhämta div. kompletterande upplysningar från Budapest, liksom från den engelska firman Hoe genom skandinav. repro Botved i Köpenhamn.

Jag kom i förbindelse med övering S. pr telefon omkr. kl. halv tolv på kvällen, varvid S. meddelade, att hans firma utlovat en lev.tid av 8 mån. Längre vägrade man absolut att gå. Den tjeckiska maskinens format uppgav han till 900 x 470 mm. Något besked om hur med denna maskin kommer att förfaras, hade S. ännu ej fått. Emellertid hade arbetet med maskinen tillsvidare avbrutits i avvaktan på beslut.

Onsdag, 5 oktober 1938

Brev till v. Heinrich, som komplettering till brev, som avgått den 3 ds tillsammans med originalteckningar från Budapest och från Kumlien.

Brev till kapten A.P. Botved, Köpenhamn.

Torsdag. 6 oktober 1938

Jag besökte Sv. Nilsson och vi kommo överens om att arbeta med vattenmärke i större skala för att sedan reducera dem i reduceringsmaskin. Material har tillställts honom.

Jag samtalade med v. Heinrich i telefon. H. försäkrade, att han kunde utlova leverans av pressar på utlovad tid 8 mån. Det invercade ej på saken, att verkstaden, som bygger maskinerna, utför stora krigsmaterielleveranser. H. sade mig vidare, att f.n. en maskin med 92 cm cylinderlängd håller på att byggas för ungerska bankens räkn.

D:r Groth har fått prov på modelleringsvax att analysera.

Fredag, 7 oktober 1938

Kl. 12 förelågo data betr. v. Heinrichs och K.&B:s rotationsmaskiner och översändes till Björnsson. Efter resonemang med B. efterhörde jag hos kabinettssekr. B.* hans uppfattning om bestämmelserna i kontraktsförslaget med Penninglotteriet. Han gillade förslaget, varför jag icke hyser några betänkligheter för att bekräfta beställningen å tryckmaskinen. Beställn.-brevet avgår.

Har givit order att provtryck skall verkställas med duplexplåtar på det i dag anlända prov pppt från Tumba. Bjurner skall utföra färgbadet.

Björnsson meddelade genom Kullberg, att telegram kommit från Hoe i London.

Brev från Bradbury Wilkinson ang. provsedlar. 3.500 sändas gratis.

Björnsson har fått uppgift om behållning av stämpelpapper.

(Flyttat in från landet).

* Boheman

Måndag, 10 oktober 1938

Besökte Sv. Nilsson tillsammans med Wallentin. N. hade börjat med att göra ett vattenmärke, framställande en vase. Jag bad Kumlien tala med N. så att de blevo överens om utförandet.

Jag har skrivit en skrivelse till sedelkommittén, som innefattar mina synpunkter på lev. best. för rotationsmaskiner.

Kl. 3 var jag på sammanträde med samma kommitté och gick igenom ett kontraktförslag. Ett nytt utkast till sådant skall uppgöras.

Bjurner har fått i uppdrag att söka ut lämpliga färger för nytt färgtryck på gamla sedlar.

Tisdag, 11 oktober 1938

Sammanträffande på morgonen med ing. Sköldebrand.

Jag talade i telefon med Magnusson som vikarierar för Björnsson. Jag frågade honom bl.a. om hans uppfattning betr. lämpligheten av att resa till Finland och se på hur man där trycker lottsedlar. Han sade sig förmoda, att om icke en sådan resa gjordes eller företogs, skulle det ej anses som något förbiseende.

Jag frågade vidare, om han vore av den uppfattningen, att jag kunde ta upp ämnet om inbyggande av verandan 4 tr. Magnusson rådde mig att be Björnsson se på saken på platsen.

Jag besökte Amnéer för att visa förslag till 10.000 kr. Jag meddelade honom, att det vore min avsikt att börja med gravryarb. Dock tänkte jag ej göra några beställn. på annat håll för ändamålet ännu så länge.

Därefter hade jag samtal med Ekengren, varvid vi beslöto oss för att skicka Rosswall och C. Hansson till luftskyddskursen.

Von Heinrich har meddelat, att Gustav Vasa-bilden m.fl. teckn. anlant till Budapest.

Kontraktet ang. lev. av koppartrycksrot.maskin skall underskrivas på e.m.

Onsdag, 12 oktober 1938

Skrivelse har avgått till Direktionen ang. ny stil för Riksbankens årsbok.

Schwarzhanz ringde och meddelade, att han fått order på rotationsmaskinen. Han läste upp en formulering till ett brev med ordererkännande.

Aktuarie Sandahl, posten, ringde och hörde sig för ang. gravörer. Jag lovade att om så önskas förmedla en uppgörelse med de gravörer, vi kände till.

Från postens stämpelförråd meddelar man, att några felaktiga stämplat ägt rum på Värmlandsbankens aktier. Nya blankor insändas tillsammans med uppgift om, vilka nummer, som skola omtryckas.

Graveravdelningen har fått nya 10.000 kr. att renrita.

Torsdag, 13 oktober 1938

Brev från Forfang. som översände referat av sitt anförande vid mötet den 16 juni i Oslo.

Mr Turner från Hoe i London ringde och frågade, om han borde komma till Sthlm med anl. av förfrågan. Han fick besked om, att affären redan avgjorts. Jag bad honom samtidigt hålla mig underrättad om de förbättringar, som komma att vidtagas på maskinen.

D:r Groth har lämnat en del prov på vax till vattenmärke. Mirowsky provade materialet på fräsmaskin.

Jag beställde prov på inslutningsmateriel från Vilh. Johnsen.

Andra trefärgsmaskinen i tur att nedmontera är klar att transporteras bort.

Amné meddelar pr telefon, att kommittén för sedlar kommer att ge mig i uppdrag att i Würzburg förhandla om detaljer betr. de koppartrycksrotationsmaskinerna, som äro beställda.

Fredag, 14 oktober 1938

Jantzen har meddelat, att han kommer på onsdag eller torsdag nästa vecka.

I telefon har jag kommit överens med Magnusson om att dir. Liberts och Jantzen, om den senare hinner inträffa, skola tagas ut på en utflykt ev. till Gripsholm, varunder ett middagsuppehåll göres på ekonomi att låta utomstående trycka denna, då dels kollektionering, förvaring av stil m.m. debiterades, dels vi själva inte kunde gör några permitteringar enbart av denna anl. Det är icke fråga om någon stor tryckning. Det är endast sätteriet, som första året blir väsentligt taget i anspråk. Betr. stilinköpet framhöll jag, att nya anskaffningar göras alltemellanåt. Den stil, som vi denna gång ämnade anskaffa, kan komma tillgodo även för andra ändamål än årsboken. Jag avrådde från att placera beställningen hos privata tryckerier. Magnusson frågade, hur frågan med gravering av nya sedlarna låg till, varpå jag svarade, att från tryckeriets sida gjorts allt, som kunnat göras. Tidsutdräkten hade vållats i väsentligaste mån av den långsamma behandlingen saken fått i Direktionen och kommittén.

Jag överlämnade personligen till Sv. Nilsson en del vaxprover för maskingravering och mottog av honom en första modell till vattenmärke (vase).

Modén har fått protokollsutdrag på fullmakt. beslut att låta honom kvarstå i tjänst till den 1/3 1939.

Jag skickade avskrifter av det föredrag, Forfang höll den 16/6 i år, till Björnsson, Jonsson och Wallentin.

H. Rooth ringde och bad att få räkning på tillsvidare utförd lott-tryckning. Han sade sig vara belåten med kontraktsförslaget han fått, men måste tillfråga juristen i styrelsen, innan han ansåg sig

berättigad underskriva dem. Jag skall ta del av kontrakt till nytt utförande av lottsedlar endera dagen.

Lördag, 15 oktober 1938

Ing. Gille var här. Frågan gällde installering av stokers. Vi vill om möjligt göra en anordning, som transporterar kolet automatiskt från kolrummet in under pannorna. En ing. från AGA, som i samarbete med Sjöboverket, för en konstruktion av stokers, var med.

AGA skall dels komma med en ritning på principlösningen dels komma med kalkyler, som visa på en ev. besparing av anordningen. Genom ing. G:s försorg skall vidare gasprov utföras på pannanläggningen. När vi sammanställt siffrorna, tages frågan upp om anskaffning av stokers.

Måndag, 17 oktober 1938

Jag telefonerade till Forfang, Oslo, och meddelade om Liberts' och Jantzens hitkomst. Han telegraferade svar, att han kommer onsdag morgon.

Sv. Nilsson har varit här och fått kopparmatris från sin vaxmodell.

Jag fick telefonmeddelande från Magnusson, att min resa till Würzburg beslutats. Direktionen underströk, att jag bör resa så fort som möjligt.

H. Rooth har besökt och visat ny typ till lottsedlar, gått igenom räkningar etc. Jag anmodade honom att hädanefter i varje särskilt fall vid beställning lämna numrerade rekv., så att vi kunna referera till dessa nummer vid debiteringen.

Måndag, 24 oktober 1938.

Jag skaffade biljett till resan Sthlm-Würzburg-Leipzig.

Har hämtat den nedförminskade modellen från Sv. Nilsson.

Hagdahl var hos Kumlien och fick skisser till 10.000 kr. sedelns siffror.

Jag har ställt frågor till Rosswall, Kullberg, G. Svensson, Axel Jansson och Gösta Löfgren ang. deras önskingar och synpunkter på detaljer betr. koppartrycksrotationsmaskinerna.

Meddelade Björnsson om Erik Wickbergs död. Vidare att jag ansåg det lämpligast att fara till Goebels i Darmstadt.

Brev har avgått till Nationalmuseum, Södermanlands regemente samt till fru A. Wickberg.

Tisdag, 25 oktober 1938

Jag var på sammanträde hos sedelkommittén, varvid bl.a. bestämdes att på krigssedlarna skall Axel Oxenstiernas bild ingå. Vi skola fortsätta och göra färdiga originalteckningarna till 10-kr. och förbereda 5-kr. Vi skola även fortsätta med 10.000-kr. utan att störa annat arb.

Jag skall beställa 10-kr. baksida hos Giesecke & Devrient i Leipzig. 5-kr. skall påbörjas.

Jag skall resa till Darmstadt för att titta på lottmaskinen. Vidare framgår av sammanträdesprotokoll.

I telefon kom jag överens med Björnsson att stanna på egen bekostn. i Köpenhamn på hemvägen från resan, och att jag under förhandl. i Leipzig speciellt vad betr. torrtryck lämnar meddelande genom Rosswall.

Jag nämnde, att jag tänkt mig möjligheten av att skaffa en orden till dir. Devrient. Efter att ha talat med finansministern meddelade Björnsson, att detta icke gick för sig. Jag redogjorde vidare för mina avsikter med Strasser.

En felaktig 5-kr. har kommit i dagen. Redaktör K.A. Larsson, Stockholmstidningen, ringde och meddelade därom. Sedeln skickades in hit.

Det visade sig då, att feltryckningen troligen gått till på så sätt, att en press gått tom vid en tryckn. deckeln torkats av men ej fullständigt, varvid ett baktryck uppstått på en del av den inlämnade sedeln.

Brev avgått till Enschedé en Zonen med tack för beskrivning av vattenmärkesframställning.

Torsdag, 27 oktober 1938

Hagströmer önskade upplysning ang. vad som betalats å best. maskiner (rotationskoppartr.pressar, tvåfärgspress, Kelly, torkmaskin, Goebels maskin och fuktmaskin) samt vad som återstod att betala under 1938 och 1939.

Björnsson godkände krans till Wickbergs begravning för 25:- kr.

Fredag, 28 oktober 1938

Brev från E.L. ang. meddelande till Strasser om E.L:s ankomst till Leipzig, samt försäljn. av Wickbergs segelbåt.

Besök av Björnsson och Fredriksson ang. stilinköp och uppsättn. av årsboken. Beslöts att provsättning skulle utföras med sedeltryckeriets stil samt att kostn.beräkn. skulle uppgöras för komplettering av densamma.

Anbud skulle infordras från Norstedts och annan firma.

Björnsson besåg tryckeriet och spec. fuktmaskinen.

Diskuterade personalens genom Civilförvaltningens Personalförbund framförda önskemål betr. förändring om nuvarande avtal. Ansåg att uppsägn.tiden 3 mån. kunde fastställas.

Vid ev. förseelse eller i öv. visad olämplighet skulle den felande omedelbart kunna uppsägas från sin anställning.

Björnsson frågade om nuv. semester samt om det inte vore olämpligt med olika lång semester för

olika åldrar. Underteckn. framhöll svårigheten att hålla arb. flytande då t. ex. tryckaren, iläggaren och mottagaren hade olika lång semester.

B. ifrågasatte lämpligheten av att tryckeriet helt stängdes under semesterperioden.

Underteckn. meddelade, att detta nu, sedan torrtryckning delvis införts, icke vore otänkbart.

Betr. begärd ledighet å jul- påsk- pingst- och midsommaraftonen frågade B. hur ledigheten ställde sig vid privata tryckerier. Underteckn. meddelade, att då sådan ledighet beviljades, skedde detta endast med motsvarande avdrag å lönen, då det här gällde ledighet utan avdrag.

Betr. ledighet vid sjukdom kunde full lön icke utgå.

B. meddelade om nuv. förmåner vid sjukdom.

Betr. ny avlöningsstat ansåg B. det vara lämpligt uppdelade personalen i tryckare och hjälparbetare. Tryckarna borde uppdelas i grupper med hänsyn till det ansvar och den skicklighet, som fordrades, t.ex.

Grupp I. Rotationspresstryckare

Trefärgstryckare

1:sta man i pressning

1:sta man i limning.

Grupp II Tontryckare

Nummertryckare

Enfärgstryckare.

Dessa skulle erhålla ett lönetillägg, då de utförde ovannämnda arbeten, men icke automatiskt gå upp i högre löneklass.

Underteckn. tillfrågades, huruvida personalen på grund av ansvar och arbetsförhållanden i övrigt kunde anses mera fysiskt och psykiskt ansträngda än personalen vid t.ex. Esselte. Svaret nej.

Tillfrågades dessutom i vilken proportion jag ansåg lönerna här borde stå i förhållande till privattryckerierna. Underteckn. framhöll att 30 % förhöjning vore lämplig.

B. hade tänkt sig 25 %.

Betr. rotationskoppartr.pressarna ansåg B. det vara mindre lämpligt giva K.&B. direktiv betr. konstruktionsdetaljer, då därigenom en del av ansvaret för konstruktionen komme att ligga på sedeltryckeriet.

Underteckn. framhöll avvikande åsikt under åberopande av att K.&B. icke själva behärskade alla detaljer betr. koppartryck, varför jag ansåg att de med nöje såg, att detaljanmärkningarna gjordes från beställaren.

B. önskade en förteckning över personalen med angivande av de olika löneförmånerna, antalet övertidstimmar samt årslönen för 1937. Vid fall av längre tids sjukdom under året, borde detta angivas.

B. diskuterade möjligheten av att ersätt. för sänkt makulaturprocent utginge till personalen.
Förslag ange runda hörn å 5-kr.

Måndag, 31 oktober 1938

Översänt brev till K.&B. med skiss över fuktverk för fuktning av fuktdukarna till koppartrycksrotationspressarna.

Besök av Björnsson, Magnusson och Hagströmer, varvid åtgärder för tryckning av krigssedlar vid mobilisering diskuterades. Protokoll över sammanträdet upprättades av Hagströmer.

Tisdag, 1 november 1938

Besök av Hagströmer, vilken ville konferera betr. utskrivning av protokoll från sammanträde den 31/10.

Onsdag, 2 november 1938

Besökt Sv. Nilsson och överlämnat fällning för overseende.

Beställt stil hos Wagner för årsboken.

Översänt första inbetalning å Goebels maskin (halva beloppet) till Wagner.

Torsdag, 3 november 1938

Telefonsamtal med Björnsson ang. uppst. ritning å koppartrycksrotationsmaskinerna. PM i saken överlämnad till Björnsson.

Enligt meddelande från dep. Björnsson skola de Riksbankens Postremissväxlar, avsedda för avdelningskontoren häftas i 100-häften och varje häfte numreras från 1 – 100. De växlar, avsedda för huvudkontoret, skola i likhet med förut levereras lösa, alltså ej häftade.

Fredag, 4 november 1938

Telefon från Lagrelius, Köpenhamn, vilken meddelade, att någon ökning av cylinderdiametern på koppartryckspressarna aldrig varit på tal. Färglådan är ändrad.

Lördag, 5 november 1938

Hemkommen från Danmark.

Kapten Wiessner från Fredr. Wagner uppkallades för att redogöra för skrivelse, som ingått från firman. Det gällde ett ordererkännande å koppartrycksmask. från K.&B., varvid vissa data upptagits på annat sätt än vad under förhandlingarna varit avsikten. Till grund för denna skrivelse från Wagner låg en skrivelse från K.&B. av den 24 okt. alltså före min ankomst till Würzburg.

Kapten W. kunde ej ge besked i frågan. För att han skulle få klarhet i min ståndpunkt, fick han en promemoria om saken, som han fick erkänna mottagandet av. Denna översattes enligt uppgift och avsändes till K.&B.

Måndag, 7 november 1938

Vid telefonsamtal lovade mig H. Rooth att laga så, att kontraktet med Lotteribolaget vore mig till handa den 9. Han lovade mig även en modell till lottsedlar.

Jag beställde c:a 1/2 kg. vattenmärkesvax hos dr Groth. G. skulle besöka sedeltryckeriet under dagen men blev förhindrad.

Med anledning av brandkatastrofen i Oslo tog jag upp frågan med brandkapten Grill, huruvida vi ej borde förbättra våra räddningsmöjligheter i lägenheterna 4 tr. G. ansåg emellertid faran vara minimal och tillrådde oss endast att skaffa brandlinor, om vi över huvud taget ville göra något.

På kvällen arbetade inge Rosswall och jag i laboratoriet.

Tisdag, 8 november 1938

Kamrer Eriksson, Wagner, besökte mig och fick besked om de överenskommelser, jag träffade med Goebels i Darmstadt.

Brev har avgått till H. Fritz, K.&B.

Utkast till brev till samma firma samt 2 st. brev från Wagner har avsänts till Hagströmer.

Björnsson har fått min reseberättelse.

Harald Rooth har besökt mig. Han lämnade sitt medgivande till, att vi sätta upp texten på lottsedlarna med vår stil. Manuskriptet skall snarast tillställas oss, och vi skola inom kortast möjliga tid åstadkomma en provsättning, så att plåtarna kunna vara färdiga i god tid. R. sade sig föredraga, att ovalen i bottentrycket göres större för de tvåsiffriga tal, som komma ifråga, hellre än att siffrorna minskas.

Hallström, Köping, ringde och meddelade, att en förfrågan från Lettland inkommit på koppartryckspr. Jag rådde honom att även denna gång inhämta Riksbankens medgivande att offerera sådana maskiner. För egen del utlovade jag vårt bistånd, för det fall ingenting oförutsett inträffade, till att igångsätta maskinerna efter leveransen på ort och ställe.

Onsdag, 9 november 1938

Harald Rooth har sänt över kontraktet från Penninglotteriet.

Brev har inkommit från K.&B. och de vidhålla, att ordern gäller i enlighet med den bifogade skissen. Jag har informerat dir. Wagner om saken. Sänt avskrift av K.&B:s brev till Björnsson. Skrivet utkast till brev till K.&B.

W. ringde och meddelade, att dir. Ryggh hade en vaxrelief åt mig. Han vill ha tillbaka den i kväll, och jag skall möta vid Oslotåget. Jag visade reliefen för Wallentin vid besöket på Tumba.

D:r Groth har varit här och vi diskuterade torrtryckningsproblemet.

Torsdag, 10 november 1938

Miehle-maskinen har enligt uppgift från Gumaelius anlänt.

Försök med emulgerad koppartrycksfärg har verkställts med positivt resultat.

Sammanträde i Riksbanken ang. ny sedeltyp, varvid jag lämnade meddelande om att några tryckplåtar för den nya sedeltypen knappast kunna bli färdiga till den 1 juli nästa år.

Jag kom överens med Björnsson om att vi tillsvidare ej skulle skriva något till K.&B.

Fredag, 11 november 1938

D:r Groth har varit här, och försök har gjort med emulgerad tryckfärg. Resultat negativt.

Emulgator skall anskaffas av G. Nya försök när den kommit.

Brev har avgått till Helmberger med Vasa-vapen. Rekommenderat.

Meddelade Björnsson i telefon att kronprinsen tillkännagivet sin avsikt att besöka sedeltryckeriet.

Kom överens med B. om att tillåta Köpings mek. verkstad att offerera koppartryckspress till Lettland.

Lördag, 12 november 1938

Brev avgått till Ungern, samt till Köping med tillåtelse att offerera och bygga koppartrycksmaskin till Lettland.

Undertecknat kontrakt-kopia med Penninglotteriet.

Mirowsky har börjat arbeta med lottsedlar.

Ekengren har jag talat med i telefon ang. personalens löner, och han har fått en tabell och ett kompletterande brev i samma ärende.

Arbete har börjat med röjning för tvåturs-tvåfärgmaskinen.

Måndag, 14 november 1938.

Per telefon kom jag överens med Björnsson om att skaffa isoleringsmaterial för Miehlmaskinen.

Ärendet skall upp på nästa inspektörssammanträde.

Kumlien har kommit i tjänst igen. Han har under sin sjukdom ägnat sig åt 10.000-kronan. 5-kronan skall han ta itu med.

Prov från Giesecke & Devrient på relieftryck är översänt till Kumlien.

Brev har avgått till dir. Svend Nilsen, Köpenhamn, Jantzen och Forfang.

Ringde till disponent Grevin, Hallsta, för att med honom ta upp samtalet om vissa undersökningar av papper och tryckfärger. G. var mycket intresserad, och vi kommo överens om att vi skola återknyta samtalet den 25., då jag skall ringa till hans sons bostad.

Tisdag, 15 november 1938

Ing. Wallentin besökte mig. Han ägnade sig framförallt åt vattenmärken, som vi hade gjort. Gick noga igenom hur vi hade gått tillväga. 2 st. överlämnades till honom dels Volvo-märket dels Vasamärket. Han skall göra dem färdiga under denna vecka.

Ing. Eriksson, Tumba, var på besök till lunch. Vi talade åtskilligt om pappersmaskinen. Det framgick av samtalet att en försening på åtminstone 2 mån. i förhållande till uppgjord plan måste beräknas uppstå.

E. hade mycket väl klart för sig de svårigheter man hade att vänta.

Kumlien sjuk i dag igen. Men han har sänt oss en utförlig teckning till gravyren på 10.000 kr.

Under natten till idag tog de sista delarna till Miehemaskinen upp, och allt gick lyckligt.

Statistiska uppställningar ha översänts till Ekengren.

Rosswall avslutade i dag sin luftskyddskurs och sätter i gång med att göra luftskyddsplan. Jag har föreslagit honom att förbereda ett föredrag för personalen om luftskydd.

Onsdag, 16 november 1938

Björnsson ringde och läste upp innehållet i skrivelse till Koenig & Bauer, vari påpekades bristande överensstämmelse beträffande maskinvikten i kontrakt och ordererkännande.

Torsdag, 17 november 1938

Sammanträde med Björnsson, Jonsson, Amnér, Wallentin och Ekengren ang. löner.

Björnsson meddelade, att han ev. kommer till sedeltryckeriet på fredag, då skola vi tala om krigssedlar och tvåfärgsmaskinen.

Fredag, 18 november 1938

Björnsson var här, och vi samtalade under c:a 3 timmar om tidplanen för igångsättande av pappers- och tryckmaskiner. Protokoll fördes.

Björnsson uppmanade mig att skriva några ord om de åtgärder, som stå i samband med igångsättandet av tryckning av gamla småsedlar på 18-sedlarsark.

I samband med sammanträdet såg B. på monteringen av tvåfärgs-2-tursmaskinen.

Lördag, 19 november 1938

Kapten Eklund från Bolinders har varit uppe med en dikteringsmaskin.

Björnsson har fått protokoll från vårt sammanträde av den 17 ds.

Jag har fått ett utkast till referat från vårt samtal.

Måndag, 21 november 1938

Björnsson ringde och meddelade, att kapten Wiessner varit uppe hos honom och redogjort för samtal han haft med Kosbau. Björnssons samtal med mig stenograferades.

Kumlien har varit här och visade 5:-, dessutom överenskoms att K. skulle teckna ord och bokstäver i 3-dubbel skala samt fullborda konstruktionen av bokstäverna. Ett utkast till ny ram företeddes. Den förenar sig med intrycket av 10-kronans ram, men avviker åtskilliga detaljer. Typen är ganska tidlös. Ramens yttre form enligt skiss bör kunna göras med så stor ovalupptagning att minst efter nedförminskning 3 cm höjd åstadkommes å bilden.

Med Ekengren hade jag samtal om lönerna. Personalförbundet har svarat på Direktionens senaste brev. Jag skall få en kopia.

Originalplåtarna till 10- och 5 kr. 3-färgstryck äro utkvitterade för att undgå den förändring, som betingas vid torrtryck.

H. Rooth har fått påminnelse om manuskript till lottsedlarna.

Brev har avgått till Björnsson.

Tisdag, 22 november 1938

De första provgravyrerna ha kommit från ungerska Nationalbanken, de äro översända till Björnsson.

Kelly pr. är färdig att levereras.

En diktafonapparat är demonstrerad från Affärssystem.

Resonemang med Björnsson ange min senaste skrivelse, varvid vi komma till full enighet.

Onsdag, 23 november 1938

Hagdahl hade i går eftermiddag varit hos Björnsson med proven från Budapest på gravyr. Jag fick igen desamma i dag med påskrift, att de tilltalat direktionen.

Sökte Kumlien men fick ej tag i honom.

Sv. Nilsson ringde och meddelade, att han var beredd börja med Gustav Vasa bilden.

Maskinfirmen Karl Lamm har demonstrerat diktafonapparater.

Arbete med trefärgsplåtar är igång sedan ett par dagar. Det gäller plåtar för torrtryckning.

Likaså hålla vi på med att göra en experimentapparat för slipning av nickelplåtar.

Torsdag, 24 november 1938

D:r Kumlien för sin del anser, att arbetet är alldeles utmärkt vackert utfört. Han har dock en del att invända mot bokstäverna. Där äro bortglömda en del ställen, som skulle ha varit utfyllda med svart. Detta kommer att anmärkas med rött på skissen.

Direktör Schren från Jagenbergs var här tillsammans med en herre från Wilh. Johnsen. Frågan gällde utbyte av en smörjningsmaskin, som vi tidigare fått men ej kunnat använda, då den ej lämpar sig för vårt papper mot en anordning för att klistra remsor på lotthäftenas ryggar. S. lovade överväga saken och komma med en offert. Han bragte vår limmaskin på tal och yttrade därvid, att det berodde på vår ingenjörs överdrivna lust att bygga, att den icke kommit igång. Jag svarade honom, att så icke vore fallet, nå maskinen vid leveransen varken hade varit färdig ej heller vore konstruktionen riktigt utförd. S. sade, att den maskin i Finland, som nyss levererats, går bra. Mitt svar var, att den i väsentlig del är en efterapning av vår, varvid man tagit ad notam våra förbättringar. Johnsens representant var hr Dahlin.

Sammanträde på banken kl. 2 ang. löner. Vi blevo klara med allmänna bestämmelser m.m., som enl vad de församlade beslutade skulle föreläggas Dir. Till nästa gång skall jag tillsammans med Ekengren åstadkomma ett förslag till lönelista. Vissa principer beträffande dennas uppgörande gåvos. Jag skall ringa till Ekengren i morgon. Björnsson framställde vid samma tillfälle förslag om att vid ingången av nästa arbetsvecka vid sedeltryckeriet overtiden skall minskas till 48 timmarsvecka, el. ungefär 48 timmar beroende på de olika arbetenas art. När Dir. fattat sitt beslut i denna fråga skall omedelbart börjas med en timmes overtid per dag utom lördagar.

Efter sammanträdet hade jag ett privat samtal med Björnsson, varvid jag redogjorde för mina intryck av överingenjör Fritz och framkastade mitt förslag ang. lämpligaste sättet att taga förhandlingarna med honom och Wiessner hos Vagners. Det överenskoms, jag skall infinna mig kl. 11 i morgon på riksbanken.

Originalplåtarna för 10-kronornas koppartryck äro utlevererade till plåttillverkningen, och förberedelser för tillverkning av 18-sedlarsplåtar igångsattes omedelbart.

Fredag, 25 november 1938

Det var sammanträde kl. 11 i dag med överingenjör Fritz från K.&B. Närvarande voro förutom jag dep. Björnsson, bankrådet Magnusson, sekr. Hagströmer och kapten Wiessner. Sammanträdet refererades utförligt av två stenografer.

Efter sammanträdet följde dep. Björnsson och sekr. Lundgren med till sedeltryckeriet, där vi tillsammans med ing. Rosswall togo del av en ritning, som övering. Fritz medfört. Rosswall och jag yttrade oss preliminärt över förslagets värde.

Efter lunch voro vi nere i tryckeriet och sågo på Miehemaskinen och Kelly, den senare kommen idag. Under sammanträdet beslöts, att jag skall komma in med en skrivelse betr. ing. Rosswalls eventuella patent å torkmangel och fuktmaskin.

Björnsson har fått dels ett referat av mitt samtal med von Heinrich, dels ett brev vari jag förklarar mig villig ta ansvaret för anskaffande av Heinrichmaskinen.

Lördag, 26 november 1938

Besök av ingenjör Thiel och mr. Bennet från I&M i London. Mr. B. tackade för inbjudan att hålla föredrag på teknologföreningen, samt redogjorde för en del nyheter, som vidtagits vid I&M:s fabriker. Bl.a. införandet av standardiserade reservdelar. B. talade vidare om, att I&M-maskinen i England kallas Miehle och bygger på licenser från Miehle i Amerika.

Wallentin har fått avskrift överskickad av beskrivning på vattenmärke från Harlem.

Björnsson meddelar i telefon, att kontraktet med Wagner ang. konstruktionsförändringen nu är undertecknad. Jag skall föredraga frågan om 10.000 kr. sedelns modell på måndag kl. 1.45.

Måndag, 28 november 1938

Brev från von Heinrich. På söndagen brev från Jantzson med hans resebeskrivning från besöket i Stockholm.

Undersökning ang. möjligheten at på kort tid anskaffa kopparoxidullkriktare.

Besök av ing. Ohlén från Tudorbolaget.

Sammanträde med Björnsson varvid förevisades en utarbetad skiss på 10.000 kr. sedeln samt modell till 10 kr. krigssedel. B. ville vänta till Rooth kommer hem, innan beslut fattas. Jag tog på mitt eget ansvar att börja arbetet för att använda tiden.

Har satt igång med förfrågan ang. kostnader att tillverka underläggsplåtar för boktryck till 18-sedlars ark.

Sammanträde med bankrådet Ekengren ang. löner. Vi gjorde upp förslag till löneskala. Ekengren skall närmare gå igenom saken med Björnsson, under det att jag skall försöka få en uppskattning gjord av kostnaderna, förbundna därmed. Diagram uppsattes och kopierades av Rosswall.

Påminde Kumlien om de teckningar han skall utföra för boktrycket på nya sedlarnas baksida.

K. hade tydligen missuppfattat uppdraget men kommer inom kort tid med orden (handskriven text) eller Sveriges Riksbank samt emblemen, ymnighetshornet eller Tre Kronor.

Tore Lodebeck kommer på försök att placeras i plåttillverkningen nu snarast.

Torsdag, 1 december 1938

H. Rooth meddelar, att det har förekommit två felaktiga nummer på nummerlapparna, som sist

levererades. Sålunda ha i serierna 298.000 och 299.000 kommit in felaktiga nummer. I båda fallen finnas tiotalnumrena 77 och 78, men därefter komma i ena fallet 362.069 och i det andra fallet 363.079. Det har satts till en extra kontroll, och det var med hjälp av denna, som dessa felaktigheter framkommo.

Jag har talat med Wiessner hos Wagners om Goebels meddelande ang. svårigheter att göra platsen för bottentryck på lottsedlarna tillräckligt lång. Han skall telefonera till fabriken och framhålla våra klagomål. Jag har gett honom upplysning om de meddelanden, jag redan givit. Fabriken har nämligen av mig fått alla data och dessutom sett ett manuskript till lottsedeln, vilket fotograferats av dem själva.

Klockan 2 var Björnsson på besök. Vi talade om papper för gamla och nya sedeltypen. Samtalet koncentrerade sig kring problemet om tryckning av gamla sedlar på rotationsmaskiner. Jag redogjorde för fördelarna med torrtryckning. Vi diskuterade även frågan om anställande av d:r Strasser. B. ansåg, det spelade en betydlig roll, att sedlarna vid torrtryckning bli större. Vi skola göra en del undersökningar, dels på så sätt att vi skära sedlar av olika dimensioner och lägga dem i bunt, dels skola vi undersöka möjligheterna av att trycka sedlarna mindre. Jag framhöll, att jag ansåg olägenheten med någon ökning av sedlarnas dimensioner vara oväsentlig jämfört med olägenheten att trycka ett så stort ark som det ifrågavarande på fuktigt papper. Jag underströk, att jag ej åtog mig att göra det.

Björnsson vill ha Engelbrekt på krigstian, och namnet skall utsättas. Det skall ritas ett vattenmärke med Tre Kronor, enkelverkande.

Kumlien skall tillfrågas, om han vill minska bågen på 10.000 kr. sedlarna samt finna plats för Hinc Robur et Securitas.

Lundgren förde protokoll vid sammanträdet.

Lördag, 3 december 1938

Telefonsamtal med Ekengrens ang. löner. Hansson skall redogöra för E. ang. innebörden av siffror i en av honom uppgjord uppställning.

Längre samtal med Björnsson ang. eventuell torrtryckning av sedlar. B. meddelade, att det protokoll, jag fått, kunde anses såsom utkast. De vändningar, han använde där, vore ej definitiva.

Jag underströk kraftigt olägenheten av att trycka så stora ark, som de ifrågakommande, fuktigt, om gamla sedeltypen bibehålles.

Samtal med Odelstierna. O. bekräftade min uppfattning om olämpligheten att trycka gamla sedlar på stora ark. Han var villig att skriftligen bekräfta sin uppfattning,

Besök av disponent Spask.

Rosswall i Hälsingborg för att se på räknemaskin.

Måndag, 5 december 1938

Kumlien besökte mig för att avlämna skisser, varpå han anmärkt, vad han vill ha ändrat på gravyren, som utföres i Budapest. Vidare fick K. i uppdrag att försöksvis ändra på 1.000 kr. sedeln.

Talade vis amanuensen Sahlberg ang. utförande av etsning.

Sv. Nilsson meddelar, att han håller på med Gustav Vasa bilden, samt att en förminskad relief till vasen är färdig.

Med Björnsson hade jag samtal dels ang. torrtryckning av sedlar. I denna fråga sade B., att han vore mera hågad att taga bort ramen på sedlarnas framsida, än han ville att dimensionen å sedlarna ökades. Emellertid, sade han, finns det en del bankmän, som anse, att det är likgiltigt, om sedlarna ökas ett par mm.

Skisser till undertryck för sedlarnas d.v.s. de nya sedlarnas baksida diskuterades, och överenskoms att låta utföra skissen, upptagande i text Hinc Robur et Securitas, samt Tre Kronor som dekoration.

Jag föredrog anskaffandet av extra bildsadlar. Hagströmer skall få papperen om detta.

Påminde vidare om utlovad garanti till Koebau. Visade hur sedlarna se ut, om röda siffran är mindre, resp. om den misspassar.

Björnsson lovade att avstå sin Ediphone åt mig.

Överlärare Fernkvist från Tekn. Skolan besökte mig för att rekommendera Jorpes, som tidigare varit här som gravörelev.

Jorpes skulle eventuellt göra tjänst här 4 av veckans dagar.

Grubbens har bett få komma in med anbud på avfallspapper. Jag har lovat dem att få köpa upp nästa års kvantitet, om de stå vid gamla priset.

Kapten Wiessner hos Wagners besökte för att redogöra för affärerna med Goebel, som ha återgått till sin tidigare position. Omöjligt att förstå varför de en gång öppnat frågan om ändring av maskinen.

Tisdag, 6 december 1938

Förslag till ordnande av tryckförloppet för gamla sedlar med nya maskiner.

Tillsammans med Kumlien besökte jag professor Lindberg på Myntet för att rådgöra ang. utförande av en reliefbild för 10.000 kr. sedl.

Lindberg skall göra en beräkning på kostnaderna och inom de närmaste dagarna ge besked därom.

Hansson har lämnat statistiska uppgifter till Ekengren vid besök hos honom på riksbanken.

Jag avhämtade hos Sv. Nilsson den lilla vasen, som han utfört.

Miehlemaskinen färdig för att ta in en provform.

I Kellymaskinen utföres provtryck.

Onsdag, 7 december 1938

Björnsson ringde på morgonen och meddelade, att han var fullt belåten med det senaste förslaget till tryckningsföljd för 18-sedlarsark gammal modell, små sedlar.

Hr Sallberg fick instruktion ang. uppgörande av skisser till etsning för riksbankens julkort. Han begärde 200 kr. för plåten, samt att plåten skulle förvaras betryggande.

Vi få för tryckeriets och riksbankens räkning signerade avdrag. Tryckningen skola vi ombesörja själva.

Jag meddelade per telefon Ekengren, att det senaste löpeförslaget alltså det av den 6. d.M. gillades till alla delar av mig. Ny, något förändrad utskrift skall komma.

Det lilla vapnet, som jag hämtade igår från Sv. Nilsson, går ner i galvaniska badet i e.m.

Samtal med Lindroos, Helsingfors, som svar på vår förfrågan meddelade L., att den rotationsmaskin, man anskaffat, är för boktryck och avsedd för tryckning av frimärken, mindre sedlar, premieobligationer m.m. liknande. Den duger ej för större sedlar. Den trycker 4 färger och numrerar på två sätt. F.n. trycker Finland med alla sina fyra koppartrycksmaskiner, och de gå understundom med övertid.

Professor Lindberg har varit här och tagit del av de stansar, vi tidigare använt för blindtryck. Han har vidare sett på de maskiner, på vilka blindtrycket skall utföras. Han har uppgivit pris för en stansfärdig att tagas i bruk. Detta har jag rapporterat för Björnsson.

Torsdag, 8 december 1938

Sv. Nilsson fick en kopparfällning av Vasa-vapnet för att korrigera.

Fredag, 9 december 1938

Samtal med Björnsson ang. bl.a. 5-kr. sedlarna i stort format. B. framkastade eventualiteten av att det skulle vara lämpligare att börja med 5-kr. sedlarna av gammal typ i rotationsmaskinerna.

10-kr. plåtarna för nya typen kommer ju först fram, och kanske det vore mera lämpligt under sådana förhållanden att trycka 5-kr. i större kvantiteter än 10-kr. Jag å min sida menade att det kommer att bli besvärligt vid tillverkningen med 3 st. arkstorlekar, 18-sedlar 10-sedlar och 8-sedlar.

Björnsson vill ha plan på framställning av nya typens tior. Han framlägger nu förslag på inköp av sekreterareapparat åt mig. Vill ha kostnadsförslag för underläggsplåtarna. Ärendet skall gå till Dir.

Sv. Nilssons räkning kommer upp nästa torsdag till behandling.

Jonsson ej i sta'n förr.

Jag refererade brev från Helmberger. Björnsson vill ha kopia. Han föreslog vidtagandet av liknande anordning som vid Tumba, alltså att Helmberger skulle ställas som ansvarig för det slutliga genomförandet av torrtryck. Jag avböjde. Ansåg det visserligen bekvämt men vill välja mina medhjälpare och taga ansvaret själv.

Jag nämnde, att jag förmodar att det nya löneförslaget väcker en del opposition.

Måndagen, 12 december 1938

Uppgjort med Björnsson att jag skall vara ledig fredagen den 16. denna månad.

Kumlien har varit här för att se på den gravyr, som kom från Budapest i dag. Han anmärker på K. i "kronor", som står över baslinjen. Nedre, högra strecket skall icke sättas an. Kumlien tog med sig skissen för att rita om hela ordet "kronor".

Jag hämtade den korrigerade matrisen till vattenmärke, som Sv. Nilsson färdigställt.

Tisdag, 13 december 1938

Björnsson kom på besök och besåg nymonterade tryckerimaskiner.

Nya anordningar i plåttillverkningen diskuterades.

Jag nämnde särskilt, att jag åtagit mig en del styrelseuppdrag och önskade, att dessa åtgärder sanktionerades. Särskilt framhöll jag, att jag kommer att ingå i Sv. Motortidnings styrelse. Ang. detta sistnämnda förhållande bad B. mig skriva till Fullmäktige.

Onsdag, 14 december 1938

Jag visade Björnsson vid besök i banken dels det tidigare omnämnda provtrycket från Budapest, samt skisser till bokstäver och bottenstryck. Vi överenskommo att använda oss utav de förelagda skisserna. Vidare redogjorde jag för, hur jag tänkt mig lägga sedeltillverkningen sedan vi fått rotationsmaskinerna. Jag nämnde, att jag ämnar börja med 5-kronor. 1

Jag lämnade B. ytterligare ett I protokoll ang. prov, utförda på hållfastheten av limmat och olimmat sedelpapper.

B. ställde till mig några frågor ang. vattenmärken, som jag icke besvarade utan lovade att närmare göra mig underrättad om hos dir. Forfang.

Prov på tryckpapper har kommit från Norges Bank.

Torsdag, 15 december 1938

Ing. Nils Strömberg var här och framlade sina önsknings betr. ersättning för förändringsarbete, utfört å ilägningsapparaten till nya Miehemaskinen. Han ville ha ersättning för overtidsarbete, som utförts för att forcera färdigställandet och för sådant arbete, som var att hänföra till ändringarna,

nödvändiggjorda av de tre arken, som skola tryckas.

I Kellymaskinen har den första bokstaven tryckts i dag. Det gick mycket bra.

Brev har avgått till von Heinrich och Helmberger. Båda med skisser till nya 10-kronan.

Konstnären Sallberg kom för att lämna en plåt, som han utfört.

Provtryck skickades till Amnér.

Lördag, 17 december 1938

Miehlemaskinen trycker i dag full upplaga.

I går trycktes 2.000 ark. Miehle går bra, men med Kellymaskinen ha vi en del svårigheter betr. iläggapparaten.

Jag har givit order till Ahlberg plt., att under frukostrasten hålla l man inne i lokalen, för så vitt någon värdetrycksplåt ligger framme.

Birger Kock ringde och gjorde förfrågan huruvida en värdetryckstekniker från Sydamerika kunde få bedriva studier vid sedeltryckeriet. Jag svarade, att något bestämt besked kunde han inte få på stående fot men jag lovade att lämna besked, sedan jag hört mig för hos Dir. Ev. kan det bli fråga om ett ganska vittomfattande arbete med landet ifråga. Vilket land det rör sig om, ville Kock ännu icke uppge.

Jag har påmint Wiessner om att göra påtryckning hos Goebels ange leveranstid för lottmaskinen.

Måndag, 19 december 1938

Jag har beordrat tryckning av nyårskort för banken och för sedeltryckeriet.

På söndagen var generalkonsul Mattiesen från Norges Bank på besök i tryckeriet. Han gick igenom så gott som alla avdelningarna tillsammans med mig.

Jag hade sammanträffande på lördagen med Grabe om att få göra en kopia i förenklat utförande av myntverkets reduceringsmaskin.

Magnusson, som tjänstgör för Amnér, meddelade mig, att man ej var särdeles belåten med Sallbergs etsning, men eftersom vi inte hade annat val, beslöto vi att ändå låta trycka denna. Meddelade Björnsson att Miehlemaskinen och Kellyn äro igång med sedelupplaga.

Tisdag, 20 december 1938

Sv. Nilsson fick matris på Vasavapnet för att utföra efterarbete.

Björnsson här på lunch och sammanträde. Protokoll upprättades.

Brev från Forfang. {Bekräftelse av telefonsamtal.}

Onsdag, 21 december 1938

Brev med skiss till Bremslufmagnet för rotationspressarna har avgått till överingeniör Fritz.

Mielemaskinen har tryckt 10.000 ark sedlar före kl. 4 i dag.

Torsdag, 22 december 1938

Sammanträffande med kommittén för nya sedlar. Jag redogjorde för den nuvarande ståndpunkten betr. 10-kronorssedlar och 10.000 kr. Det beslöts att inköpa motorer för rotationsmaskinerna, underläggsplåtar för boktryck och sadlar för infästade av koppartrycksplåtar å nämnda rotationsmaskiner.

Under samtal med Björnsson meddelade jag, att man från Lettland återigen framställt en önskan att få inköpa en koppartrycksmaskin från oss. B. ville att jag skulle redogöra för det nuvarande läget betr. vår omorganisation och icke ställa i utsikt med bestämdhet, att vi under kommande år kunde avvara någon maskin men säga, att tidigast i augusti kunde möjligen en eller två maskiner bli fria. Om detta skulle vara för sent, meddelar jag, att jag känner till en firma, som förfogar över en tryckpress. B. vill se kopia av brevet.

Enl. överenskommelse med Björnsson skall tryckeriet vara stängt under julaftonen. Den lediga tiden inarbetas nyårsaftonen till kl. 4.

Vi böra, anser Björnsson med instämmande av mig, när karaktärs- bilderna för 10-kronans båda sidor blivit färdiga, förevisa dessa för den prisnämnd, som tillsattes för att bedöma tävlingsförslagen till de nya sedlarna.

Mielemaskinen har i dag tryckt 14.000 tryck. Den stannade kl. 2.50.

Brev till Helmberger och till Justitiekanslersämbetet.

Fredag, 25 december 1938

Brev har avgått till Liberts i Riga och till von Heinrich i Budapest.

Björnsson har i förväg läst brevet till Liberts.

Kumlien var här och fick del av det i dag ingångna brevet från von Heinrich likasåväl som mitt svar. Han kommer att använda mellandagarna för att arbeta med 5-kr. sedeln.

Tisdag, 27 december 1938

Från Giesecke & Devrient inkom provtryck å 10-kr. baksida.

Björnsson tog del av detta.

Bankens nyårskort börjat levereras.

Reuterdaahl sjuk. Brev till Strasser.

Onsdagen, 28 december 1938

Kumlien var här, och vi gingo igenom provgravyrerna från Giesecke & Devrient. Vi beslöto oss för att försöka med att ändra vasen, så att den närmast liknade den vase, som förekommer på den s.k. Västeråsklippingen.

Jag har klarat ut frågan om Sallbergs arvode.

Rooth ringde ange mobiliseringsfrågor. Han bad att få en preliminär uppställning.

Brev från Goebel till Wagner meddelar, att lotterimaskinen förpackats den 23 ds.

Torsdag, 29 december 1938

Samtal med Ekengren ang. löneförhandlingarna. Med Björnsson ang. dels en likriktarapparat, som jag föreslagit till inköp, dels luftskyddsanordningar.

Senare samtal med Ekengren ang. krigsorganisation.

Stockholmstidningen ringde och frågade om l-kr. sedlar. Jag hänvisade till Björnsson.

Brev har avgått till Helmberger.

Kumlien har per telefon tagit del av detta.

Björnsson har fått skriftligt svar på framställd fråga: Vill Wagner om ritning till koppartrycksplåt för rotationsmaskin, telefon.

.

Fredag, 30 december 1938

Samtal med Björnsson ang. uppgörande av PM betro arbetet med ny sedeltyp. Ang. löner.

Einar Lagrelius dagbok 2/1– 29/3 1939

Måndag, 2 januari 1939

Besök på tryckeriet av herr Lundberg från Esselte.

Jag fick upplysning från herr Dahlström, Esselte, att deras Miele-maskin, som är av samma konstruktion som vår men ett nummer större, kostat 45.000 kr.

Besök på riksbanken. Jag sammanträffade med Hoth, Amnér, Magnusson, Hagströmer, Ekengren, Wallberg, Trygger, Wretman, Berg.

Brev från Giesecke & Devrient. Bekräftelse på brev från oss.

Wagners uppger, att enl. brev från Goebel av 29 dec. skall lotterimaskinen vara avsend. Det tidigare meddelandet att maskinen skulle ha varit förpackad den 23 var felaktigt. Den höll tid det tillfället på att förpackas.

Tisdag, 3 januari 1939

Nytt provtryck anlände från Budapest. Då Kumlien ej hade tid komma hit, gick jag till Nordstedt & Söner och sammanträffade med honom, varvid vi vid sammankomsten diskuterade mycket noggrant det hittills uppnådda resultatet. Vi träffade överenskommelse om ändring på en del punkter. Jag skulle låta göra en kopia av sedeln och Kumlien skulle omedelbart på denna teckna in de förändringar, han önskade utförda.

Jag har talat vid professor Lindberg, som meddelade att han redan gjort en del skisser till vitpräglingen och om ett par dagar vore beredd att visa fram dessa.

Provark med vattenmärken, gjord efter skulptur av Hagdahl ha kommit från Tumba.

Amné har lovat att till Dir. anmäla, att Rosswall och jag önska uttaga varsin semesterdag, som blivit kvar från 1938. Rosswall skall vara ledig den 7 jan. Jag den 9.

Onsdag, 4 januari 1939

Wallentin var här och lämnade ett par provpapper på samma vattenmärke, som nyss kommit prov på.

Lindeskog ringde och meddelade, att Björnsson, ing. Gustafsson från Luftskyddsbyrån och Grabe skola komma hit på måndag kl. 1.45. Jag skall påminna Grabe på måndagsmorgonen.

Jag bad Magnusson att föredra frågan om inköp av en s.k. Snäckväxelmotor från Sandblom & Stohne för Dir. i dag.

Skickade över provgravvren från Budapest till Magnusson till lån.

Torsdag, 5 januari 1939

Jag besökte professor Lindberg och fick av honom 3 st. skisser till vitgravyr. Dessa tog jag med mig för att låta förminska dem fotografiskt.

Visade hyresvåningen för kamrer Moll.

Underläggsplattor beställda från Carl Johanssons Mek. Verkstad.

Jag skall vara ledig på lördag. Rosswall på måndag.

Måndag, 9 januari 1939

Dr. Kumlien besökte mig och visade nya skisser på ändringar till 10-kr. sedelns framsida. Bl.a. hade han gjort ny teckning till ordet "Sveriges". De skisser, som jag fått från professor Lindberg, gillade K. samtliga, dock föredrog han bilden med Gustav Vasa i helfigur. Jag bad K. taga problemet med 100- och 50-kr. sedlar till förnyad prövning och bad honom att därvid något avlägsna sig ifrån principen om fullkomlig överensstämmelse i de dekorationselement, som skola vara på de olika sedeltyperna.

Sammanträde ang. luftskydd med Björnsson, Grabe, ing. Gustafsson, revisor Lindskog, sekr.

Hagströmer. Överenskommelse träffades att uppgöra ritningar på ett gemensamt skyddsrum för Kungl. Myntet och sedeltryckeriet.

Efter sammanträdet visade jag Björnsson skisserna, som Kumlien lämnat på morgonen och provtrycket, som jag fått från Budapest.

Jag gick igenom i huvudsak vad mina i dag till fullm. Och Björnsson ingångna skrivelser innehöll. B. uppmanade mig att låta göra en modell till 10-kr., som skulle förevisas för fullm. så att dessa kunde få en uppfattning om hur sedlarna utförts sedan tidigare beslut fattats ang. deras uppbyggnad i allmänhet.

Tisdag, 10 januari 1939

Jag visade Mirowsky Kumliens skisser till förändringar på 10-kr. Han anmärkte att g i "Sveriges" är för brett, v och e stå också för nära varandra.

Meddelade Björnsson ang. utbyte av hisslinor i hissen vid Skillinggränd. Linorna äro utnötta, och hissinspektören har förordnat om utbyte.

Brev från Boum i Wien, där han tackar för min medverkan så att han fått en ordensdekoration.

Onsdag, 11 januari 1939

Besök av ing. Abrahamsson från D.E. Johansson i Eskilstuna. A. har uppfunnit en precisionsmätapparat, som ev. kan komma till användning för studium av koppartrycksplåtar. Man kan med dessa till hjälp mäta upp gravyrlinjernas djup tack vare en frammatningsanordning, som konstruerats av professor Woxén. Applicerat på mätapparaten kan man fastlägga i ritning så att säga topografin hos ett stick, eller en gravyr över huvud taget. A. fick med sig ett prov av en gammal plåt, på vilket han skulle få göra provmätningar.

Lotterimaskinen har anlänt.

Kamrer Holmberg påpekade att årtalssiffrorna på 1.000 kr. denna gång äro magrare än tidigare. En undersökning visar, att så är fallet. Vi kommo överens om att icke vidtaga någon ändring.

Kullberg och Svensson har fått order om att visa korrektur på nya nummersiffror.

Björnsson ringde och frågade när vi kunna vara färdiga att trycka 10.000 kr. sedeln. Jag uppgav halvårsskiftet såsom en trolig tidpunkt. B. vill tala vid Roth ang. anställande av Jorpes.

Torsdag, 12 januari 1939

Bankdirektör Anér i Upplandsbanken ringde och klagade på, att storsedlarna numera levereras ovikta. Han sade att antingen måste någon anställd vid banken sättas till att vika sedlarna eller också måste kassalådorna ändras. Kunderna ha klagat över att vara tvungna att själva behöva vika sedlarna. Klagomål hade försports även från andra enskilda banker, och man övervägde att göra en

demarche till Riksbanken för att få ändring i förhållandet. Mitt totalintryck av samtalet var emellertid att det hela inte var så alldeles allvarligt menat.

Vid sammanträde på riksbanken överenskoms att Kumlien och jag skola resa till Budapest den 20 på kvällen. Samtidigt reser Magnusson även till Budapest. Jag skall ordna det så, att han får tillfälle att ta del i förhandlingarna med v. Heinrich i den mån hans tid tillåter. Björnsson uttryckte en önskan att en kommande reseberättelse skulle illustreras så att därav klart framgår vilka överenskommelser, som träffas med tillverkaren. Direktionen har icke emot att Jorpes anställs som gravörelev.

10-kr. sedelns gravyr skall visas för nämnden, som tillsattes för tävlingen.

Arbetet med 10.000 kr. sedeln skall börja genast. För vattenmärket skall Mercuriushuvudet komma till användning. Jag skall beställa Gustav Vasa bilden i helfigur för vitstämpeln.

Fredag, 13 januari 1939

Meddelats, att Enskilda banken gjort påminnelse ang. de ovikta sedlarna. Det tycks vara så, att Upplandsbanken gått i spetsen för att få igång en aktion för att åstadkomma en ändring tillbaka till vikta sedlar.

Wallberg fäste inte större avseende vid Anérs yttrande. Däremot menade han, att R.-strand i Enskilda banken vore en förnuftig karl som visste vad han talade om.

Jag nämnde för Björnsson i telefon att jag anser det lämpligt att stanna en dag i Wien därför att enligt vad jag i brev erfar, skall man just till hösten släppa ut en ny sedeltyp, som skall tryckas torr i koppartrycksmaskiner från K.&B. Björnsson var av samma uppfattning.

Brev har kommit från Strasser, vilket jag också meddelade Björnsson, som fråga mig om jag hade något att invända mot, att Strasser kommer till Sverige i ex. två perioder och under mellantiden skötte egna angelägenheter. Detta ansåg jag vara en tänkbar lösning.

Wiessner har varit här dels för att se på tontryckspressen, som tänks ev. utbytt, dels på Kellymaskinen. Tryckaren klagade på färgrivningen vid tryckning med kulört färg.

Brev till Forfang avgår.

Sänt brev från Forfang till Björnsson i avskrift.

Order har givits att börja graveringen av 10.000 kr. sedeln.

Lördag, 14 januari 1939

Kumlien besökte mig och erhöll en del instruktioner ang. de förändringsarbeten, som skulle vidtagas.

Brev till Strasser.

Tryckprover från Prag till Björnsson.

Jag har meddelat, att Jorpes kan få börja vid tryckeriet snarast möjligt.

Onsdag, 16 januari 1939

Lotterimaskinen är färdig för tryckning. Det första korrekturet på lottsedlar väntas emellertid först i morgon från beställaren.

Sammanträde med nämnden, som tillkallades för att bedöma de olika förslagen till nya sedlar. Närvarande voro förutom dep. Björnsson, sekr. Hagströmer baron Fleetwood, professor Hjortsberg, doktor Berg och doktor Kumlien.

Jag redogjorde för vad som hittills gjorts åt 10-kr. tryckplåtar vad som återstod att göra och vad som skulle ändras på det hittills gjorda.

Följande anmärkningar framkommo:

Hjortsberg önskade tjockleksmarkeringen på i främsta hand den vänstra tian, helst även på den andra och möjligen på texten, som står vid baslinjen, ljus i st. f. ?

Herr Berg ville ha bort den vita ramen kring bården vid basen.

Hjortsberg frågade varför "Sveriges" och "Riksbanks" äro framställda i lika stora bokstäver. Han undrade även, om orneringen skulle kunna ändras något. Betr. skuggningen på ramarna, som Kumlien gärna vill sätta dit, ansåg Hjortsberg, att om det skulle göras, så skulle det inte överdrivas utan markeras helt lätt.

Björnsson framhöll, att han ansåg, att en avgränsning, som är satt kring vattenmärket, och som förtonas inåt, ej får vara så mörk och bred, att det släcker ut vattenmärket.

Hjortberg ansåg, att b i Riksbank ej är nog öppet.

Berg ville ha skölden på baksidan kraftigare hållen. Däri instämde Hjortsberg.

Björnsson förmodade, att vapnet råkat bli mindre än på skissen. Jag skall kontrollera, om så är förhållandet.

Hjortsberg förmodade att den nya vasen är bättre än den gamla. Detta ansåg även Fleetwood, men konstaterade samtidigt att den är något felritad.

Reproduktionen är även i sin tur också den oriktig i förhållande till originalet. Kumlien ändrade på vasen i riktning mot vad som önskades.

På det hela taget syntes man vara belåten med arbetet. Man förväntade sig, att färgtrycket ej skulle få alltför utpräglad värdestryckskaraktär och förstöra bilden.

Därefter granskades 10.000 kr. sedeln.

Fleetwood ansåg kartuschen egendomlig.

I heraldiken utformas omramningen som en sköld. En krönt sköld insatt i en annan sköld, som i detta fall ansåg han ej riktigt.

Kumlien ville göra botten på vapnet mörkare. Efter någon diskussion enades man om att göra

omramningen öppen samt höja vapnet och låta dettas krona sticka upp något högre och utgöra den övre avslutningen av mittdekorationen.

Man ansåg 10.000 kr. sedeln vara mycket vacker.

D:r Kämpf från Frankfurt am Main besökte mig och jag passade på att visa honom de fel, som vi upptäckt på vår gravermaskin. Han tog med sig hem en del, som skall repareras i Tyskland och omedelbar återsändes till oss.

K. bygger en reduceringsmaskin för mynt på helt nya principer än tidigare. Den skall vara färdig inom någon tid.

Tisdag, 17 januari 1939

Jag besökte professor Lindberg och meddelade honom beställning på vitstämpel av Gustav Vasabilden i helfigur. Stämpeln skall vara färdig om ej något oförutsett inträffar före utgången av febr. mån.

Brev till dir. Lindroos, Helsingfors.

Förfrågningar utsända ang. tryckautomat.

Onsdag, 18 januari 1939

Besök av fr. Larsson, Svenska Dagbladet. Intervjun gällde de gamla sedlarnas förhistoria.

Sammanträde med Björnsson varvid särskilt protokoll uppgjordes. Jag visade vid sammanträffandet Kumliens förändrade skiss till 10.000 sedel. B. behöll skissen och skulle förelägga den för Dir.

Brev till von Heinrich, regeringsråd Broum, Helmberger och professor Erik Lindberg.

Föreskrifter för kontroll vid lottryckningen äro utfärdade.

Torsdag, 19 januari 1939

H. Rooth var här och såg på lotterimaskinen. Han gjorde en del anmärkningar framförallt på nummertrycket, som han ansåg vara mindre tydligt än tidigare. Vidare på undergrunden, som han ville ha mörkare. Det svarta texttrycket beordrade han förändrat. Han ville ha grön färg i stället. Framförallt måste fyran på undergrunden komma tydligt till synes.

Björnsson var närvarande samtidigt som Rooth var här. Han hade samtal med kontrollanten, framförallt rörde sig detta om avskrivningssystemet och övergång till avskrivningsfond i st. f. individuell avskrivning. Jag nämnde om att Rosswall kommer att förelägga honom ett förslag om inköp av en svarv för dels verkstaden vanliga ändamål dels för hyvling av de större koppartrycksplåtarna, avsedda för rotationsmaskinerna. Jag delgav B. systemet för kontroll av nummertryckningen och han läste igenom min skriftliga instruktion till tryckaren. B. fick även en

beskrivning på tillverknings sättet för präglingsformar för vattenmärken.

Jag har beställt biljetter för resa och pengö.

Fredag, 20 januari 1939

Jag har överlämnat instruktion till förrådsförvaltaren, hur han skall handha kontrollen över lottryckningen.

Jag har aviserat kamrer Holmberg om att nummersiffrorna på de 100-kronor, som tryckas nu, komma att bli ungefär som på de sista 1.000-kronorna, alltså magrare än hittills.

Besökte tillsammans med Rosswall fotografiska utställningen på Liljevalchs konsthall.

Måndag, 23 januari 1939

Brev till Strasser, vari jag meddelat om Lagrelius ankomst till Budapest och Leipzig.

Talat med Sv. Nilsson ang. vattenmärken. Arbetet fortgår, men Nilsson har varit sjuk, varför han ej kunnat offra så mycket tid på arbetet, som han önskat.

Telefonsamtal med ing. Gustafsson, Luftskyddsinspektionen, vilket anser det förslag, som finnes för skyddsrum, fullt tillräckligt för att göra preliminärt kostnadsförslag.

Tisdag, 24 januari 1939

Överenskommelse med Björnsson om tapetsering hos ing. Lagrelius för c:a 100 kronor, samt inköp av hyllpapp från Pressbolaget för kronor 51:--.

Onsdag, 25 januari 1939

Besökt Fredr. Wagner där jag sammanträffade med övering. Knittel och diskuterade koppartrycksmaskinerna. Knittel meddelade att ing. Fritz skrivit och frågat om färgvalsarna skulle klädas med plysch eller med gummi, men att han ej fått något svar härå. Jag meddelade Knittel, att vi gått in för att i början använda gummiklädda valsar. Wiessner påpekade, att den garanti, Riksbanken lämnat, betr. pressarna till Koenig & Bauer icke överensstämde med K.&Bs önskningsar, men att de ännu icke fått någon annan garantiförbindelse.

Detta meddelade jag senare på dagen för Björnsson, vilken påpekade att någon garantibestämmelse icke var intagen i kontraktet och icke lämnade mig något besked över huruvida Riksbanken komme att utfärda någon annan garanti. I övrigt diskuterades en del detaljer i pressen men intet av speciellt intresse.

Besök av Björnsson, vilken diskuterade svarven för svarvning av koppartrycksplåtarna, samt besåg den gamla svarven i verkstaden. Besåg plåttillverkningen och de förnicklade stereotypplåtarna. I koppartrycket sågo vi på Miehplassen och Kellypressen, samt nere i

boktrycket på lotterimaskinen. Senare på dagen ringde Björnsson ang. de planerade skyddsrummen i gården och frågade, om där finnes några ledningar, som kunde komma i kontakt och försvåra byggandet av skyddsrum, varvid jag meddelade, att en avloppsledning gick snett över gården.

Emottagit protokoll dels ang. Lagrelius och Kumliens resa till Budapest och Leipzig, dels betr. 10-kronorssedlarna, i vilket senare protokoll uppdrogs åt Lagrelius att hos professor Lindberg beställa stans till Gustav Vasabildens prägling.

Med Björnsson hade jag även tillfälle diskutera pappersfrågan, och han meddelade, att det nya sedelpapperet skulle tillverkas i två lameller med raka fibrer emellan. Jag påpekade det felaktiga i att för att kunna bibehålla de raka fibrerna göra papperet tvålamelligt, samt framhöll de krokiga fibrernas styrka i motsats till de raka. Jag lovade leta igenom vår sedelsamling, om jag kunde få tag i någon utländsk sedel med krokiga, färgade fibrer och skicka över densamma till honom.

Jag skall i morgon skicka över en tjeckisk sedel på 100 Korun, vilken innehåller färgade fibrer.

Torsdag, 26 januari

Björnsson ringde och frågade huruvida vi kunde börja trycka det enkronorssedlar, som finns färdigt vid Tumba, alltså omkring 2.000.000 st. enkronorssedlar. Jag meddelade, att vi visserligen hade rätt mycket arbete nere i boktrycket, men att om vi satte igång att trycka enkronorssedlarna kom detta ej att hindra den övriga sedeltryckningen. Skulle så vara att vi ej hunno med det övriga privattrycket, så finge vi lämna bort blankettrycket till annat tryckeri.

Pallin ringde från Hälsingborg betr. sedelräkningsmaskinen och undrade, varför han ej fått svar. Jag meddelade honom, hur saken låg till och lovade återkomma med det snaraste.

Fredag, 27 januari 1939

Besökte tillsammans med Kullberg och disponent Griberg från Tryckfärger Bröderna Lagerströms tryckeri för att där bese en Viktoria-press. Maskinen gjorde på mig ett mycket gott intryck.

Emottagit protokollsutdrag, vari bestämmes, att sedeltryckeriet omedelbart skall sätta igång tryckning av 2.100.000 st. enkronorssedlar.

Arbetet genast igångsatt.

Telefonsamtal med Björnsson varvid jag meddelade, att under normal tryckning, d.v.s. arbete från 8 – 5, tager tryckningen av ovan nämnda enkronorssedlar en tid av c:a 20 dagar Någon forcering därutöver behöver ej företagas enligt Björnsson.

Jag nämnde för B. om Pallins telefonpåringning, och B. ville, att jag skulle skriva till Pallin samt meddela, att han fick skicka upp maskinen, då den var färdig.

Lördag, 28 januari 1939

Lagrelius ringde från Budapest och meddelade, att han stannar kvar där till tisdag kväll, då han reser till Leipzig för att stanna där 1 à 2 dagar. Kommer till Stockholm fredagen den 3 eller lördagen den 4.

Måndag, 30 januari 1939

Besök av direktör Lindroos från Finlands Banks Sedeltryckeri på genomresa till Oslo och Alvöen.

Direktör L. var intresserad av vår pantograffräs samt våra bokstavshjul för numreringen, förbränningsugnen för makulerade sedlar, Miehpresen, koppartrycksrotationsmaskinen, vattenmärksmodelleringen samt säkerhetsstryck för stämpelmärken. Finnarna hade i likhet med oss börjat göra porträttvattenmärken själva, varav direktör L. visade ett prov, vilket ej alls var dåligt. De tillverka prägelmatriserna och präglade silduken själva, samt överlämna dem sedan till pappersbruket.

Direktör Lindroos återkommer på hemresa från Oslo antagligen på fredag.

Tisdag, 31 januari 1939

Riksbankschefen ringde ang. Sallbergs etsning. Jag hänvisade honom till Fredriksson.

Jag ringde Calor ang. torkmaskin och fick besked om, att den var under montage, samt att de hoppades, att den skulle bli färdig i slutet av veckan.

Brev till Palin & Lund, Hälsingborg.

Fredag, 3 februari 1939

Ankom på morgonen kl. 6.30. Delgav Rosswall i korthet resultatet av resan.

Besökte Calors fabrik för att taga del av hur arbetet med torkmaskinen framskred. Ing. Svensson meddelade, att maskinen är färdig tidigast de sista dagarna i februari, troligen ej före 1 mars. Orsaken till förseningen har varit, att de leveranser av halvfabrikat, som verkstaden själv mottagit, varit försenade.

Sammanträffande i Riksbanken med Björnsson och Amnér. Närvarande var även Hagströmer. Protokoll fördes. Jag redogjorde för mitt arbete under resan. Frågan om anskaffande av en svarv för bearbetande av koppartrycksplåtarnas baksida fördes även på tal.

Harald Rooth har under dagen besökt tryckeriet och såg därvid på tryckningen av lottsedlar. Han hade ej någon invändning att göra.

Lördag, 4 februari 1939

Kapten Rosén från Öberg & Son ringde mig ang. kortstämpelremсор. Framställning har tidigare gjorts av Rosén att få kortstämpelremсорna levererade i gummerat tillstånd.

Bankokommissarie Johnsson har i detta ärende besökt firman i Eskilstuna. Frågan har en längre

tid varit vilande. Jag lovade att återupptaga den.

Samtal med professor Woxén, Tekn. Högskolan. Jag frågade professorn, om hans uppfattning ang. lämpligaste verktygsmaskin för bearbetning av baksidan på koppartrycksplåtar för rotationsmaskiner. Han delade min uppfattning att det skulle bli för dyrt att anskaffa en specialmaskin. Det skulle också dra en lång tid att få en sådan färdig. Bäst vore att skaffa en svarv stor nog för ändamålet.

Besök av direktör Lindroos från Finlands Banks Sedeltryckeri. L. intresserade sig mest för vad vi hade åstadkommit ifråga om vattenmärken. Han visade mycket vackra prov på vattenmärken, utförda efter stämplarna, som fru Hammarstedt-Jansson skulpterat. Tervakoski bruk hade gjort papperet. Vi samtalade även om rotationsmaskiner och visade ritningarna från Koenig & Bauer. Lindroos hade med sig en sammanställningsritning från Goebel över deras automatmaskin, som användes för framställning av div. blanketter.

Samtal med Björnsson, varvid jag meddelade ang. protokoll från Giesecke & Devrient, meddelande som i dag kommit från lettiska tryckeriet om att man vill köpa en koppartrycksmaskin från oss samt ang. mitt samtal med professor Woxén.

Försökte få tag på Svante Nilsson per telefon men ingen hemma.

Vattenmärkesstämplarna för Gustav Vasa och Mercuriusbild användas till Tumba.

Måndag, 6 februari 1939

Björnsson frågade i telefon om hur det går med vattenmärket till 10.000 kr. sedeln. Jag redogjorde härför.

Jag uppmanade major Rosén från Öberg & Son att skriftligen hänvända sig till generalpoststyrelsen, förste intendenten, ang. ny modell av kortstämpelremsor.

Har förfrågat mig hos Nilssons Mek. Verkstad ang. kostnaden att iordningsställa Esseltes koppartrycksmaskin, som ev. skall försäljas till Lettland.

Har givit order att bevakningsförman Hansson skall verkställa överförandet av lottsedlarna till Penninglotteriets exp.

Jag besökte Wallentin i Tumba ang. vattenmärket. Det har gjorts provpräglingar från de senast tillverkade stämplarna, därvid har det visat sig, att silduken sprack. Jag tog med mig Hagdahl, för att han skulle se resultatet. Vi kommo överens om att närmast endast putsa av stämplarna, så att de blevo släta, alltså icke göra några nya fällningar. Sedan skulle ånyo prägling göras. Skulle det då visa sig, att reliefen är för hög, göra vi om stämplarna från början.

Tisdag, 7 februari 1939

En del felaktigheter ha uppstått vid stämpling av aktier. Jag har givit tryckaren förhållningsorder.

Kamrer Moll har meddelat, att han ej reflekterar på hyresvåningen Skillinggränd 2.

Onsdag, 8 februari 1939

Slagtäljaren på lotterimaskinen har klickat, i det att den icke slog över, när 100.000 tryck gått. Order har givits att verkställa kontrollräkning av inneliggande makulatur och skall hädanefter två slagtäljare fungera samtidigt, därvid ställas dessa olika, så att de ej visa 10 resp. högre på en gång.

Reuterdaahl skall även anteckna det sist tryckta numret i maskinen, när han avläser slagtäljaren.

Rosén, Öberg & Son, har bett att få tillbaka en ritning, som en gång skickades över ark för kortstämpelremсор. Han vill ha den för att bifoga skrivelse till generalpoststyrelsen.

Ringt H. Rooth. Han var ej inne.

Rooth besökte mig, och vi diskuterade möjligheten av att dela upp nummerserierna för lotterna i olika bokstavsserier. Jag föreslog, att stjärnan i de stora numren på lottsedeln skulle utbytas mot bokstav även den alltså tryckt med frakturtryck. Rooth skulle föreslå sin styrelse detta.

Jag besökte Tumba för att prova ett vattenmärke för 10.000 kr. sedeln. Kom vid sammanträffandet överens med ing. Wallentin att vi skulle föreslå att papperet för denna sedel skulle bli vitt, endast med lämplig toning i någon kulör.

Samtal med Ekengren ang. dels personalens lönefråga, dels luftskyddsfrågan. Ang. den första angelägenheten meddelade E., att ett nytt förslag kommit in från personalen, jag skall få en avskrift. Betr. det senare uppmanade mig E. att se till att handlingarna hunno in till 1 mars, då luftskyddsmyndigheten skulle ha samtliga akter i ärendet.

Torsdag, 9 februari 1939

Sammanträde med ing. Gustafsson och ing. Segerlind ang. skyddsrum. Samtligas uppfattning var, att nedgång utifrån till skyddsrummet skulle vara gemensam för Myntverket och Sedeltryckeriet. Sedeltryckeriet skulle därförutom ha en ingång från byggnadens inre, som skulle gå igenom nuvarande reservdelsförrådet. Myntverket skulle ävenledes ha en egen ingång. Denna skulle gå ifrån valsverksbyggnaden. Det ansågs önskvärt, att hela skyddsrummets golv hölls på en och samma nivå, och ej som ritningen utvisade med en del med ett högre golv, beläget inom Myntverkets område. Detta skulle bl.a. försvåra insättande av dörr mellan de båda delarna av skyddsrummet.

Efter sammanträdet begåvo sig Segerlind och Gustafsson till myntdirektör Grabe, vilket dock enligt uppgift motsatte sig förläggningen av gången inom myntverkets område, och likaså ej ville gå med på att hela golvet lades ut i en nivå.

Samtal med Ekengren ang. löneförhandlingarna.

Samtal med Hagströmer, varvid jag påminde om frågan ang. Strassers anställande. Denna hade

icke varit uppe under veckosammanträdet i fullm., som denna gång hölls på onsdagen den 8.

Besök hos riksheraldikern.

Fredag, 10 februari 1939

Samtal med Björnsson, som gick ut på att jag i enlighet med uttalande av v. Heinrich avrådde från att trycka den nya tiokronans framsida torrt i koppartrycket. Björnsson däremot sade, att vi borde ta risken. Han för sin del vore ej rädd att dela ansvaret. Om vi anställde Strasser, hade vi ju den bästa expert, som kunde fås. Jag å min sida framhöll risken av att sammanställa så många okända sammanhörande faktorer. Vi borde först skaffa erfarenhet, sedan ge oss alla svårigheterna i våld.

Samtal med Wallentin, varvid jag uppmanade honom att ange de gränser, om vilka sträckningen f. maskingjort papper ligger vid fuktning. W. skulle tänka på saken. Samtidigt fick jag veta av honom att det vattenmärke, som vi hade gjort och som nu hade putsats av, så att det lämpade sig för prägling, troligen ändå var för högt. Jag får utfallsprover i morgon, lördag.

Samtal med Björnsson, varvid vi enades om att gemensamt ta risken av att framställa tryckplåtarna hos v. Heinrich i sådan storlek, att de passade med varandra, dels då man trycker koppartrycket torrt, dels så att de passa, då båda trycken tryckas fuktiga. Jag underströk ytterligare då svårigheter, man möter vid tryckning på torrt papper, men B. ansåg att vi borde med inseende av risken ändå våga försöket. Jag skall skriva till v. Heinrich och beställa färgplåtarna i enlighet med givna direktiv. Vidare skall jag skriva ett nytt brev till fullmäktige med framställning om anställande av Strasser.

Lördag, 11 februari 1939

Besök hos professor Lindberg, Myntverket. L. hade gjort färdig gipsmodell till Gustav Vasa-bilden för vitpräglingsstämpeln till 10.000-kr. sedeln. Jag gillade arbetet och bad professorn fortsätta och göra en stålstämpel i överensstämmelse med det nuvarande utseendet. Skulle det visa sig, att stämpeln är för hög, finns ingen annan råd än att göra om den. Med Myntverkets maskin kan man göra stämpeln lägre enligt professor Lindberg.

Besök på Telegrafverket.

Brev till v. Heinrich, som Björnsson sett på.

Skrivelse till Fullm. ang. anställande av Strasser.

Samtal med Björnsson på Riksbanken då de berörde handlingarna genomlästes och diskuterades. Vidare var på tal skyddsrum, spec. vårt vid Sedeltryckeriet. Jag bad B. få tillfälle att be sedelkommittén föredra frågan om torrtryckning, vilket B. lovade ordna.

Tisdag, 14 februari 1939

Björnsson ringde. Begärde 4 st. anställningsbevis. Vi talade om en del detaljer. Bl.a. nämnde jag om, att vi fått en ansökan om anställning från gravören Wolf. Tidigare anställd i Prag. Vidare talade vi om luftskydd. B. skulle ringa till Grabe i angelägenheten.

Vid samtal med Magnusson uttalade jag mina betänkligheter för torrtryckning. Det var M. som tog upp frågan.

Jag har givit Mirowsky order att gravera 10.000 kr.-sedeln i likhet med den första skissen, alltså med det ursprungliga vapnet mitt på.

Plåttillverkningen har fått order att fortsätta med fällningen av plåtar för 10 kr. till det större, nya formatet.

Papperet till lotterna skall luftas ordentligt. Jag har givit order om att papperet tas bort från rullarna. Reuterdaahl har fått order att taga bort papperet, innan han lämnar upp rullarna.

Samtal med Björnsson och Ekengren ang. lönefrågor. Jag gav B. upplysning om leveranstider för koppartrycksrotationsmaskinerna.

Onsdag, 15 februari 1939

Samtal med Lindeskog. Jag förvissade mig om, att Lindeskog föredrar ärendena ang. luftskydd, så att jag inte behöver bekymra mig om att ritningar m.m. komma fram till vederbörande i Direktionen.

Telefon från Björnsson. Han ville ha reda på hur stor garagedfarten var. Jag lovade honom en perspektivskiss. Vidare vill han veta, om skyddsrummet var så dimensionerat att beläggningen på gården med smågatsten finge rum ovanpå stentaket. Skiss i enlighet med ovanstående har avgått till B.

Brev från Strasser.

Talat vid professor Kalling ang. kandidat till laborator vid sedeltryckeriet.

Ringde Sv. Nilsson. Han är på bättringsvägen.

Torsdag, 16 februari 1939

Telefon från Björnsson, varvid han meddelar, att fullmäktige beviljat tillstånd att engagera Strasser såsom kemist vid sedeltryckeriet. Han framhöll emellertid, att beslutet icke justerades omedelbart.

Jag skall utan dröjsmål gå i författning om att ta reda på formerna för erhållande av uppehållstillstånd för Strasser. S. skall telegrafiskt meddelas.

Tillstånd för överste Einar Bratt att bese sedeltryckeriet.

Beslut att låta byta ut pappersborrmaskin av mindre typ mot en större för mellangift av 350:– kronor, allt i överensstämmelse med offert från Wilh. Johnsen av 17 dec. 1938. Ärendet återupptas vid nästa sammanträde med Björnsson i och för påskrift. En upplaga av instruktionen skall

framställas på lämpligaste och billigaste sätt att utdelas mot kvitto till sedeltryckeriets personal.

Samtal med Kumlien i telefon. Jag begärde av honom en distinktriting.

På förfrågan svarar man i utrikesdepartementet, att en utlänning för anställning i statens tjänst ej behöver arbetstillstånd. Hänvisning till svensk Författningssamling 344 § 13.

Order till Hagdahl att flytta upp i sammanträdesrummet till vidare.

Kassör Peterson har på förfrågan uppgivit att han ej varit i förbindelse med Civilanställdas personalförbund. Varom jag meddelat Ekengren.

Fredag, 17 februari 1939

Björnsson ringde och bad att få ett par lönelistor, en från i år närmare bestämt en vecka i febr. och en från motsvarande vecka under en tid, då vi icke arbetade med övertid. Vidare ville han ha ett tidigare insänt PM berörande vårt avskrivningssystem tillbaka, vederbörligen genomsett och rättat. Jag har expedierat båda delarna.

Reuter Dahl har fått meddelande om att han ej behöver vara med då rullarna bytas i lotterimaskinen.

I. Rooth ringde och frågade om det finns någon god etsning av riksbankshuset. Han uttryckte sin missbelåtenhet med Sallbergs etsning och i synnerhet med det sätt, varpå den tryckts.

Lördag 18 februari 1939

Brev från Valina i Prag ang. gravören Wolf.

Jag hade samtal med Björnsson, varvid vi talade om lönefrågorna. Vi kommo överens om att skicka brev till Wolf och fråga honom, om han vore villig att taga en tillfällig anställning i Sverige.

Vid telefonsamtal med Harald Rooth fick jag veta, att man ej bestämt sig i departementet för huruvida ytterligare serier av lotter skulle utges. Icke förrän under nästkommande vecka väntar Rooth besked. Däremot vill han ha färgprov för den kommande leveransen.

Måndag, 20 februari 1939

Besök av överste Bratt, som besåg tryckeriet.

Besök av Björnsson, med vilken jag hade samtal ang. planläggningen av övergången från gammal teknik till ny teknik. Vi överenskommo att hålla fast vid planen att framställa tryckplåtar för stora ark till 5-kr. sedlar. Det finns nämligen ett tillräckligt stort lager av 10-kr. sedlar. Emellertid kommer jag, vilket jag meddelade B., att framställa en del material för 10-kr. sedlarsplåtar för alla eventualiteter, så att, om vi skulle nödgas trycka 10-kr. sedlar, arbetet vore förberett.

Tillsammans med Rosswall såg jag på Heidelberg-pressen hos Häggström, och hos Wagner på Koenig & Bauers nya lilla maskin.

Anmodade kapten Wiessner att skriva till Goebel ang. nummerverken till lotterimaskinen, som beställts i reserv.

Jag föreskrev att såväl bokstav som stjärna skulle kunna apteras på nummerverket.

Tisdag, 21 februari 1939

Besök av docent Söderman, som med mig diskuterade frågan om tryckning av nya svenska pass. Avsikten är att passen skola tryckas alla på ett ställe i st.f. nu c:a fem olika tryckerier. En enhetlig modell skall genomföras, vilken utarbetats av en kommission. Närmare detaljer om passets utseende och utförande skall tillställas mig. Tills vidare har jag endast att låta utföra teckning till ett bottentryck för trycksidorna i passet.

Besök hos professor Lindberg. Jag överlämnade en matris till vattenmärke. Den skall utföras i vax. Vaxet tillhandahålles av oss.

Ringde upp kriminalpolisen, kommissarie Magnusson, och meddelade honom ang. en egendomlig annons i Sv. Dagbl. Från 19 ds. Annonsen översändes.

Jag har träffat åtgärder betr. uppehållstillstånd för dr. Strasser.

Rosswall och jag voro hos Häggströms och sågo på Wiktoriaautomaten, en av de maskiner, som vi ha på förslag till inköp för namn, ton- eller nummertryck.

Onsdag, 22 februari 1939

Besök av dir. Rooth, Penninglotteriet, överenskommelsen, som träffades, uppsattes i protokoll.

Brev från Strasser med erkännande av brev och telegram.

Ringde Björnsson och meddelade, att utdrag ur instruktionen för arbetspersonalen kommer att utdelas vid nästa avlöningstillfälle. Kvitto kommer att tagas av var och en på mottagandet.

Björnsson skall ha ett par ex.

Jag skall telegrafera till Strasser ang. uppehållstillståndet. Brev avgår till Jantzen.

Jag har uppmanat Wiessner att sätta sig i förbindelse med firman Goebel per luftpost och be dem påskynda tillverkningen av reservnummerverken samt sända dem samtidigt som bokstaven A är klar.

Telegram har avgått till Strasser betr. uppehållstillstånd, liksom bekräftelse.

Kapten Rosén ringde och rådgjorde ang. säkerhetsanordningar. Öberg och Son har nämligen fått i uppdrag att utföra ??

Vidare påminde han om ritning till kortstämplarna.

Infordrat anbud på instrumentmakarsvarvar.

Torsdag, 23 februari 1939

Besök av Kumlien, som hade utfört en ny sköld till 10.000 kr. sedeln. Efter div. mätningar befanns denna vara mindre väl dimensionerad och skulle göras om.

Vi besökte tillsammans Myntverket och sågo på modeller till vitprägling. Samtidigt beordrade jag utförande av vattenmärkesstämpel för de nämnda sedlarna i mässing. Om möjligt skall stämpeln vara färdig, vad Myntverket beträffar, om måndag.

Genom sekreterare Nylander har jag uppmanat Utrikesdepartementet och telegrafiskt legationen i Berlin om att Strasser har uppdrag i Riksbanken och följaktligen skall få uppehållstillstånd.

Brev från Strasser i samma ärende.

Rooth meddelar i telefon, att lottsedlarna sannolikt icke komma att uppdelas i A. o. B. serier.

Samtal med kamrer Svensson, AB Kopparfors, Ockelbo. Överenskoms att vi skola inhämta pris från utländskt värdtryckeri på omgravering för plåtar för bolagets växelblanketter.

Fredag, 24 februari 1939

Besök vid Tumba, där jag besåg nybyggnaden för pappersmaskinen. Med ing. Wallentin träffade jag överenskommelse att söka tillverka präglingsstansar för silduken till pappersmaskinen. För ändamålet komma originalstansarna till småsedlarna att utlevereras till sedeltryckeriet, som får disponera dem under 18 dagar. Jag lånade ett holländskt vattenmärke, som ing. W. hade haft med sig från sin resa. Detta lät jag kopiera på tryckeriet. Ett exemplar skall gå till pappersbruket.

Samtal med Björnsson, som besökte tryckeriet tillsammans med Konrad Johnsson.

Sedan sedelräkningsmaskinen från Hälsingborg demonstrerats, genomgicks en föredragningslista, berörande aktuella frågor.

Måndag, 27 februari 1939

Penninglotteriets första beställning om 400.000 st. lotter är sluttryckt i dag kl. 12.

Enkronassedlarna äro även sluttryckta.

Jag besökte Sv. Nilsson. Han hade börjat med vattenmärket till Gustav Vasa. Jag överenskom med honom, att Hagdahl skall komma för att ge honom närmare anvisningar på hur detaljerna skola utföras.

Tisdag, 28 februari 1939

Hagdahl besöker Sv. Nilsson.

Harald Rooth ringde och bekräftade meddelandet att 500.000 lottsedlar skola tryckas för majdragningen. Det blir alltså icke två serier. Lottsedlarna skola vara färdiga den 9 april.

Manuskript för såväl fram- som baksida kommer att tillställas oss i morgon. Detta är definitivt utformat.

Onsdag, 1 mars 1939

Offert på nummerlappar till Penninglotteriet avgått.

Reklamation till Wagner angående nummerverk till lottmaskinen.

Beställning av fernissa från Frick & Co. Göteborg.

Björnsson ringde i går och bad att få konkurrensofferter beträffande den till inköp föreslagna snabbsvarven. Dessa har jag sänt honom i dag.

Jag erfar i dag, att Penninglotteriet beslutat sig för att trycka 425.000 st. lotter till majdragningen.

Meddelade Björnsson att lottryckningen gått med c:a 200:– kronors förlust.

Torsdag, 2 mars 1939

Besök av ingenjör Dahlberg ang. slipning av gravyrdiamanter.

Brev från Strasser. Han kommer till Stockholm på söndagen den 5.

Dep. Amnér besökte tryckeriet för att se på sedelräkningsmaskinen.

Framställning om uppskov av luftskyddsplanen har avgått till luftskyddsmyndigheten.

Björnsson ringde och talade om skyddsrummet. Han hade talat vid Royen i Byggnadsstyrelsen.

R. var orolig för att om man byggde skyddsrum under gården, man äventyrade sedeltryckeriets hus. Fyllningen kunde nämligen följa med vattnet och murarna spricka. Under alla förhållanden rekommenderade han att påla under golvet i skyddsrummet.

Björnsson bad att få uppgift om nivån på golvet i källaren i sedeltryckeriet samt nivån sådan den tänkts för skyddsrummets golv.

Vidare meddelade Björnsson, att fullmäktige beslutat ang. inköp av snabbsvarv och fräsmaskin för tryckplåtar.

Samtal med ingenjör Gustafsson, Luftskyddsmyndigheten. G. Framhöll, att konstruktionen av skyddsrummet vore att betrakta så som om hela skyddsrummet vore lagt att flyta på lera. Pålning vore ej att förorda, om man ej pålade under hela golvet, vilket skulle ställa sig alltför dyrbart.

För att skydda mot sprickbildning vid en eventuell träff vid sidan av skyddsrummet kommer ett lerlager att läggas utefter väggarna. Vidare kommer taket att dragas ut utanför väggarna. En träff kunde ej alltså komma att inträffa alltför nära skyddsrummets yttervägg.

Gustafsson var övertygad om att konstruktionen var mycket bra. Han hade hållit på själv beträffande skyddsrum under ett års tid, och ansåg sig förstå saken bättre än Byggnadsstyrelsen.

Betr. faran att gräva sig ner under vattennivån framhöll G., att sedeltryckeriets hus åt det håll, som skyddsrummet är avsett att ligga, står på en betong?, och följaktligen ej på något sätt är beroende av om fyllningen flyter bort eller ej. F.ö. trodde han ej att någon fara i detta avseende skulle föreligga.

Fredag, 3 mars 1939

Vattenmärkesstämpeln blev färdig i dag och avhämtades av Myntverket. Den korrigerades av Mirowsky och går ner i badet i eftermiddag.

Kassör Peterson har anmodats av mig att göra upp förslag till system för avlöningarnas betalande till personalen i arbetslokalerna.

Tryckningen av andra beställningen lottsedlar har påbörjats.

Har påmint A. Kumlien om 5-kr. sedeln. K. uppger, att han varit mycket upptagen av annat arbete och ej haft tid att ägna sig åt sedeluppdraget.

Lördag, 4 mars 1939

Samtal med Björnsson. Jag meddelade honom, att torkningsmaskinen för limningen just nu kommit. Vi talade sedan om skyddsrummet. Jag underströk min uppfattning att i ett sådant fall som detta Byggnadsstyrelsen för säkerhets skulle vägrade byggnadstillstånd för att låta byggherren komma fram med tillräckligt starka skäl för att övertyga.

Björnsson talade vidare om att han ansåg det lämpligt att ha tillgång till skyddsrummet utifrån vid sedeltryckeriets sida av skyddsrummet.

För hyresgästerna ansåg han det annars hart när omöjligt att hinna ned i händelse av flygalarm. På hissen är ej att lita. Tvärtemot uppgiften av ing. Gustafsson säger B., att skyddsrummet på en punkt vilar på berg. Jag lovade tala vid såväl ing. Gustafsson som byrådirektör Royen i Byggnadsstyrelsen om saken.

Ing. Wallentin var inne på besök. Besöket gällde närmast att se på den lilla f.d. tontryckspressen, som jag föreslagit Tumba att överta för det blanketryck, som förekommer vid bruket. Maskinen tilltalade Wallentin.

W. hade med sig vattenmärken för småsedlar, som han begärde att vi skulle göra om, så att de bleve lämpliga för pappersmaskinen. Jag visade samtidigt vattenmärkesmodellerna för 10.000-kr. sedeln.

Faktor Svensson hade tillfälle visa Wallentin, hur felaktigt papperet f.n. är i dimensionerna. W. skyllde på att man nu under byggnadstiden ej har så god tid att kontrollmäta papperet som under andra förhållanden.

Dir. Rooth, Penninglotteriet, ringde och klagade på att när lotthäftena rivs ett eller två samtidigt, alltså icke lott efter lott, utan hela häftena på en gång bryter papperet vid sidan av perforaturen. R. trodde, att detta berodde på att papperet vore segare nu än tidigare. Jag ansåg mig ej kunna komma med någon förklaring omedelbart. Men lovade att vid tillfälle komma ned och iakttaga arbetet på lotteriets expedition, varefter jag ansåg det möjligt, att en lösning kunde finnas.

Måndag, 6 mars 1939

Strasser började i dag sin tjänstgöring. Jag gick med honom igenom lokalerna och orienterade honom.

Vi besökte Björnsson och åto lunch tillsammans med honom, Rooth och Amnér. Vid besöket visade jag ett på lördagen kommet provtryck från Budapest. Detta gillades av Björnsson. Jag framhöll de svagheter, som ännu vidlåder typen som sådan och underströk särskilt det oriktiga i att först göra ett utkast, därefter omvandla detta i värdetrycksteknik. En sedel bör byggas upp redan från början med värdetryckselement. Vidare diskuterades några provtryck, i dag komna från Giesecke & Devrient. B. gillade även dessa, men det beslöts dock att anmärkning skulle framställas på sättet för utförande.

Brev härom har avgått.

Björnsson lämnade mig en del tabeller, som personalen gjort upp i samband med sitt eget löneförslag. Vi skola räkna ut jämförbara siffror med dem, som tidigare gjorts upp i samband med tidigare gjorda löneförslag.

Jag lämnade Björnsson manuskriptet till ett anförande, som jag hållit vid ett sammanträffande med representanter för personalen i lönefrågan. Björnsson behöll manuskriptet men lovade att jag skulle återfå det.

Ny omgång stämplor för vattenmärken till 10.000-kr. sedlarna färdiga.

Stansen till vitstämpeln för samma sedlar levererad av professor Lindberg.

Tisdag, 7 mars 1939

Besök på Tumba tillsammans med Strasser. Vi gjorde bl.a. försök med nya stansar till vattenmärken för 10.000 kr. sedlar. Detta både i enkel och dubbel skala. Vid båda tillfällena höll silduken trots starkt tryck vid pressningen.

Ing. Wallentin har vid tidigare sammanträffanden föreslagit, att prov skola göras för hand på olika typer av papper för att redan innan pappersmaskinen sättes igång kunna fastställa, vilken yta, vilket utseende och överhuvudtaget vilka egenskaper, som skola vara de lämpligaste för sedelpapperet.

Jag motsatte mig på det bestämdaste förslaget.

Strasser har även yttrat sig i denna angelägenhet, då Björnsson tog upp frågan. Strassers yttrande gick i samma riktning som mitt.

Brev avgår till von Heinrich med beröm åt sista provtrycket.

Samtal med byrådirektör Royen i Byggnadsstyrelsen ang. skyddsrummet. Jag bad om en orientering i frågan. R. framhöll, att vad Byggnadsstyrelsen i främsta rummet hade stött sig på var,

att av ritningarna föreföll som om skyddsrummet vore avsett att till en del ligga på berg. Detta vore ej lämpligt därför att vid en träff i närheten av skyddsrummet kan hela konstruktionen spricka. Vidare var man o rolig för att under byggnadstiden kunde det låga huset på mitten av Myntverkets tomt ta skada. Det är nämligen inte pålar under detta hus, utan det ligger på ett pålröste. Jag framlade våra synpunkter på saken. R. försäkrade att Byggnadsstyrelsen ej hade något emot våra intentioner, men att de ville, att en utredning skulle förebringas, vilket icke i samband med myntdirektör Grabes skrivelse hade varit fallet.

Nu böra vi emellertid skriva till Byggnadsstyrelsen och framföra våra synpunkter på nödvändigheten dels av att lägga skyddsrummet där vi vill ha det, dels genomdriva de tekniska invändningarna.

Meddelade Björnsson om samtalets innehåll.

Onsdag, 8 mars 1939

Med ing. Gustafsson har jag gjort upp, att han skall ordna med borrhning av det hörn av gården, som ännu ej är sonderat. Kostnadsförslag skall lämnas, innan avgörande träffas om igångsättandet.

Besökte Penninglotteriet. Reklamation hade gjorts att lotthäftena äro svåra att riva av. Förr hade fem och tio häften varit lätta att riva på en gång. Rekordet 500 lotter har nåtts av kontorschefen Englund. Nu var det svårt att riva mer än tre i sänder. Perforeringen höll, och papperet ansågs vara betydligt segare än förut. För att råda bot tillsvidare bad Rooth mig att se till, att häftena häftas så jämnt som möjligt, så att perforeringshålerna ligga mitt för varandra.

Samtal med Grabe i anledning av tidigare samtal med ing. Gustafsson. G. Kommer att tala vid byrådir. Royen i Byggnadsstyrelsen för att klara ut hela affären med skyddsrum etc. Vi voro överens om att bibehålla planen med gemensamt skyddsrum.

Björnsson begärde och fick en levererad modell till nya tiokronans framsida, ett förfalskat tiokronorstryck, ett ljustryck av baksidan till nya tiokronorssedeln samt en stans för vattenmärke. Trycken skall han visa finansministern, som önskar få en uppfattning om, hur nya sedeln skall se ut.

Torsdag, 9 mars 1939

Besök av Björnsson. Vi talade om lönesystemet och Björnsson fick fram en del siffror, som han begärde. Han har gjort en del förändringar i listan, vilka jag tillstyrkte.

Vi sågo på lottmaskinen och den nya torkanordningen.

Skickade Björnsson avdraget av koppartrycksplåten för nya tiokronornas framsida.

Besök av H. Rooth. Han hade med sig 7 st. lottsedlar, som ej hade fått något tryck på baksidan. Numreringen var däremot rätt. Det beslöts, att Björnsson skulle ta 5 st. av dessa och jag två för egen räkning. R. ville ha papperet för nummerlapparna undersökt. Strasser skall utföra detta i samarbete

med Kullberg.

Jag föreslog, att perforeringen på lottsedlarna skulle ändras, för att det skulle bli lättare att riva av sedlarna från stammen. Rooth medgav, att hålen ökades från 1 mm. till 1,35 mm.

Fick över en förmodad falsk 10-shillingssedel tillsammans med de sedlar, som jag fick från utrikesavdelningen häromdagen.

Fredag, 10 mars 1939

Överenskommit med ingenjör Gille hos Theorells att han skall komma i början på nästa vecka för att diskutera frågan om luftkonditionering.

Prover på vattenmärke för 10.000 kr. sedlarna kommo i dag från Tumba, de voro bättre än förut. Jag har uppmanat Wallentin att göra nya prover och ej pressa papperet i kalender. De prover, vi fingo denna gång, voro allt för hårt pressade.

Reuter Dahl sjuk, Kjäll vikarierar och handhar kontrollen av lottryckningen.

Brev till Giesecke & Devrient samt till div. leverantörer av tryckfärger.

Lördag, 11 mars 1939

Sammanträffande på Riksbanken med kommittén för åstadkommande av ny sedeltyp. Jag redogjorde för den nuvarande situationen. Det fördes på tal den kritik, som förts mot den nya 10-kr. sedeln, att den icke skulle vara tillräckligt säkrad o.s.v.

Emellertid beslöts att vi skulle fortsätta arbetet på densamma, då det kunde antagas, att den bristen till trots dock kunde vara god nog som en första experimenttyp.

Jag underströk kraftigt, att när vi en gång sätta igång med 5-kr. måste den se ut på ett helt annat sätt, i det att det sedelmässiga måste trängas i förgrunden och det konstnärliga först komma i andra hand.

Förevisade ett par som falska ansedda 10-shillingssedlar, jag påvisade att en av dem var äkta och använde de iakttagelser, som jag gjort beträffande de nämnda sedlarna som utgångspunkt för att påvisa, vad som kräves av en sedel för att lätt kunna identifiera den.

Måndag, 13 mars 1939

Ing. Wallentin besökte dels för att lämna ett par nya pappersprov, gjorde från de sista vattenmärkena. Dessa voro bra. Dels för att hämta de gamla vattenmärkesstämplarna till gamla 10-kr. sedlarna.

Jag besökte Björnsson för att visa för det första ett prov, som Kumlien sammanställt av den nya 10-kronans baksida, det gällde placeringen av vasarna. Vi bestämde, att provet nummer två skall utföras. Dessutom skall Giesecke & Devrient göra ett prov på samma baksida med samma vapen,

men med de små vasarna, som ingingo i det ursprungliga förslaget handgraverade, alltså ej i reliefmanér. För det andra visade jag det nyss omtalade vattenmärket, vilket gillades och beslöts det, att i det tillstånd, som verktyget nu befinner sig, skall det infogas i 10.000-kr. sedelns vattenmärke.

För det tredje diskuterades en plan till nedgång till sedeltryckeriets skyddsrum. Jag anmärkte på densamma, då den är för trång och gjorde ett annat förslag. Detsamma biträdde av Björnsson och beslöts det, att jag skulle rådgöra med ing. Gustafsson och när vi kommit överens om en lämplig lösning för nedgång till skyddsrummet och byrådirektör Royen förklarade sig icke ha några invändningar att göra mot skyddsrummet såsom sådant, skall omedelbart ett provschakt upptagas och insändares.

Samtal med ing. Gustafsson från Luftskyddsinspektionen, som besökte mig. G. Gillade mitt förslag till nedgång till skyddsrummet och kommer att göra en skiss på densamma. Vi beslöt att låta Skånska Cementgjuteriet utföra sonderingar. Genom ing. Sundberg i detta bolag gav jag beställning på sondering i den utsträckning, som kan av ing. Gustafsson anses önskvärd. Arbetet skall börja så fort som möjligt, om möjligt redan på tisdagen.

Tisdag, 14 mars 1939

Besök av dr. Kumlien. Vi diskuterade nya 10-kr. sedeln och kommo därvid överens om, att dr. K. skall utarbete ett förslag till sedelns baksida, varvid de båda vita marginalerna på sedelns kortsidor skulle begränsas av guillose linjer. I övrigt var dr. Kumlien av samma åsikt samt dr. Strasser och jag, att vi böra låta utföra två alternativ av baksidan, ett med reliefmönster och ett med pantograferade vasa-tecken. Dessa pantograferade vasa-tecken skola vara av samma modell som dem, som förekomma på det ursprungliga förslaget.

Dr. Kumlien skall vara färdig med en skiss i morgon.

Betr. 10.00-kr. sedeln överenskoms att dr. Kumlien skall teckna in numren på såväl själva sedeln som talongen. Därvid blir det nödvändigt att flytta ned vattenmärket och skall Kumlien ge anvisning på var detsamma skall sitta.

Dr. Kumlien tog med sig ett tryck av 10-kronans baksida och en skiss till 10.000-kr. sedeln.

Kumlien medtog även prov på vattenmärket.

Besökte Sv. Nilsson, som sade sig ha börjat med att göra iordning vattenmärket till 10-kronorna.

Besök av direktör Rooth, som meddelade, att ett lotthäfte med 21 lotter kommit med i en leverans. Detta hade gått till på så sätt att det var ett dubbelnummer tryckt. Vi vidtogo omedelbart en extra kontrollåtgärd, i det att icke endast varje nummer kontrollerades, utan även sedlarna i varje häfte räknades.

Sondering för skyddsrummet har företagit i dag i enlighet med vad som i går avgjordes.

Besök av ing. Eriksson, som lämnade tillbaka vattenmärkena för 10.000-kr. sedlarna.

Samtal med Björnsson ang. nummerbeteckningar på de nya sedlarna. Jonsén hade gjort en del erinringar emot den nya typen. Jag framhöll att såväl tryck som färger skulle bli så väsentligt olika vid olika valörer, att någon fara för förväxling av sedlar av samma storlek ej skulle komma ifråga.

Onsdag, 15 mars 1939

Rosswall vid Tumba, varvid överenskommelse ang. vattenmärke och övertagande av en tryckpress träffades.

Jag besökte Riksbanken och hade sammanträffande med Björnsson och Amnér ang. den vid flera tillfällen tidigare nämnda baksidan av 10-kr. sedeln. Därvid beslöts, att det brev till Giesecke & Devrient, jag uppsatt, skulle avgå. Det skall alltså tillverkas två alternativa tryckplåtar. Jag fick även tillfälle föredraga ärendet ang. ljud- och vibrationsisolering för verkstaden.

Torsdag, 16 mars 1939

En amanuens från Radiotjänst ringde och gjorde förfrågan huruvida intresse från Sedeltryckeriet föreläge att en utsändning, som handlade om sedeltryck och nya sedlar ägde rum den 6, nästkommande april. Eventuellt skulle utsändningen ha form av ett reportage och man tänkte sig, att ev. Tumba bruk skulle komma med.

Jag lovade att omedelbart ta upp saken till Direktionen och lämna svar snarast möjligt.

Samtal med Wallentin. Vi överenskommo att göra färdigt 10.000-kr. vattenmärke så fort som möjligt samt leverera detsamma till Tumba. Därefter gör Tumba prov på papperskvalitén för 10.000 kr. sedlarna. Under tiden söka vi framställa ett nytt och bättre vattenmärke med en klarare och mera detaljerad mercuriusbild.

Herr Werner från Esselte besökte för att höra sig för om Esselte för ett uppdrag gällande resekreditiv för Skandinav-banken kunde få köpa en guillosch hos sedeltryckeriet. Sådana förevisades. Jag satte mig i förbindelse med Björnsson, som skulle föredra denna fråga i Styrelsen såväl som frågan om svar till Radiotjänst i den nyss nämnda hänvändelsen.

Meddelade från Björnsson, att det är beviljat dels att lägga vibrationskyddande betongbjälklag i verkstaden dels att försälja guillosch till Esselte, dels tillstånd beviljat mig att hålla radioföredrag, dock vill Rooth först se manuskriptet.

Rooth ringde och meddelade, att tre stycken lottsedlar hittills lämnats in med papperet sönderrivet i de perforerade numren. Jag bad honom ha uppmärksamheten fäst på detta och om det visade sig, att företeelsen fick för stor omfattning skulle vi ta upp saken i en diskussion för att se, vad som kan göras åt den.

Fredag, 17 mars 1939

Ringde till ing. Gustafsson, Luftskyddsinspektionen, men fick upplysning om, att han var borta och tidigast komme hem om måndag. Han var på luftskyddsövning i Västergötland.

Samtal i telefon med myntdirektören. Han hade givit ing. Gustafsson i uppdrag att göra en utredning om förläggning av myntverkets skyddsrum till plats närmare Hantverkaregatan. Först på onsdag kan något besked i frågan väntas.

Brev från von Heinrich.

Besök av doktor Söderman, som medförde manuskript till nytt svenskt pass, jämte kommentar. Söderman beställde provsättning på hela manuskriptet, men skall innan detta arbete definitivt igångsättes ha en provsättning på en första sida för att kunna bedöma om vi valt lämpligt stilsort.

Lördag, 18 mars 1939

Björnsson har fått 5 lotter till Penninglotteriet, vilka betalats.

Torkmaskinen är nu placerat på plats bredvid limningsmaskinen.

Monteringsarbetet skall fortgå under söndagens lopp.

Professor Lindberg har fått järn- och kopparfällning därav till Gustav Vasa bilden för 10.000 kr. sedlarna. Han skall utgöra div. ändringar på desamma.

Måndag, 20 mars 1939

Torkningsmaskinen från Calor sattes igång i dag, tillkopplad till limningsmaskinen. Svårigheter yppade sig vid starten på morgonen, då det icke gick att med motorns hjälp få igång valsverket.

Tisdag, 21 mars 1939

Jag var frånvarande före lunch på grund av förkylning.

Samtal med Björnsson i lönefrågan.

Lämnat besked åt Felix Hedin i lönefrågan.

Stämplarna för vattenmärken för gamla 10-kr. sedlarna, handgjort papper, äro klara i dag.

Samtal med ing. Gustafsson ang. skyddsrum.

Onsdag, 22 mars 1939

Besök av ing. Wallentin, som fick präglingsstansen för 10-kr. sedlarna. Han godkända utseendet av det nya utförandet till Merkuriushuvudet för 10.000 kr sedlarna. Vi kommo överens om att dels för proven, dels senare även för papperet till 10.000 kr. sedlarna använda en finare formduk. Vidare beslöto vi oss för att göra papperet mera kortmalet för 10.000 kr. sedlarna än vad som är fallet med de andra valörerna.

Besök av ing. Gustafsson, Luftskyddsinspektionen. Vi komma överens om att göra upp alt. Med

Myntets skyddsrum och vårt skyddsrum vart för sig och kostnadsberäkna detta. Jämväl skulle då ett gemensamt skyddsrum kostnadsberäknas, varefter vi kunde ta ställning till frågan slutgiltigt. Om vi få eget skyddsrum, s blir ingången vid lastkajen. Därutöver göres en nödutgång, som blir betydligt primitivare, endast i form av en manhålllucka.

Jag meddelade samtalet till Björnsson.

Besök av dr. Kumlien, som valde ut den i hans ögon bästa gravyren till guilloschbandet på 10.000 kr. sedlarna. Vi diskuterade även – i detta fall tillsammans med Strasser – skisser till nya 5-kr. sedlar. Vi överenskommo att göra till att börja med en ytlig skiss, varvid sikte skulle tas på att de olika elementen i möjligaste mån utformades med konstgravyr. Stilen skulle i detta fall göras enkel.

Av ovanstående framgår, att anbudet skall uppdelas i sex alt. nämligen följande:

Det större alt. n:r 1 med blocksten, 2. utan blocksten, 3. det mindre förslaget med blocksten, 4. dt mindre förslaget utan blocksten, 5. det mindre förslaget med reservutgång mot myntverkets tomt med blocksten 6. likt ovanstående men utan blocksten.

Därest under byggnadstiden leverans kommer att ske av en av sedeltryckeriets beställd ev. 2 större tryckmaskiner skall entreprenören underlätta framforslandet av dessa maskiner till upphissningsanordningarna, belägna ovanför ingången till sedeltryckeriet. De största maskindelarnas vikt komma att uppgå till c:a 2 ton vardera. Den nämnda leveransen kommer emellertid under inga förhållanden att ske före den 15 juni.

Ing. Gustafsson ang. skyddsrummet.

Anbud på skyddsrummet skall innehålla följande: Dels anslutande ritningarna alt. 1 (det större skyddsrummet), totala kostnaderna för arbetet i dess helhet med undantag av 1 arbetsbeskrivningen angivna arbeten, torrklosetter, gastäta dörrar, friskluftaggregat, övertrycksventiler, el. kraft och belysningsledningar, telefonledningar, länsumpar etc.

I kostnaden ingår sålunda kostnaden för granitbeklädnad. Alt. skall angivas priset, därest granitbeklädnaden tillhandahålles av beställaren, fritt kaj Norr Mälarstrand.

Anbudet på granit inforas från A.B. Västkustgranit.

Till ledning för beräkningen av kostnaden kan angivas, att gårdsplanen inkl. staket skall återställas i nu befintligt skick att över ingången invid trappan skall anordnas en löstagbar dörr i enlighet med senare detaljritningar, vilken skall kunna uppbära plattor på upp till 2,5 ton. Dessutom skall anbudet innefatta pris på utförande av skyddsrummet i enlighet med alt. II. Varvid för bedömning av mängd av inlagd armering etc. hänvisas till tvärsektioner, tillhörande alt. 1.

För alt. II. Gäller att reservutgången kan komma att ersättas med en reservutgång å skyddsrummets södra sida, mynnande i sedeltryckeriets jordvåning på sätt som angives i motsvarande ritning med streckprickade linjer.

Priset för det senare utförandet bör likaledes angivnas.

Undergrundens beskaffenhet framgår av bifogade borrhkarta. Anledning finnes att anta att över det närmast berggrunden befintliga lerskiktet är verkställd utfyllning med vattengenomsläppligt material.

Arbetet bör kunna igångsättas omedelbart, och skall i anbudet angivas kortaste tiden för arbetets slutförande.

Under arbetstiden skall möjlighet beredas för personalens ut- och inpassering samt för transport av material till och från tryckeriet.

Entreprenören är skyldig tillse att under byggnadstiden inga skador uppkomma på sedeltryckeriets byggnad.

Anbudet skall vara sedeltryckeriet tillhanda senast den 10 april d. År.

Förfrågningar ang. detaljer ställas till civiling. Gustafsson, Luftskyddsinspektionen.

Betr. ovanstående bestämmelse ang. blockstenen uttalas här med bestämdhet att sprängstenen under alla förhållanden tillhandahålles.

Torsdag 23 mars 1939

Talat med förste intendenten vid posten, Holmström, ang. stämpelmärken. Jag föreslog honom att vi skulle förbättra tryckfärgen, så att trycket finge ett bättre utseende. Jag tog i betänkande, huruvida detta vore möjligt utan att på något sätt förbereda saken, då det förändrade utseendet möjligen kunde åstadkomma någon irritation. Holmström visade sig intresserad för förslaget och gjorde genast förfrågning om de möjligen kunde få hjälp med frimärksfärgen. Vi överenskommo att göra handavdrag av några tryckplåtar och sedan färg efter färg diskutera lämpligheten av att ändra färgkvalitén.

Samtal med Björnsson. Vi överenskommo att det förslag, som Kumlien och jag förordat betr. den vågformiga gravyrinjen till 10.000 kr. sedeln skall användas.

Har lånat en tusenkronorssedel från kommissarie Sommar. Denna skall återställas i morgon lördag. Mirowsky fick tusenkronorssedeln mot kvitto.

Hagdahl har varit hos Sv. Nilsson och konstaterat, att det går mycket smått framåt med tillverkningen av vaxreliefen, som han har fått beställning på.

Björnsson ringde och bad att jag snarast möjligt skulle låta sätta upp en flaggstång på sedeltryckeriets fasad. Vi kommo överens om att den skulle sitta i korridorens förlängning våningen 3 tr. upp.

Vidare lovade Björnsson tala vid Konrad Johnsson om det lilla tryckeriet, som finnes vid Tumba. Han skulle föreslå, att det lades ner och att Tumbas tryck hädanefter utföres vid sedeltryckeriet.

Måndag, 27 mars 1939

Jag sammanträffade med Björnsson och visade honom planerna på skyddsrummet. Han gillade i huvudsak, vad som förelades honom och sade sig föredra att vi byggde ett skyddsrum för egen räkning, alltså icke i samband med myntverket. Han ansåg, att vi då gärna kunde kosta på oss, om så skulle vara c:a 10.000 kr. mera. Emellertid hade han vissa betänkligheter mot en reservutgång från skyddsrummet till byggnaden genom det s.k. reservdelslagret. Det föreföll honom lämpligare att göra en gång från mittgången i källarvåningen, som sedan anslöte sig till skyddsrummet. Jag föreslog, att vi skulle ta in detta såsom ett extra tillägg till anbudet. Vi gjorde sedan upp, vilka firmor, som skulle tillfrågas, och kompletterade föreliggande förslag. Ritningarna gå nu alltså ut till entreprenörerna för kostnadsberäkning.

Björnsson bad mig vidare att vid nästa sammanträde ang. nyanskaffningar ta upp frågan om flaggstång till sedeltryckeriet.

Jag skall ta reda på ifall vi gingo till Byggnadsstyrelsen eller Byggnadsnämnden i Sthlm eller ev. båda delarna, när vi byggde vårt hus vid Myntet.

Arbetet med betongfundament för maskinerna i Mek. Verkst. Har börjat i dag.

Kapten Berggren från Rikskommissionen för Ekonomisk Försvarsberedskap ringde mig och meddelade, att han hade hört sig för i Gösta Löfgrens fall. Löfgren hade fått mobiliseringsorder trots det att han varit frikallad genom Rikskommissionen.

Emellertid kommer saken att utan vårt åtgörande redas upp, id et att Landsstormsområdesbefälhavaren kommer att skriva till Löfgren. Dessförinnan går frikallelseordern före mobiliseringsordern.

Tisdag, 28 mars 1939

Koncept till skrivelse till entreprenörer för skyddsrummsbygge avgick till Hagströmer.

Björnsson fick en upplysning om kostnaderna för de olika föreslagna lönesystemen.

Besök av ing. Thiel.

Onsdag, 29 mars 1939

Björnsson bortrest.

Jag fastställde, att Felix Hedin skall hädanefter ha ett ackord om 0:25 kr. i stället för tidigare 0:35.

Brev till ing. Gustafsson, Luftskyddsinspektionen.

Samtal med Lallerstedt.

Professor Lindberg besökte mig och överlämnade en ny puns till Gustv Vasa bilden för 10.000 kr. sedlarna.

Einar Lagrelius dagbok 1/4 – 20/7 1939

Lördag, 1 april 1939

Moden slutade i går sin tjänst.

Jag hade besök av grosshandlar Stendahl, samt en herre ifrån Kali-Kemi.

Tisdag, 4 april 1939

Ing. Wallentin var här och såg på tillverkningen av vattenmärken. Han fick en ritning på arket till 10.000 kr. sedlar.

Samtal i telefon med v. riksbankschefen ang. radioföredrag. Jag redogjorde för det huvudsakliga innehållet.

Brev har avgått bl.a. till Giesecke & Devrient, samt Lettiska Statstryckeriet.

Efter samråd med Amnér beslöts att påskaftonen skall vara ledig på sedeltryckeriet.

Onsdag, 5 april 1939

Samtal med Konrad Johnsson, som ville höra hur vi gjorde med påskafton. Jag meddelade, att vi hade ledigt och framhöll, att en sådan dag mellan helgdagar är ur driftsynpunkt föga värdefull.

Brev till ing. Abramsson, C.E. Johansson, Eskilstuna.

Besök av ing. Gille. Vi gingo igenom problemet att anordna luftbehandling i koppartrycks-våningen samt i förvaringsvalv i källaren. Ing. Gille skall såsom förberedande åtgärd gå igenom ett tidigare förslag till förbättring av ventilationssystemet i huset. Främst gäller det att få övertryck i trapprummet. Jag skall senare överlämna uppdraget, sedan jag talat med redaktionen.

Kassör Petterson skall vara ledig 11 - 18 april.

Ringde Kumlien och bad honom så snart som möjligt sätta igång med att rita siffror till de nya sedlarna.

Ringde ing. Svensson, Calor, som skall komma på tisdagen och besiktiga torkmangeln.

Ing. Wallentin har varit här och fått den senast tillverkade präglingsstansen för 0-kr., d.v.s. den med ett mellanrum mellan parterna om 1 mm.

Tisdag, 11 april 1939

Besök av ing. Svensson, Gr? och ? från Calor. Torkningsmaskinen genomgicks och våra anmärkningar fixerades. Framförallt kommer en kraftigare motor att monteras. Vidare kommer bristfälligheten att avhjälpas betr. utförandet i övrigt.

Samtal med Björnsson, som kom tillbaka från ledigheten. Jag gav en översikt över vad som tilldragit sig under den närmast föregående tiden.

Besök av herr Olov Johnsson repr. från Weissberger Farbenfabrik i Prag.

Brev till Kali-Chemie.

Onsdag 12 april 1939

Samtal med Björnsson. Beslöt att låta Berglöfs Verkstäder, Kopparberg, köpa gammal svarv, som skall ersättas med ny. Priset, 975:- kronor, kontant fritt vår lastkaj oemballerad.

Professor Lindberg lämnade personligen punsen till Gustav Vasa bilden för 10.000 kr. sedlarna. Han hade gjort en del korrekationer för hand. Det var de mindre detaljerna, som nu markerats kraftigare.

Samtal med Hagströmer, som lovat att utskryva handlingarna till anbudsgivare för skyddsrummet.

Torsdag, 13 april 1939

Björnsson ringde mig och frågade ang. skyddsrummet. Han uppmanad mig att låta Hagströmer skriva en skrivelse till Kungl. Byggnadsstyrelsen, vari begärdes byggnadslov för skyddsrummet, utfört enbart för sedeltryckeriet. Björnsson bad mig även ringa till Gustafsson.

Kortkonvoluten gå från och med i dag med färg, gjord av oss själva.

Jag ringde ing. Wallentin och meddelade honom, att stämplarna till 10.000 kr. sedlarna skola vara färdiga på fredagen den 21 denna månad. Vidare konfirmerade jag Rosswall meddelande av gårdagen, att ritningen till papperet för nämnda sedlar skall ändras så till vida, att slutsumman på måtten blir riktig.

Brev till Anilinkomp., Norrk.

En koppartrycksplåt anlände från dr. von Heinrich i Budapest.

Fredag, 14 april 1939

Sammanträde med Björnsson på riksbanken. Utöver protokoll överenskoms, att en rapport skall uppställas betr. det förkomna 5-kronorsarket, så snart som det papper, som tryckts tillsammans med detta, kommit ur tillverkningen. Björnsson skall svara fabriken, som tillverkat sedelräkningsmaskinen. Björnsson behöll utkast till krigs- och fredssedlar.

Björnsson talar vid Konrad Johnsson ang. tryckeriet vid Tumba.

Wallentin meddelar, att han kommer in måndag eller tisdag nästa vecka.

Lördag, 15 april 1939

Jag har meddelat uppdrag till ing. Gille att utföra program för luftkonditionering i sedeltrycket.

Brev till Ursell med beställning samt tackbrev till dir von Heinrich ha avgått.

Parkettläggning på nya golvet i mek. verkstaden.

Likriktaren har kommit.

Besök av bankofullm. Stendahl.

Måndag, 17 april 1939

Besök vid Tumba tillsammans med Strasser. Vi genomgick med Wallentin mycket noga hur tryckproceduren tidigare försiggått o hur den försiggår nu, och hur den är avsedd att genomföras, när vi fått ny sedeltyp. Vi framlade vidare de skäl, varför vi vilja, att papperet skall prepareras med lim redan under tillverkningen vid Tumba. Resultatet av samtalet var, att vi lovade Wallentin en PM av massalimning av papperet.

På vägen hem besök vid Scania Vabis verkstäder.

Från Kumlien har kommit skiss till 10-kr. sedel, oanvändbar, samt teckning till siffror för nummer.

Har översänt papper ang. skyddsrum till Hagströmer.

Måndag, 18 april 1939

Samtal med personalens delegerade i lönefrågan. Han ställde vissa frågor till mig och begärde råd ang. uppträdanget vid nästa förhandling.

Telefon från Amné, som bad att få tillbaka de engelska sedlarna som lämnats för undersökning.

Besök av ing. Berglöf från Kopparberg. Köpet av svarv bekräftades, liksom priset 75:- kronor kontant. Berglöf skall snarast låta hämta svarven med bil.

Tisdag, 19 april 1939

Besök hos Sv. Nilsson. Han hade gjort mycket litet at vatten märkena, men hade dem ändå under arbete.

Provtryck ha utförts med 10.000 kr. sedlarna.

Kumlien underrättad. Skall se på dem.

Samtal med personalens delegerade ang. löneförhandlingarna.

Rosswall har givit order att arbetet vid koppartryckspressarna och trefärgspresen skall avslutas kl. 16.30 fr.o.m. den 20, alltså i morgon, då upplagan är den nuvarande.

Torsdag 20 april 1939

Besök av bankofullm. Björnsson, direktör Jeppson från Danmarks Nationalbank samt d:r Böök.

Tryckeriet besågs, varefter jag hade ett samtal med Björnsson. Vi beslöto därvid, att jag skulle skriva till dr. von Heinrich och uppmana honom att omedelbart sända originaltryckplåten för koppartryck till nya 10-kronan av den modell, vi båda ansågo lämpligast, samt, så snart de blevo färdiga i förbättrat skick, boktrycksplåtarna, dock utan mittenrosett. Samtidigt borde Heinrich få utföra de förslag till ändringar, som han själv kommit med.

Vi talade även om försök att massalimma papper för sedlar vid Tumba. Vi skola anskaffa lämpliga kemikalier och informera Wallentin om huru försöken böra bedrivas. 10.000 kr. sedlarna demonstrerades.

Fredag, 21 april 1939

Besök vid Tumba. Jag överlämnade vattenmärkesstämplarna, två ex. för 10.000 kr. sedlarna, till ing. Wallentin, samt vid samma tillfälle delgav jag Wallentin ang. beslutet att böra försök med limning av sedelpapperet. Jag lovade vidare att färdigställa nya pressformar för 10 kr. sedlar med resp. 0,6 och 0,7 mm mellanrum mellan parterna. Vid samtal med Björnsson erfor jag, att Dir. ej har något att invända mot att amanuensen Löf, Radiotjänst, besöker tryckeriet.

Jag har förfrågat mig om mitt radioanförande härförleden får publiceras i en tidning.

Samtal med Ahlberg, trefärgstrycket.

(Handskriven text)

Lördag, 22 april 1939

Rosswall återkom efter två dagars ledighet.

Vi hade tillsammans samtal med Henning i egenskap av ordförande i Personalföreningen.

Ing. Wallentin erhöll per telefon meddelande om att blanketterna på 10.000 kr. papperet skola ställas så, att uppsidan ligger åt samma håll på båda.

Samtal med Björnsson, vilken begärde att få upplysningar om gamla tontryckspressen, vilka sedermera översänts till honom.

Samtal med ing. Thiel ang. utbyte av tryckpress mot skärmaskin.

Påminde Kullberg ang. Kopparfors tryckplåt för växelblanketter.

Måndag, 24 april 1939

Besök av Björnsson och Wallentin. Samtal om papperslimning, Strasser skall i samråd med Eriksson vid Tumba genomföra limningsförsöken. Papper skall framställas såväl utan sedelvattenmärke som med sådant. Jag lovade skriva om saken och Wallentin får göra de frågor, som han anser nödvändiga för att saken skall vara klar.

Thiel i Tryckfärger meddelar, att han ej vill ta emot den lilla snällpressen, som nu skall förväljas.

Wallentin medförde vattenmärken för 10.000 kr. sedlarna. Dt visar sig, att de äro något trånga och klippa a duken.

Brev till professor Woxén.

Samtal med professor Sjögren ang. Kumlien.

Brev från von Heinrich.

Tisdag, 25 april 1939

Det införes, att arbetstiden räknas i tiondels timmar. Därvid betraktas påbörjad tiondel såsom hel tiondel. Detta gäller såväl betr. avdrag, t.ex. vid för sen ankomst, som då arbetstid uträknas. Tills vidare införes ännu ej beräkning i tiondelar vid debiteringen.

De först framställda pressformarna för 10.000 kr. sedlarnas vattenmärke äro nu omgjorda. De visade sig vid prov något trånga, och de klippte av silduken.

Berglöf har hämtat svarven, de köpte av oss.

Brev till von Heinrich har avgått. Bl.a. ang. Kopparfors checkar.

Samtal med Björnsson. Jag meddelade, att Larsson avlidit. B. lovade tala vid Arnér, så att vi från spanska legationen skulle få sedlar från Franco-Spanien. Vi skola sända krans ung. på samma sätt som sker vid Riksbanken till Larssons begravning. Så skall även ske vid i framtiden förekommande

liknande fall.

Besök av herr Lave Johnsson från firma Olov Johnsson. Besöket gällde dr. ing. Fuchs från Prag, som vill komma till Sverige, liksom dr. Arnstein, vilken refererat till mig.

Onsdag, 26 april 1939

Besök av amanuensen Löf ifrån Radiotjänst. Jag lät L. göra en rundvandring i tryckeriet.

Samtal med ing. Vestberg, Köpings Mek. Verkstad, ang. förstärkning av koppartryckspressar. V. meddelade mig, att det svagaste på pressarna f.n. vore överfallet över tryckcyllindern. Förstärktes dessa ev. gjordes de av stål i st.f. som nu gjutjärn, skulle pressen kunna hålla för ett tryck om 6.000 kg. Högre torde man ej kunna gå upp utan en väsentlig ombyggnad. Det närmast svagaste är tapparna på undercyllindern. Undercyllindern är gjord av gjutstål. Nedböjningen å tryckcyllindern blir vid 6.000 kg. tryck relativt liten, c:a sextusendels mm. under förutsättning av jämnt utbredd belastning. En grundlig förstärkning av maskinen skulle medföra insättning av ny axel av stål 0,5 kolhalt i undercyllindern, nya tappar till övercyllindern, d.v.s. tryckcyllindern, ev. helt ny sådan, förstärkning av sidostyckena och nya lager ..... En sådan ombyggnad torde knappast löna sig.

Söderman ringde och begärde offert å pass i enlighet dels med tidigare förhandlingar dels enl. nedanstående specifikationer. Papperet bör vara av typ Elgpost, svagt limmat, 74 gr pr kvm. Om säkerhets... användes, bör den hålla en lagringstid av 5 år. För vattenmärket behöves en 50 egotör, som kostar 7 - 800:– kronor. Kostnaden för denna går utanför offerten. Upplagans storlek 35.000 – 40.000 pr år. Passen skola numreras. Bindningen skall ske med täta .... Ändarna på bindningstråden skola klistras i pärmklädsel. I priset skall ingå kostnad för tillverkning av botten i relieftryck samt störningstryck för detta. Obs. det rör sig om tre sorters pass, förutom det vanliga alltså även kollektivpass, detta tryckes på enkelt papper, samt sjömanspass, som skola ha ett bottenryck. Se vidare brev från Söderman.

Jag lämnade Henning besked med anl. av personalföreningens skrivelse ang. vädring etc. i koppartrycket.

Meddelande från ing. Wallentin. Stämpelport för beläggn.stämplor väger 70 gr pr kvm.

Torsdag, 27 april 1939

Besök av professor Woxén, som skall kontrollräkna planerade förstärkningar av koppartryckspressen.

Överenskommelse med intendent Althin, Tekniska museet, att hämta tillbaka reliefgravyr-maskinen.

Fredag, 28 april 1939

Besök på Tumba tillsammans med Strasser och Ahlberg, plt. Vi provade 2 st. olika pressformor för vattenmärke till 10.000 kr. sedlarna. En form korrigerades på platsen, den andra togo vi med och skola om möjligt redan i morgon lämna tillbaka den i korrigerat skick.

Strasser avhandlade med ing. Eriksson frågan om massalimning, och överenskommelse träffades, att snarast sätta igång med försöken.

Besök av dr. Kumlien, som tog del av från Giesecke & Devrient insänt prov på nya 10 kronans baksida. Han godkände förslaget såväl till reliefmönster som det graverade bottenrycket.

Brev ha avgått till von Heinrich och Helmberger.

Onsdag, 3 maj 1939

Strasser har haft ett samtal med von Heinrich i telefon, därvid uppgav Heinrich, att reliefplattor för pass i enlighet med specifikation skulle kosta c:a 2.000 pengö. Tillverkningstid 6 veckor. Jag har fastställt att vid för sen ankomst skall tiden sammanräknas per vecka; om därvid den sammanlagda tiden överskrider 4 min., skall avdrag göras för en tiondels timme. Därefter skall varje påbörjad tiondels timme räknas som hel.

Koppartrycksoriginal för nya tiokronans framsida har anlant från Budapest.

Wallentin meddelar, att båda stansarna för vattenmärket till 10.000 kr. sedeln fungera bra.

Nya lottsmanuskriptet är godkänt i dag.

Strasser frågade vid samtal med von Heinrich inofficiellt, om det vore möjligt att få låna en maskingravör eller koppartryckare och fick därvid till svar, att man hade så mycket att göra, att få man icke kunde avstå från någon just nu.

Torsdag, 4 maj 1939

Anbud från A.-B. Asa oss tillhanda kl. 11.20 i dag.

Brev från Giesecke & Devrient med förfrågan om vi ville ha fler mönster oss tillskickade för alt. 2.

Kumlien tillfrågad, önskar ej något ytterligare prov.

Brev från Käärrik i Tallin.

Samtal med E. Henning i lönefrågor.

Kl. 5 i dag hade förutom nyssnämnda, anbud inkommit ytterligare 5 st. anbud å skyddsrummet. Nämligen från Granit och Betong, Nya Asfaltaktiebolaget, Skånska Cementgjuteriet, Bröderna Wicklund Byggnadsaktiebolag och Algot Lindgren. Jag överenskom med Björnsson, att en tryckare från Rikstryckeriet 1 Estland får komma till sedeltryckeriet för studier under 10 dagar.

Amnér tillfrågades även i ärendet.

Vidare meddelade jag Björnsson, att jag kommer att sätta mig i förbindelse med fröken S. Bergström, som varit gravör vid sedeltryckeriet för att fråga henne, om hon kan draga sig till minnes, hur den reliefmaskin, som tillhör sedeltryckeriet, fungerar. I så fall skola vi ev. träffa en uppgörelse med henne.

Fredag, 5 maj 1939

Besökte tillsammans med Strasser Tumba. S. stannade kvar under det att jag åkte tillbaka till Sthlm med ing. Wallentin. Vi diskuterade frågan om sedlarnas dimensioner, huruvida vi skulle övergå till en storlek för småsedlarna av 70 x 120 mm eller om vi skulle bibehålla nuvarande mått 70 x 121 mm. Wallentin lutade åt det senare. Jag skall försöka finna något i arkiv om saken.

Strasser skulle syssla med massallanering av papper. Det förevisades prov på 10.000 kr. papper, som jag fann bra. Det sist utförda vattenarket visade sig enligt min uppfattning vara det bästa. Vi fingo några plåtar för vattenmärkesbokstäver, som vi på beställning för pappersbruket skulle mångfaldiga.

Brev från Giesecke & Devrient. Brev till Käärrik, rikstryckeriet, Tallin.

Brev från Jantzen med anhållan om tillåtelse för ing. P. att studera tillverkningen av tryckplåtar här. Svar avlämnat.

Reliefmaskinen färdigmonterad.

Kommissarie Nilsson uppger, att femkronornas storlek fastställdes den 24 okt. 1890 till 121 x 70 mm. Tiornas storlek fastställdes till samma mått den 29 april 1892.

Lördag, 6 maj 1939

Björnsson ringde. Vi talade om 10.000 kr. sedlarna, och jag sade, att jag i stort sett var nöjd med vad jag hade sett av prover. Det sist gjorda vattenmärket anser jag vara det bästa. Däremot är jag inte nöjd med att Wallentin vill använda schmalz som färgämne. Jag meddelade, att jag kommer att skicka över skrivelse från dr. Jantzen och klargjorde min ställning till frågan. Jag meddelade, att Strasser hunnit ganska långt med försök med papperslimning.

Första provtrycket av reliefgravyr, som jag tillsammans med Jansson och Strasser graverade i går.

Brev till Giesecke & Devrient med svar på förfrågningar.

Besök ing. Gustafsson från Luftskyddsinspektionen. Vid genomgång av anbudshandlingarna framför ing. G., att det pris man kunnat beräkna arbetet skall draga, skulle bli c:a 45.000 kr. Att lägsta anbudssumman ligger c:a 5.000 kr. högre anser ing. G. beror på att anbudsgivaren möjligen varit rädd för svårigheter med grundvatten.

Måndag, 8 maj 1939

Samtal med Björnsson, varvid jag påminde om mitt manuskript till mitt radioföredrag, som Björnsson höll på att läsa. Jag skulle få tillbaka det så fort som möjligt. Vidare talade jag om de svårigheter, som hade yppat sig vid tillverkning av de nya tryckplåtarna, när det gäller skärning av tryckarket.

Jag anmälde att vi fått beställning på tryckning av etsningar i maskintryck. Mot detta hade Björnsson intet att invända.

2 brev ha anlänt från von Heinrich samt ett provtryck. Svar har avgått t.

Björnsson har fått framställning från Jantzen ang. tillåtelse för driftingeniören vid danska tryckeriet att få studera vid sedeltryckeriet sig översänt med kommentarer.

I går skrev jag ett förtroligt brev till Jantzen ang. samma sak.

Jag fick tillbaka manuskript till radioföredrag från Björnsson, som ej har någonting emot dess publicerande.

Besökte Sv. Nilsson, som fort- fortfarande höll på med Gustav Vasa bildens vattenmärke. Han sade sig nu ha tid och krafter att göra arbetet färdigt.

Meddelade i telefon Hagströmer att jag tillstyrker, att leverantören, som jag förordat för utförande av skyddsrummet även tillhandahåller blocksten.

Anbud å kollektivpass och sjömanspass har avgått docent Söderman.

Onsdag, 10 maj 1939

Besök av fröknarna Anna och Sigr. Bergström. De lovade att ställa papper och dokument till förfogande, i den mån de kunna ha intresse för sedeltryckeriet.

Brev till dir. Thiel med papper rörande dr. Fuchs i Prag.

Förstärkning insatt på koppartryckspress.

Torsdag, 11 maj 1939

Brev från v. Heinrich.

Björnsson besökte sedeltryckeriet. Hon såg därvid bl.a. på krigssedlarna. Plåtarna till 18-sedlars ark för 5-kronor, förberedelser för 100-kr. av ny fredstyp m.m. Det beslöts att låta El. Svetsningsbol. utföra förstärkning på ramarna till en koppartrycksmaskin. Beställningen redan lämnad av Rosswall.

Tillsammans med Björnsson och Strasser for jag ut till Tumba, där vi sågo på papperet till 10.000 kr. sedlarna. Detta skall skickas in i morgon, varefter vi så fort som möjligt skola utföra provtryckning, så att färdiga tryck föreligga till fullm. sammanträde nästa torsdag.

Wallentin klagade på det sista pressverktyget, som han fått. Han förmenade, att verktyget med 1 mm mellanrum mellan parterna fungerade bättre än det med 0.5.

Brev har avgått till v. Heinrich som svar på ovannämnda.

Fredag, 12 maj 1939

10.000 papperet har kommit från Tumba. och fuktas i dag.

Sammanträde med Björnsson. Protokoll fördes.

Vid sammanträdet lämnade jag Björnsson ett korrektur till ett reklamtryck för säkerhetsfärger.

Order lämnad på skärmar från Erikssons Ha? fabr.

Brev från v. Heinrich.

Måndag 15 maj 1939

Besök av intendent Wennerström från Göteborgs Bank. Jag demonstrerade säkerhetstryck för honom och erhöll löfte om att få specifikationer på check- och växeltryck från banken, så vi kunna inkomma med anbud därpå.

Meddelade kapten Rosén hos Öberg & Son ang. våra dispositioner betr. privatbankerna.

Den estniske tryckaren Green har anlänt och placerats hos Henning.

Besök i Riksbanken där jag visade provtrycket av 10-kronans framsida, nya typen.

Brev har avgått till v. Heinrich.

Tisdag, 16 maj 1939

Besök vid Tumba. Överlämnade n ny stämpel för vattenmärken för gamla 10-kronorssedlar.

Reklamerade 10.000 kr. sedlarnas papper. Wallentin meddelade emellertid att detta papper betr. utvidgning vid fuktning ej var utslagsgivande.

Telefonsamtal med Lindroth, Helsingfors, som välkomnade mig till Finska Bankens Sedeltryckeri nästa vecka.

Beställt 13 fat fernissa, Savrij.

Onsdag, 17 maj 1939

Besök i Riksbanken där jag träffade Björnsson och Amné. Jag förevisade såväl 10.000 kr. sedlar som 10 kr. sedlar av ny typ.

Proven voro till del försedda med nummer och håslag samt signaturer. Jag lämnade kvar 4 st. 10.000 kr. blanketter hos Amné.

Med Björnsson överenskom jag att vara ledig på fredag och lördag denna vecka samt att om tisdag nästa vecka fara till Finland för att sammanträffa med dir. Lindroos och av honom erhålla information ang. relieftryck.

Eric Henning har fått order att på fredag göra utflykt tillsammans med hr Green från Tallin.

Onsdag, 31 maj 1939

Besök på Tumba tillsammans med Strasser. Vi gingo noggrant igenom resultaten av de sista limningsförsöken med ing. Eriksson. Vi överenskommo att nya prov skulle utföras, varvid i första hand skulle tagas sikte på undersökning om kamollimningen verkar så att massan gulnar efter någon tids förvaring. Vidare skulle massa iordninggöras med mera bomull till att börja med hälften.

Ing. Wallentin visade försök till pressningar på vattenmärke med Jonas Bagges bild.

Överenskomms att göra en pappersform i postpappersformat och sedan tillverka papper med denna bild och Tumbas fabriksmärke, diagonalt uppställda mot varandra.

Strasser lämnade en burk med Lonastrol - blått för färgning av papper. Detta skall användas för bl.a. det nyss nämnda postpapperet och vidare för kommande försök.

Torsdag, 1 juni 1939

Besök hos Björnsson. Torrtryck förevisades. Beslöts att beställa från Frisells mek. Verkstad en cylinder för slipning av koppartrycksplåtar. Jag meddelade, att jag reser till Finland i dag och redogjorde för ärendet. Jag visade vidare ett nytt provtryck, som kommit från ungerska nationalbanken och prover på relieftryck, som utförts utav oss själva. Meddelade att jag behöver en elev i gravyravdelningen, att krigssedlarna äro under arbete o.s.v.

Samtal med myntdirektör Grabe med anledning av att det visar sig nödvändigt att gå in på myntverkets tomtområde för att gräva för skyddsrum, splitterskydd.

G. begärde att få skriftlig framställning i ärendet. Jag har givit order om bortforsling av matjord till Tumba. Detta har verkställts.

Samtal med kamrer Svensson, Kopparfors Ockelbo. S. meddelar att han pensioneras i dag och efterträdes av kamrer Nordfors, som handhar angelägenheten betr. checkar o.s.v.

Hörde mig för med komm. Bertil, Riksbanken, huruvida jag är berättigad till singelhytt på båten till Finland. Enligt B:s uppgift skall jag vara det.

Jag har lämnat Rosswall de sista ritningarna till skyddsrummet.

Måndag, 5 juni 1939

Jag återkom på söndagsmorgonen från Finland. Båten kom in kl. 10

Sammanträde med kommittén för åstadkommande av ny sedeltyp. Jag demonstrerade 10.000 kr. Kommittén beslöt att godkänna koppartrycket, att därvid välja bordyren svart, fastställde vattenmärket, typen utan ring kring huvudet valdes. Fibrerna skola vara röda och blå och ligga

närmast framsidan av papperet.

Jag skall utföra tryckningsförsök med Gustav Vasa reliefen varvid själva medaljongen utföres däri. Vidare skall jag efter samråd med Kumlien låta göra klichéer till nummertecken och årtal och framvisa tryckprov.

Jag demonstrerade även vid tryckeriet utförda skisser till 100 kr. sedlar.

Kommittén bad mig komma med ett förslag till 10 kr. typ, som närmare anslöte sig till den nyss nämnda 100 kr. typen.

Björnsson uttryckte sin synnerliga belåtenhet med 100 kr. förslaget, som tecknats av Hagdahl.

Tisdag, 6 juni 1939

Tryckprov äro utförda utan fuktning i den Heningska pressen på dubbla beläggningsstämplat, ny motor och ny färglåda. Proven utföllo väl, dock måste färglådan något justeras.

Grävningen med motordriven skopa är slutförd.

Meddelande från Göteborgs Bank att vårt anbud på tryckning av checkar etc. antagits.

Onsdag, 7 juni 1939

Björnsson var vid tryckeriet för att se på skyddsrummet m.m.

Jag hade samtal med Grabe, som var på tillfälligt besök hemma under en tjänsteresa. Han var mycket uppbragt över att det lagt upp timmer på Myntets område, och att en vattenspump monterats så, att stativet gick ut över platsen framför myntpräglingshuset. Jag uppmanade byggmästarna att ta bort timret. Enligt vad jag kan förstå menade Grabe att vända sig till luftskyddsinspektionen för att få ändring på storleken av vårt skyddsrum.

Jag relaterade innehållet i Grabes och mitt samtal dels för Hagströmer dels för Harald Magnusson.

Ing. Gustafsson, luftskyddsinspektionen är icke hemma, varför jag icke kunnat sätta mig i förbindelse med honom.

Jag hämtade en vaxrelief till vattenmärke, framställande Gustav Vasa från Sv. Nilsson. Den skulle vara färdig nu.

Torsdag, 8 Juni 1939.

Björnsson besökte tryckeriet på e.m. och studerade därvid ritningarna till skyddsrummet och diskuterade eventuella ändringar i konstruktionen. Det ser nämligen ut, som om det skulle bli nödvändigt att ställa hela rummet på socklar, vilande på berg, då lerlagret närmast berget är för löst för att bära upp en betongplatta.

Björnsson och jag överenskommo att anställa en kemigraf för en tid av ett år.

Kopparfors kontor i Ockelbo har fått telefonoffert på växelblankett er.

Fredag 9 juni 1939

Herr F. Jansson besökte mig för att höra sig för ang. befattning som etsare vid tryckeriet. Han återkommer, sedan han övervägt saken.

Besök av direktören för rumänska myntverket ? Cantacuzino. Jag lagade så, att han kom till myntverket, dit han hade för avsikt att bege sig men kommit på villovägar.

Lördag 10 juni 1939

Jag skickade över två uppställningar berörande löner, som utarbetats av kassör Peterson till Björnsson på Riksdagen. Kassören gick själv över med papperen.

Besök vid Tumba för att se hur provet med vattenmärket av Jonas Bagge utfallit.

Måndag, 12 juni 1939

Samtal med Björnsson, varvid jag meddelade honom, att firman Wagner ställde leveransen av koppartrycksmaskinerna i samband med den begärda garantin, att maskinerna icke skola vidareförsäljas.

Björnsson gick icke med på att midsommaraftonen blir ledig, förrän avtal träffats med personalen betr. lönerna.

Jag skrev en resumé över vad som förefallit mellan rikstryckeriet och firman Koenig & Bauer Och som givit upphov till kravet på den nämnda garantin.

Rooth skulle om möjligt tala vid chefen för Postministeriet i Berlin under sin vistelse där.

Jag har delgivit Henning meddelande om förhållandet betr. midsommarafton.

Samtal med Lallerstedt ang. flaggstång för sedeltryckeriets byggnad.

Samtal med notarie Bucht, poststyrelsen, ang. annat utförande av stämpeltrycket. B. kommer hit kl. 10.30 på lördag.

Samtal med Magnusson, som förfrågade sig ang. en undersökning av inlämnat sedelpapper.

Besök av Kumlien, som företedde en framsida av tiokronan, som han hade nytecknat en ram på. Han skall fortsätta arbetet och utföra en detalj i större skala, så att vi bedöma om det är möjligt att utföra förändringen i fråga.

Tisdag, 13 juni 1939

Besök av ing. Wallentin. Vi diskuterade storleken av papperet till 10.000 kr. sedlarna, och det överenskomms, att vi skola göra mätningar på det papper, vi har fått, och ing. Wallentin skall göra jämförelser mellan 10.000 kr. papperet och 1.000 kr. papperet, så vi få klart hur stor utvidgningen vid fuktning är, och hur stort papperet blir, sedan det torkat efter fuktning.

Ing. Wallentin hade med sig prov på vattenmärke med Jonas Bagges bild.

Brev från Budapest med nya prov på färgtryck.

Samtal med Ekengren och Björnsson ang. löner. Ekengren och jag gingo igenom förslaget till reglementet i sin helhet. Jag gjorde en del anmärkningar, därefter hade jag ett sammanträffande med Björnsson, varvid vi gjorde i samråd en del justeringar. Överenskom med Björnsson att vi skulle låta sätta in en ny motor i fläkten i koppartrycket.

Jag använde tillfället att visa ett reliefmönster, nyligen tillverkat hos oss och beröra en hel del för ögonblicket aktuella frågor.

Jag skickade över nyligen erhållna prover från Budapest till Björnsson. Per telefon diskuterade vi dem och jag meddelade, att Kumlien håller på att försöka göra en ram till framsidan.

Onsdag, 14 juni 1939

Samtal med Ekengren i lönefrågan. E. hade haft samtal med Herr Joel Andersson. Någon uppgörelse hade ej träffats. Dr. Kumlien var på tryckeriet för att studera de nya från Ungern inkomna proverna. Emellertid hade dessa ej kommit tillbaka från banken, dit jag skickat dem, så att samtalet måste tillsvidare uppskjutas.

Torsdag, 15 juni 1939

Ny serie tryckprov på 10.000 kr papper utförts.

Rosswall har ringt till Golje, Sundbyberg, för att efterhöra om det finns något intresse för vår torkmaskin. Golje skall komma och se på den senare.

Har ringt till Björnsson, men han är ej i banken i dag.

Fredag, 16 juni 1939

Samtal med Björnsson, det beslöts att inköpa en motor från firman Sandblom & Stohne.

Framställning från Jansson om bidrag till mattpiskning avslogs.

Björnsson borta till efter midsommar.

Någon uppgörelse i lönefrågorna kan ej komma till stånd dessförinnan.

Besök av major Rosén ang. skyddsfärger.

Samtal med ing. Gustafsson, Ahlströmer och ing. Rehn, Fläktfabrikerna ang. luftreningsanläggning.

Jag har begärt offert på anläggningar av detta slag.

Det har uppstått ett misstag, då Fläktfabriken trodde, att ordern redan var placerad genom ing.

Gustafsson. Jag rättade emellertid till saken.

Besök av dir. Golje ang. torktrumman, som han reflekterar på att köpa.

Rosswall har varit vid Tumba i dag och bl.a. sett på pappersmaskinen, som håller på att ställas upp. Han har även gjort undersökning ang. vattenmärket till 10.000 kr. sedlarna. Det bör vara i horisontal led 6 mm bredare än nu. Order har givits om att göra om detsamma.

Semesterlistan fastställd.

Lördag, 17 juni 1939

Besök av antikvarien Norberg, som gav viss angivning för registrerande av eventuella fynd vid bygget för skyddsrummet.

Ringde Mörling, Norrköpingslitografen, men han var borta till över midsommar. Det gällde torktrumman.

Besök av notarie Bucht och ytterligare en herre från Generalpoststyrelsen. Förhandlingarna gällde beläggningsstämplar. Vi föreslår, att vi hädanefter trycka stämplarna torrt på färdiggummat, maskinjort papper. Vi skola komma med ett skriftligt förslag till Generalpoststyrelsen i ärendet.

Måndag, 19 juni 1939

Besök på Tumba. Jag besåg nya pappersmaskinen, som är under montage. Tillverkning av form m.m. Ing. Wallentin reser i dag på semester.

Besök av Kumlien. Han fick med sig ett torravdrag av 10-kr. framsida, koppartryck, och skall på densamma inteckna en ram. Han har dessutom tidigare fått ett blått avdrag av samma plåt, gjort på sedelpapper.

Tillsammans med Kulling var jag uppe hos Ekengren och diskuterade lönefrågan. De skola komma kl. 9.30 på torsdag och se på tryckeriet.

Meddelande från Fläktfabr., att ny motor till fläkten i koppartrycket kan levereras först i början på augusti. Hade vi lämnat ordern obetydligt tidigare, hade leverans kunnat ske till midsommar.

Tisdag, 20 juni 1939

Kapten Wiessner meddelar, att han nyligen erfarit, att maskinen går från fabriken om ett par dagar. Jag uppmanade W. att se till, att maskinen om möjligt blir placerad i Trelleborg, så att den kan förtullas i Sthlm för tidsvinst.

Torsdag, 22 juni 1939

Besök kl. 9.30 av dir. Kulling och bankrådet Ekengren. Vi gingo igenom lokalerna och konstaterade vilka som voro innehavare av de i löneförslaget omnämnda befattningarna. Jag hade sedermera under dagen ett sammanträffande med Ekengren, senare kom herr Joel Andersson från Civilförvaltningens personalförening. Vi diskuterade nya löneförslaget och behandlade därvid särskilt yrkesgrunderna och deras olika inbördes placering. Under senare delen av sammankomsten deltog Klange och Wilh. Andersson.

De sedan någon tid förkomna engelska sedlarna, därutav en falsk, som skickats hit till sedeltryckeriet från banken ha återfunnits och översänts till dep. Amnér.

Måndag, 26 juni 1939

Björnsson återkommen från sin resa. Han ringde och meddelade, att han kommer att vara på Tumba i dag. Han bad mig att till i morgon iordningställa ett antal 10.000 kr. sedlar för att göra det möjligt att ta upp frågan om dessa om torsdag på Fullmäktiges sammanträde.

Jag talade om för honom, att vattenmärket råkat bli för litet, varför vi måste göra om stämpeln och föreslog att godkänna trycket först och papperet sedan. Vidare föreslog jag Björnsson att följa med mig till Budapest för den händelse det skulle visa sig lämpligt att jag reser dit.

Björnsson vill visa den nya teckningen till sedeln där ramen finns med för jury, innan vi göra något vidare åt saken.

Samtal med Ekengren ang. löner och sedeltryckeriets läkare.

Polisen ringde och frågade om Strasser. Den saken har jag klarat av med polisen.

Ing. Olsson från Statens Historiska Museum har varit här och sett på en del föremål, som vi tagit upp ur gården.

Hagdahl och jag ha varit på Nationalmuseum och sett på gravyrer.

Intendent Ljungmarker skulle tala med tillförordnade överintendenten och ordna det så, att vi kunna få låna hem en portfölj.

Tisdag, 27 juni 1939

Samtal med ing. Ericson, Tumba. Jag tog upp frågan ang. tillverkning av stämpelpapper för småstämplar. Ing. E. förmodade, att man skulle kunna hinna att bli färdig med att göra sådant papper till årsskiftet 1939-40. varför det inte i så fall skulle vara något skäl att lämna ut beställningen till ett privat bruk.

Betr. gummering av stämpelpapperet skall ing. E. överväga, huruvida han kunde finna en möjlighet för utföring av densamma vid Tumba. Jag frågade vad han ansåg om möjligheten att framställa papper för nya tiokronorna för hand till att börja med. Ing. E. tyckte, att detta skulle vara mycket bra, därför att i så fall hunne man skaffa mera erfarenhet av maskindriften, innan man gav sig på den tämligen svåra uppgiften att göra sedelpapper av helt nytt utseende.

Tumba bruk behöver ett ytterligare antal bokstäver för vattenmärken. Dessa skola om möjligt levereras på fredag denna vecka.

Nybeställningen förorsakad av, att en del av de tidigare levererade voro felaktiga, de brusto, när de togos loss från underlaget. Detta visar sig, efter vad jag hör från Arv. Ahlberg, bero på att plåtarna satts ned för sent på eftermiddagen så att de inte kunna skötas om ordentligt.

Brev till ing. Forfang, Norge.

Framställning till luftskyddsbyrån med anhållan om uppskov till 1 aug. med luftskyddsplan ha avsänts.

Samtal med Björnsson ang. 10.000 kr.

Samtal med Kumlien i telefon.

Besök av doktorerna Norberg och Hansson från Statsmuseet. De togo del av de fynd, som gjorts vid grävningen av skyddsrummet och togo med sig ett stycke av en tunna med ett bomärke på.

Besök av dep. Björnsson på sedeltryckeriet. Beslöts att köpa div. motstånd från Langbein i Leipzig. Ärendet skall sedan upp vid nästa sammanträde med inspektoren.

Samtal ang. löner för personalen. Jag redogjorde för mitt senaste sammanträffande med Ekengren, personalen och personalens ombudsman. Jag uppmanade Björnsson att kvarstå som förhandlare.

Björnsson har under dagen fått 4 st. exemplar provtryck av 10.000 kr. sedlarna. Han har även fått ett provtryck av en bild av Axel Oxenstierna.

Samtal med Ekengren, där jag delvis refererade mitt samtal med Björnsson.

Både Ekengren och Björnsson gå på semester om måndag.

Onsdag, 28 juni 1939

Sammanträde på Riksbanken med Björnsson. Ekengren deltog även en stund i samtalet. Jag klargjorde min uppfattning ang. yrkesgrupperingen vid nya löneavtalet. Jag tog del i div. skrivelser, nya sedeltypen var även på tal, liksom omläggningen av tryckstil av postens stämplat. Björnsson ville ej för sin del göra ändring i kontraktet med postverket utan ville ordna saken under hand, vilket man ansåg vara möjligt.

Kapten Wiesner uppger vid förfrågan att den första rotationsmaskinen skall avgå från Würzburg i morgon den 29 ds.

Direktör Wiklund har varit här. Det beslöts hur reservgångens skall förläggas mellan sedeltryckeriets byggnad och skyddsrummet.

Under Björnssons bortavaro skall ev. förhandlingar med personalen föra av riksbankschefen och dir. Kulling.

Torsdag, 29 juni 1939

Besök på Tumba tillsammans med Strasser. S. och ing. Eriksson gjorde pappersprover och tyckas ha kommit till ett resultat betr. lämplig limhalt.

Jag diskuterade tillsammans med ing. Wallentin problemet om gummering av stämpelpapper. Vi enades om att skicka ut torktrumman till Tumba, sedan W. fått en ritning, skall han bestämma plats för den. Ritningen avhämtas i dag av bilen. När trumman ställts upp, skall den användas för det fall att vi behöva trycka några stämplor på gammalt papper till att börja med. Sedan skola förberedelser göras för gummering av papper i banan. Om det hinns med, skall papper för småstämplor tillverkas i år, eller möjligen i början på nästa år. Skulle det ej bli möjligt att göra detta, så fortsätta vi att trycka på handgjort papper och skicka ut stämplorna för gummering till Tumba.

Jag skall undersöka lämpliga konstruktioner för gummering av papper.

Jag talade även med Wallentin om möjligheten att för nya typen av 10-kronorssedlar göra handgjort papper för att förbilliga de förberedande försöken.

Sammanträde på riksbanken med professor Hjortsberg. Närvarande voro för övrigt Björnsson, Jonson, Magnusson och Hagströmer. Särskilt protokoll upprättades.

Ev. reser Hagdahl och jag till Budapest.

Jag utfäste mig att till i morgon efter lönesammanträdet ha ett antal förslag färdiga till ram till nya sedeltypen av 10-kronorssedlar.

Hjortsberg skall få se dem sedermera under dagen.

Jag bemyndigades att låta utföra reparation av v. 2 tr. i sedeltryckeriet.

Jag kallade upp Kumlien och gav honom i uppdrag att utföra ett antal förslag till nya ramar för nya typen av 10-kr.sedlar. Kumlien fick med sig ett antal tryck och utkast, däribland den skiss, som jag hade med mig från Budapest, där mittrosetten är inmålad med akvarellfärg. Han skall vara färdig med arbetet till i morgon bittida.

Jansson har fått order att sätta igång med att reparera golvet i vån. 2 tr.

Fredag, 30 juni 1939

Korrektur avhämtades fr. bankrådet Ekengren tidigt på morgonen i och för sättning, vilken omedelbart igångsattes.

Från dr. Kumlien hämtades teckningar till ram till nya 10-kr. sedlar.

Besök kl. 11 av hr Lindgren från Riksbanken samt v. chefen för Sydafrikanska Banken. Sedeltryckeriet besågs.

Samtidigt ung. anlände bankofullmäktige Björnsson, som tog del av Kumliens skisser. Det beslöts att lägga avgörandet i händerna på professor Hjortsberg samt att sedermera underställa resultatet för kommittéer för ny sedeltyp.

Just innan jag träffade Björnsson hade ett brev kommit från Budapest, som jag ej hade tillfälle att läsa förrän under ett uppehåll i samtalet. Däri meddelades det, att originalavdelningen vid ungerska bankens sedeltryckeri efter den 3 kommer att stå stilla mellan 3 4 veckor och följaktligen inga beställningar under tiden kunna utföras. Detta avgjorde frågan ang. min utlandsresa. Den blir alltså tillsvidare icke av.

Kapten Wiesner meddelar, att ett telegram kommit från K.AB., vari sägs, att den första rotationsmaskinen avgår från Würzburg i slutet av kommande vecka.

Strasser har talat med v. Heinrich i Budapest i telefon. V. H. meddelar, att han ej på de närmaste 4 veckorna är i stånd att lämna sin tjänst för att resa till Sthlm. Efter den 15 skulle det emellertid vara tänkbart att han på några dagar skulle kunna komma hit.

Besök hos professor Hjortsberg. Det gällde förslag från Kumlien till ny ram på nya 10-kr. sedeln. Eftersom det nu är tid att undersöka saken närmare, så komma vi att göra mera detaljerade förslag i rätt skala och skola återuppta saken vid tillfälle.

Lördag, 1 juli 1939

Jag besökte Sv. Nilsson och hämtade en vaxmodell, som han hade reducerat från ett kopparoriginal till halv skala. Denna sattes omedelbart i ett galvaniskt bad.

Besök av Ekengren. Vi gingo igenom div. formella detaljer i anslutning till det från 1 aug. ikraftträdande nya avlöningsreglementet.

Björnsson ringde.

Samtal med Jantzen. Han kommer ev. till Sthlm före den 15 juli.

Måndag, 3 juli 1939

Ing. Gustafsson, Luftskyddsinspektionen, har varit här, och givit en del anvisningar, bl.a. har han sagt ifrån om att arbetarna ej få gå omkring i leran på botten i gropen, så att den brytes upp.

Samtal med intendent Ahltin.

Brev från Dr. Jantzen, att han kommer i övermorgon onsdag till Sthlm.

Tisdag, 4 juli 1939

Samtal med Kumlien ang. ram till nya 10 kr. sedlarna. K. skall återkomma nästa vecka.

Obligationer till nominellt värde av 10.000.000:– kr. äro stämplade i dag för Riksbankens räkning.

Ob. äro återlevererade till Riksbanken.

Förfrågan utsänd till personalen huruvida vederbörande vill kvarstå på gammal stat eller övergå till ny. Formulären översända till inspektören.

Onsdag, 5 juli 1939

Dr. Jantzen anlände på morgonen och vi gingo igenom tryckeriet och sågo på nyheter. Efter lunchen foro vi tillsammans med bankofullmäktige Jonsson och dr. Strasser till Tumba. Bl.a. diskuterade vi med J. Frågan om att tillverka danskt sedelpapper vid Tumba. Jonsson ställde sig förstående. Under samtalets gång framkastade jag tanken på att även tillverka spelkortskartong, och jag lovade J. att skaffa reda på ett genomsnittligt pris på sådana.

Efter besöket vid Tumba åto Jantzen, Wallentin, Strasser och jag middag i Södertälje.

Torsdag, 6 juli 1939

Dr. Jantzen kom på f.m. Vi gingo igenom med honom åtskilliga nyheter, bl.a. såg han på den nya lim- & fuktmaskinen.

3 st. tiotusen kronors sedlar ha blivit återlämnade från Riksbanken. De ha kvitterats av bankokommissarien.

Fredag, 7 juli 1939

Besök av Jantzen.

Besök av Sv. Dagbladet och Stockholmstidningen, som ville fotografera ett par kanonkolor, upphittade under grävningen i gården. Innan jag lämnade tillstånd till fotografering, satte jag mig i förbindelse med Magnusson.

Kumlien ringde och sade, att han är bortrest till måndag, då han kommer att sätta sig i förbindelse med mig.

Jag har givit Jansson order att omedelbart börja med att montera den gamla torktrumman.

Bankrådet Magnusson besökte på e.m.

Lördag, 8 juli 1939

Samtal med Magnusson. Vi överenskommo att inköpa stil för komplettering från Wagner för kr. 332:35 samt sättermöbler likaledes för komplettering från Wilh. Johnsen till en sammanlagd kostnad av kr. 981:–.

Jantzen reste i dag med middagståget.

5-kr. plåtarna, koppartryck, baksida, äro nu sammansatta.

Måndag, 10 juli 1939

Telefon från kapten Rosén, som meddelade på av mig tidigare gjord förfrågan att Öberg och Son i

Eskilstuna för spelkortstillverkningen köper 3 sorters kartong, en finare à kr. 1:75 pr kg, en medelkvalité för kr. 1:40 samt en lägre kvalité för 1:– kr. Årstillverkningen är 400.000 lekar, och man beräknar att det går åt för c:a 25 öre kartong till varje lek. Såvitt R. påminde sig, var kartongen av en kvalité om 350 gr pr kvm. Den tillverkas av Sandahl.

Nattvakten har med anledning av att ett hål tagits upp i norra väggen av byggnaden för utförande av reservutgång till skyddsrummet fått order att iaktta speciell försiktighet och påpasslighet.

Tisdag, 11 juli 1939

Besök hos Magnusson på Riksbanken, därvid konfirmerades lördagens beslut ang. inköp av material och sätterimöbler. Vidare diskuterades B. Engbergs yrkesgrupperna, och jag förberedde på mina kommande åtgärder betr. yrkesplacering.

Brev till Björnsson.

Besök av ingenjörer ang. luftkonditioneringsanläggning. Efter samtal med kontrollanten har jag såsom min uppfattning uttalat, att de anställda som varit på sin tjänst i 150 veckor före ikraftträdandet av det nya löneavtalet skulle anses berättigade till den permanenta del av lönetillägget, som stipuleras för tredje och fjärde yrkesgrupperna.

Jag har begärt, att kaptan Wiessner skall telegrafera till Koenig & Bauer för att efterhöra när den första koppartrycksmaskinen kommer. W. har meddelat, att han har skickat telegram.

Onsdag, 12 juli 1939

Jag överenskom med kontrollanten, att avlöningen skall utbetalas för hela semestern åt dem, som så begära. De som gå om lördag skola emellertid endast få betalt för de återstående dagarna under månaden.

Vid samtal med Hybinette meddelade jag honom ang. riksbankens beslut att anskaffa egen verksläkare. Jag skall tillställa honom papper i ärendet, varefter han kommer att meddela sin ställning, huruvida han önskar kvarstå eller ej.

Brev till Conrad Jonsson.

Kaptan Wiessner meddelar, att koppartrycksrotationsmaskinen avgått från Würzburg den 8 denna månad och att frakten tar 8 till 14 dagar.

Torsdag, 13 juli 1939

Strasser var på Tumba och förde förhandlingar med Wallentin, varöver protokoll.

Fredag, 14 juli 1939

Samtal med professor Wallqvist, Tekn. Högskolan. Han vill ha en av de järn ....., som vi funnit i jorden vid byggandet av skyddsrummet. Den skulle analyseras.

Besök av Harald Rooth. Han klagade på att nummerlappar för dragningen bli felaktigt tryckta. Så hade 3 st. lappar tillhörande serien för 5.000:– kr. blivit förväxlade med 1 st. för 100.000:– 2 st. för 50.000:– kr. Jag har satt igång undersökning om anledningen.

Telegram kom sent i går från Giesecke & Devrient ang. tryckplåtar.

Kumlien har varit här på besök.

Anbud på luftkonditionering infordrat från Enköpings Mek. Verkstad.

Har talat vid Romedahl. Han kommer ev. in med anbud.

Birger Kock anser sig icke kunna räkna på arbetet.

Lördag, 15 juli 1939

Jag besökte Magnusson på Riksbanken varvid bestämdes att Örv. Ahlberg skall komma i åtnjutande av extra tillägg ifråga om anställningar, som han tidigare blivit tillförsäkrad även nu efter övergång till den nya avlöningsstaten.

Magnusson hade träffat Harald Rooth privat. Därvid hade R. meddelat Magnusson om malören med vinstlapparna. Jag redogjorde för Magnusson om sammanhanget, och han bad mig göra en skriftlig redogörelse om förloppet.

Wagners meddelat, att den första koppartrycksrotationsmaskinen nu kommit till Sthlm. Jag har talat med hr Mårtensson hos Wagners och begärt, att verkmästaren Wiklund, likaledes anställd hos Wagners, skall sätta sig i förbindelse med mig på måndag, varefter vi skola träffa avgörande om lämpligaste sättet att framforsla maskindelarna till tryckeriet.

Brev till Björnsson.

Måndag 17 juli 1939

Jag talade med Kumlien, som höll på med att göra ramen till nya tiokronorna. Han kommer kl. 12 i morgon. Eventuellt kommer Magnusson med.

Wallentin ringde för att få veta, när 10.000 kr. vattenmärkena bli färdiga. Jag uppgav, att de bli färdiga i dag. Sedermera visade det sig emellertid att då vattenmärkena skulle tagas isär, lossnade ena delen ej från mellanskiktet. Det blir följaktligen först i slutet av veckan, som 10.000 kr märkena kunna vara klara. Rosswall har ringt och meddelat om missödet.

Tillsammans med verkmästare Widlund från Wagner, ing. Beer och Rosswall har jag varit ute vid Norra Stationen för att se på delarna till nya koppartryckspressen, som ankom i lördags. Jag lämnade tullkontrollören en uppgift om rubricering av pressen. Denna går som rotationsmaskin. Det enda, som skall tullas för, är iläggingsapparaten. Jag lämnade en förbindelse, som gick ut på att denna kan vara värd högst 10.000 kr.

Ing. Beer förklarar, att träbryggan kommer att hålla för även de tyngsta maskindelarna.

Brev från Giesecke & Devrient, innehållande tryckprover på nya tiokronans baksida.

Ing. Ekwall, Brandtarifföreningen, har ringt och ville besiktiga vår elektriska brandalarmanläggning. Jag begärde, att han skulle skriva i angelägenheten.

Ing. Gustafsson, Luftskyddsinspektionen, har inspekterat. Tillsammans med ing. Beer kommo vi överens om att det lutande planet för ingången från källaren till skyddsrummet skall göras längre, varvid en vägg måste flyttas, och dörren in till nedgången monteras vinkelrätt mot nuvarande läge.

Brev till Jantzen.

Brev från Björnsson.

Besök av dr Fuchs från firman Weissberger i Prag.

Tisdag, 19 juli 1939

Jag ringde Grabe och bad om tillstånd att få lasta av delarna till koppartrycksrotationsmaskinen inne på Myntets område. Detta hade Grabe ingenting emot, men satte som villkor att vi skulle göra rent efter oss.

Kumlien på besök för att avlämna en teckning till ram för nya tiokronan. Han ansåg, att de prov, som nu föreligga från Giesecke & Devrient äro synnerligen bra. Han tyckte också, att det var lämpligt att skära ut för vapnet i bottenrycket.

Rotationsmaskinen lastas av i dag. Lastningen sker under befäl av verkmästare Widlund från firma Wagner och med Wagners eget folk.

Besök av ing. Gustafsson, Luftskyddsinspektionen. Vi träffade en del avgöranden bl.a. om dräneringen av skyddsrummet och vidare diskuterades frågan om järnluckorna i de två nedre våningarna.

Brev till ing. Wallentin, Omar Hallström och dr Hybinette.

Einar Lagrelius dagbok 21/7 – 26/10 1939

Fredag, 21 juli 1939

Montören från Koenig & Bauer har kommit i dag.

Första patrisen färdig till 18-sedlars ark, 5-kr. baksida.

Telegram från von Heinrich. Beslut att resa till Budapest för att inträffa där middagen torsdag nästa vecka.

Hagdahl skall medfölja enligt av Björnsson uttryckt önskan.

Ingenjör Krüger j:r har varit här för att undersöka, huruvida bjälklagen hålla för koppartrycksmaskinerna trots det att dessa väga mer än beräknat.

Brev från Magnusson i anslutning till tidigare brev om krigsberedskap. Svar lämnat omgående. Strasser ledig i går och i dag.

Måndag, 24 juli 1939

Översänt prov till bottenstryck i tionde dragningen till Penninglotteriet, vilket återkommit godkänt.

Ing. Wallentin ringde och frågade om bredden på gravyrslingan till höger på 10.000 kr. sedeln. Jag uppgav denna till 10 mm från vågtoppen å ena sidan till vågtoppen på den andra sidan.

Dessutom ville ing. W. veta avståndet mellan våglinjen och sedelns högra ytterkant. Denna uppgav jag till 41 mm samt att avståndet från slingan till nässpetsen på vattenmärkesfiguren 8 mm. Några definitiva mått kunde jag ej uppgiva, då jag icke visste om sedeln var godkänd.

Beställt biljett till Budapest och åter för Hagdahl samt beställt 90 registermark samt 10 mark i silver. Dessutom inköp 200 pengö, samt skickat med Hagdahl pass till Nordisk Resebyrå för visering.

Faktor Svensson samt en del koppartryckare återkomna från semester. Likaledes Ad. Ohlsson och Alg. Ahlberg.

Talat med herr Eriksson, AB Oscar Thorold, om möjligheten att anskaffa en kvalitét kalikå, liknande den som användes i Berlin och Wien för rotationskoppartryckspressarna. Detta skulle gälla en lagervara, som skulle användas till provtryckningen i en kvantitet av omkr. 500 m.

Besök av ing. Sager från Kreugers Konstruktionsbyrå, vilken besiktigade uppsättningsplatsen för koppartrycksrotationsmaskinen. Han ansåg ej, att maskinen var av den art att någon risk för bjälklaget förefunnes.

Tisdag, 25 juli 1939

Kommissarie Nilsson semester fr.o.m. i dg. Kamrer Holmberg vikarierar.

Avgivit muntligt svar till Er. Eriksson på skrivelse från denne betr. övergång till nya löneförslaget eller kvarstående i det gamla.

Onsdag, 26 juli 1939

Samtal med sekr. Hagströmer ang. splitterskydd för fönster. Jag efterlyste Junger-bolagets förslag enligt luftskyddsinspektionens ritning.

Samtal med ing. Wallentin ang. präglingsformarna för 10.000 kr sedel.

Torsdag, 27 juli 1939

Kamrer Holmberg ansåg Lennart Ax vara berättigad uppbära tilläggsavlöning då han vikarierar för Lindén.

Samtal med komm. G. Nilsson i Dalarö, vilken likaledes ansåg L. Ax berättigad till tillägget.

Telefonsamtal med disponent Hallström i Köping betr. planskivan i plåttillverkningen. H. skulle undersöka möjligheten av att bearbeta planskivan i Köping. Trodde att ASEA skulle kunna utföra slipning av densamma.

Ing. Olsson vid ASEA i Sthlm meddelade, att de ej kunde utföra denna slipning.

Ing. Björklund vid ASEA i Västerås, Verktygsavdelningen, meddelade, att icke heller de kunde utföra slipningen och han trodde över huvud taget icke, att det fanns någon maskin i Sverige på vilken man kunde utföra denna slipning.

Talat med Frisells ang. svarvcylindern för koppartrycksplåtarna för rotationsmaskin.

Ing. Laurin och ing. Frisell voro bortresta. Den person, jag talade med, lovade undersöka saken och återkomma med det snaraste.

Fredag, 28 juli 1939

Överenskommit med ing. Wallentin om besök i morgon lördag vid Tumba för att närmare se på formarna för 10.000 kr. sedeln. Ev. medföljer Strasser.

Telefonsamtal med Frisells maskiner. Ing. Frisell och ing. Laurin voro fortfarande bortresta. Jag gav den man, jag talade med, en ordentlig uppsträckning och förehöll dem det slarv, de hela tiden visat, då det gällt att utföra den åtagna beställningen. Mannen ifråga lovade göra vad han kunde, men innan ing. Frisell kommer tillbaka på måndagen blir väl ingenting gjort.

Emottagit från Hagströmer Jungerbolagets förslag till splitterskydd för fönster enl. Luftskyddsinspektionens ritning. Vid närmare genomgång visade sig såväl Jungerbolagets föregående förslag som Luftskyddsinspektionens förslag vara baserade på felaktiga måttuppgifter. Detta meddelade jag Jungerbolaget, vilka skulle inkomma med nya kostnadsförslag å båda dessa utföranden samt dessutom att kostnadsförslag å vanliga öppningsbara luckor.

Telefonpåringning från Dagens Nyheter, vilken frågade hur långt förhandlingarna framskridit med Esselte betr. övertagande av sedeltrycket. Jag frågade från vilket håll uppgiften emanerade men fick ingen upplysning därom. Sedan jag dementerat att några sådana planer ha varit under övervägande, kunde jag av resonemanget få fram att det hela härstammade från Esseltes tryckning av enkronesedlarna. Jag bad dem att helst ej skriva någonting om denna sak för att ej oroa allmänheten, tror ej att de komma att vidhålla detta mitt önskemål.

Lördag, 29 juli 1939

Telefonpåringning från Amnér, vilken meddelade, att sedelkontoret fått löfte om uppsättning av 3 st. markiser, vilket jag lovade ordna med det snaraste.

Telefonsamtal med Markis-Eriksson, vilken lovade komma hit med en man på måndag och ta mått på dessa markiser samt en markis vid Hagdahls fönster.

Besök av bankrådet Magnusson, vilken förhörde sig ang. koppartryckspressarna samt i övrigt betr. arbetet vid tryckeriet samt meddelade att Björnsson kommer hem på måndag.

Måndag, 31 juli 1939

Samtal med ing. Wallentin varvid beslöts, att besöket på Tumba skulle uppskjutas.

Besök av deputeraden Björnsson, vilken inspekterade monteringen av koppartrycksrotationsmaskinen och i övrigt förhörde sig om arbetet inom tryckeriet, samt arbetet med skyddsrummet.

Samtal med ing. Wallentin ang. s?ritningen till 18-sedlars arket, gamla sedeltypen.

Erhållet skrivelse från Personalföreningen med anhållan om att arbetstiden skall förläggas mellan kl 8 – 4, d.v.s. att kafferasten helt skall slopas.

Talat med dep. Björnsson om saken, vilken ansåg, att om man utan nackdel för tryckeriets arbete kunde ta bort kafferasten vore detta lika bra för arbetet. Jag lovade tala med Henning om saken, ev. huruvida frukostrasten kunde framflyttas en halvtimme.

Tisdag, 1 augusti 1939

Besök av ing. Romedahl, vilken emottagit beskrivning och materialförteckning över kylanläggning för att undersöka huruvida de kunde räkna på saken.

Besök av deputeraden Björnsson, vilken diskuterade krigssedlar. Protokoll över samtalet utskrivet av hr Lundgren.

Provtryckning med av Strasser uppgjorda färger skall företagas med krigssedelplåtarna till 10 kr. för att om möjligt kunna överlämnas till dep. Björnsson onsdag e.m. Sedan dep. Björnsson tagit del av Personalföreningens skrivelse ang. arbetstiden, fastställdes att densamma skulle förläggas mellan kl. 8 – 4 t.v.

När ing. Lagrelius kommer hem, skulle saken diskuteras på nytt.

Samtal med Budapest enl. Björnssons önskan för att om möjligt träffa ing. Lagrelius, då vi med det snaraste måste beställa nummerverk för krigssedlarna. Budapest har meddelat, att ingen träffas där förrän efter kl 6, varför jag ställt samtalet hem till min bostad.

Begärt ungefärliga uppgifter om leveranstider och pris å siffernummerverk från Fredr. Wagner,

Wilh. Johnsen, Georg Bolle och AB Tryckfärger.

Onsdag, 2 augusti 1939

Emottagit besök av representanter för Fredr. Wagner, AB Tryckfärger och Georg Bolle betr. nummerverk för krigssedlar.

Telefonsamtal med Peter Johnsen i AB Wilh. Johnsen ang. samma sak.

Det visade sig att leveranstiden av nummerverk med siffror av utseende, som vi själva skulle bestämma, alltså vilka skulle tillverkas på beställning, rör sig om 6 mån., varför vi måste försöka köpa nummerverk, som finnas i lager. Jag har till dep. Björnsson föreslagit, att vi skulle köpa lagernummerverk utan litrabokstäver, men i st. öka sifferhjulens antal från 6 till 7 eller 8.

Besök med Strasser vid Tumba för att bese pappersmaskinen, diskuterat 10.000 kr. sedelpapperet samt 18 sedelarken för gamla sedeltypen.

Emottagit av Wallentin ritning för 18 sedelsarket till gamla sedeltypen. Då jag befann mig i Tumba ringde dep. Björnsson och frågade, om vi hade tillräckligt mycket kvalificerat folk för att arbeta i två skift, om vi anställde yngre pojkar som hjälparbetare, vilket jag besvarade jakande. Han frågade dessutom hur stor produktionsförmågan hos den nya rotationsmaskinen vore vid drift med 18 sedlars ark och meddelade jag honom, att vardera maskinen svarade mot 3 st. koppartryckspressar, varför, om man körde samtliga nuvarande koppartryckspressar plus de två rotationsmaskinerna vid två skift kunde fyrdubbla upplagan. Björnsson meddelade vidare att 8.000:- kr. reserverats för inköp av nummerverk för krigssedlarna. Han frågade även om den kortaste tid från dags dato inom vilken 18-sedelstryckplåtar för 5 kr. och 10 kr. vore färdiga, varvid jag meddelade honom, att om så absolut erfordrades, skulle desamma kunna göras färdiga inom tre mån.

Fredag, 4 augusti 1939

Emottagit faktura från Fredr. Wagner å koppartrycksrotationsmaskinerna, gällande å 3/6 å beloppet för båda maskinerna samt faktura å försäkringsavgift för den första maskinen, vilka båda fakturor översänts till dep. Amné. Likaså till Amné översänt Calors faktura å torkmaskinen, vilken nu är färdiglevererad och av mig attesterad.

Enligt uppgift i Riksbankens utdrag ur tidningarna av den 2 augusti skola argentinska sedlarna härefter tryckas efter ? metod för att minska risken för förfalskning. Maskinella utrustningen för tryckningen och traveringen levereras av Thomas de la Rue. Installationen av maskinerna beräknas ta 3 år i anspråk, under denna tid skall de la Rue ombesörja tryckningen. Anbud på leveransen hade ingivits av 12 firmor däribland en tysk, vilken erbjudit sig att taga vete eller majs i likvid.

Lördag, 5 augusti 1939

Telefonsamtal med dep. Björnsson, vari bestämdes att arbetet med tryckplåtarna till krigssedlarna för 10 kr. skall fortsätta.

Strasser skall utföra nya färgprover.

Då färgerna till krigssedeln, 10 kr. ännu ej äro fastställda, kunna färgstoffer därför ej inköpas, men de 1500 kg. boktrycksfernissa, som anses åtgå till 120.000.000 sedlar kunna omedelbart inköpas.

Så fort jag fått in offert på lagernummerverk, lämpliga för krigssedlarna, skola 40 st. nummerverk inköpas, 7 eller helst 8 ställiga. Jag skall undersöka huruvida våra nummerverk, 6 statliga, kunnas ändras om till 7 statliga, så att dessa i nödfall kunna användas.

Då Hagdahl återkommer skall hela hans arbete koncentreras på 5 kr. krigssedeln.

Dep. Björnsson reser bort och återkommer tisdag e.m., varvid om möjligt på onsdag beställningen av de 40 nummerverken genomföras.

Tisdag, 8 augusti 1939

Ing. Wallentin ringde och meddelade, att 10.000 kr. papperet var färdigt, så att man kunde skicka upp en del ark under dagens lopp, vilka omedelbart skola fuktas och provtryckas, då dep. Björnsson vill föredra saken på torsdag.

Besök av kapten Wiessner vilken såg på rotationsmaskinens montering.

Torsdag, 10 augusti 1939

Telefon från Björnsson, vilken frågade om jag fått någon mera offert på nummerverk till krigssedlarna. Jag meddelade, att jag fått en offert från Fredr. Wagner men att densamma var felaktigt specificerad, varför jag icke kunde använda den som jämförelse mot den offert, jag fått från Wilh. Johnsen, samt att Fredr. Wagner lovat telefonera till Tyskland i dag och begära telegrafisk offert till i morgon. Björnsson ansåg, att vi kunde vänta till denna offert inkommit. Jag meddelade Björnsson att Wallentin var här för att se på 10.000 kr. papperet och provtryckningen därav. Samtidigt frågade jag, om Björnsson ville ha över nytt prov på 10.000 kr. fullständigt tryckt på det nya papperet, alltså med koppartryck, boktryck, nummer, årtal, prägelstämpel o.s.v. men detta ansåg B. vara onödigt, utan det var tillräckligt om jag skickade över 3 ark 10.000 kr. sedelpapper, som kunde godkännas, varv ett av de godkända exemplaren skulle behållas i banken, ett skickas till Tumba och ett till sedeltryckeriet. Dessa 3 ark gå över i dag till banken. Dessutom ville Björnsson att Strasser och Wallentin skulle diskutera papperet för de nya krigssedlarna. Vid Wallentins och Strassers samtal beslöts, att man skulle föreslå ett papper innehållande 7% whitecrap och 25% bomull, vilket, om det visade sig bli för transparent, kunde tillsättas med 3 1/2 5% titanvitt för att få

bort transparensen. Ing. Wallentin påpekade att om man skulle gå in för 80 gr. papper komme detta att bli betydligt tjockare än ett papper innehållande endast linne, då papper innehållande whitecrap blir porösare. Fullmäktige borde därför avgöra, huruvida man skulle ta detta papper, även om det blir tjockare. Det kan ju ha sina olägenheter vid bankerna att få tjockare sedelbuntar, om de ha sina fack inredda för det tunnare papperet. Vidare överenskoms att färgad massa gott kunde användas, så att olika färger användas för olika valörer. För färgning av fredssedelpapperet till 10 och 100 kr. skulle inköpas 250 kg engelskt blått av den sort, som provats vid Tumba. Tumba hade f.n. under arbete prov med den gula färg, som föreslagits av Strasser. Sedan färgerna godkänts skulle samma färger även användas för krigssedlarna. Betr. limning av krigssedelpapperet ansåg Wallentin och Strasser, att en limning upp till 75% vore lämplig, med provpapper, som skulle beställas vid Grycksbo, borde utföras med olika kraftig glättning, för att avgöra vilken glättning som var den lämpligaste.

Översänt referat av samtalet ang. krigssedlar mellan Wallentin och Strasser till dep. Björnsson.

Beställt hos firma Gösta Arfvedsson enl. Björnssons order 250 kg. morastrol fast blue för Riksbankens pappersbruk, Tumba.

Fredag, 11 augusti 1939

Jag kom hem från tjänsteresan till Budapest.

Sammanträffande på Riksbanken med Björnsson och gav honom en resumé över resultatet av besöket vid Nationalbankens värdetryckeri i Budapest. Mina åtgärder godkändes preliminärt.

Lördag, 12 augusti 1939

Jag besökte på morgonen Tumba. Jag diskuterade där bl.a. med ing. Wallentin ang. överflyttning av vår tvättanläggning till Tumba.

Måndag, 14 augusti 1939

Besök på Esselte, där jag sammanträffade med herr Möller och besåg div. anordningar bl.a. nya mörkrumsanläggningar. Jag avhandlade även frågan ang. tillhandahållandet från Esseltes sida av utbildad kemigraf.

Beslut vid samtal med Björnsson att beställa nummerverk genom Fredr. Wagnar. Björnsson tillade vid samtalet att han önskade att vi med all makt skulle försöka få tag i ett amerikanskt fabrikat av nummerverk och göra en dubbelbeställning.

Fredag, 18 augusti 1939

Besök i Riksbanken och samtal där med Ekengren ang. formulering av beskrivning av 10.000 kr.

sedlar för svensk Författningssamling. Diskussion av löneplacering för Rosswall och Mirowsky. Vi enades om att möjligen lönegrad 27 kunde komma ifråga för Rosswall och lönegrad 21 för Mirowsky. Senare samtal med Björnsson. Samtalet gick ut på placering av dem, som nu inneha ackordsersättning. Någon förändring skall tillsvidare icke göras utan den infordrade framställningen från personalens sida skall avvaktas. Ekengren besökte tryckeriet.

Samtal med Björnsson i telefon. Beslöts att sätta till övertid för tryckning av 10 kr. sedlar. Åtgärden närmast föranledd av Rooths önskan att ha största möjliga förråd av sedlar. B. bad mig att efter samråd med Rosswall och Strasser yttra sig om lämpligheten av att tillverka enkronorspapper med samma vattenmärke som 5 och 10 kr. sedlarna. Papperet skulle ev. vara melerat. Björnsson yttrade betänkligheter ang. kontrollen. Genom färgning av vit papper skulle man kunna falskeligen framställa papper för 5 eller 10 kr. sedlarna.

Jag skall sammanträffa med Björnsson i morgon lördag och yttra mig om de här berörda problemen.

Besök av ing. Eriksson, som önskar få anställning som laborator vid sedeltryckeriet. Jag infordrade avskrifter av betyg.

Lördag, 19 augusti 1939

Dep. Björnsson infann sig på morgonen till tryckeriet. Vi samtalade om ökande av upplagan av sedlar i anslutning till gårdagens samtal och beslöto att redan på måndagen öka upplagan av 10 kr. sedlar med 500 ark per koppartr. Press. Vi beslöt vidare, att låta Ohlsén, då han tjänstgör såsom guilloschör behålla det tillägg till lönen, han uppbär som andre man i sätteriet. Detta beslut får på intet sätt någon prejudicerande verkan.

Wiessner ringde och meddelade, att den andra koppartrycksrotationsmaskinen avgick i går d.v.s. den 18 aug. från Würzburg.

Björnsson ringde och talade om att han haft ett samtal med Grabe, vilket gick ut därpå att stentransporter till gården på Myntets sida få försiggå, dock bör iakttagas att stenen bör läggas upp i hörnet vid Skillinggränd, alltså icke intill mynthuset, detta för att jorden ej skall rasa ned i gropen vid skyddsrummet. Sprängmanteln som går in i vägen vid mynthuset får läggas, däremot har G. Bett att vi ej skola gå in i trädgården på Myntets område, så att ej gräsmattan förstöres. Jag skall fortsätta förhandlingarna med Grabe.

Jag meddelade Björnsson att vid samtal med Strasser och Rosswall vi tillsammans överenskommit, att en grönfärgning av papperet för enkronorssedlarna vore bäst.

Måndag, 21 augusti 1939

Sammanträffande med myntdir. Grabe ang. sprängmantlarna till skyddsrummet. Jag försökte få G.

Att gå med på att få lägga ut sprängmandeln även mot trädgården. Detta ville G. emellertid absolut ej gå med på då han förklarade, att han som villkor att låta oss lägga ut sprängmanteln mot mynthuset till, försäkrat sig om att få ha trädgården i fred.

Ing. Torsten Gustafsson fick i uppdrag av mig att skaffa reda på pris på en tjockare vägg mot trädgården i skyddsrummet. Han ansåg nämligen att man skulle kunna kompensera slagenheten med den förminskade sprängmanteln genom att lägga ut den motsvarande väggen tjockare. Detta skulle gå så till att det öppna schaktet mellan väggen och jorden skulle fyllas av sten och en mager betongblandning. Jag har refererat detta samtal för Björnsson.

Besök av bankofullmäktige Stendahl ang. ...

Tisdag, 22 augusti 1939

Den första tryckplåten till koppartrycksrotationsmaskinerna är färdig i dag.

Samtal med Björnsson ang. papper för 1-kr. sedlar m.m. B. meddelade, att vattenmärkens i det stämpelpapper, som f.n. framställes vid Tumba, bli för djupa. Han skall resa ut till Tumba i morgon bittida.

Samtal med ing. Gustafsson. Han är av den uppfattningen, att det icke är tillräckligt att göra väggen i skyddsrummet, som vetter mot trädgården tjockare på sätt som tidigare föreslagits. Han kommer att i en skrivelse fastställa sin uppfattning på denna punkt.

Onsdag, 23 augusti 1939

Jag for till Tumba på morgonen. Senare anlände Björnsson. Vi sågo på pappersmaskinen, som nu var igång och tillverkade skrivstämplor. Det visade sig genast vid försöket med detta papper, at vattenmärkena skuro igenom papperet för djupt. Därför skola vi göra nya vattenmärkesbokstäver, som icke äro mer än hälften så höga som de gamla som ha en avrundad profil, detta har jag redan givit order om. B. medföljde sedan till sedeltryckeriet, där vi bl.a. överenskommo, att vi skola engagera en ung skulptör, som hjälper oss med att göra vattenmärken.

Strasser fick i uppdrag att göra en preliminär plan för försöken med pappersmaskinen, varvid kan iakttagas, att pappersmaskinen så litet som möjligt kommer att stå stilla. Vidare skall vi försöka få tag i ett ljusgrönt papper och å detsamma trycka 1-kr. sedlar.

Hagdahl har varit hos riksheraldikern och fått anmärkning på såväl 10- och 5-kr sedlarna.

Kapten Kleberg ringde och jag meddelade honom, att vi ej kan göra någon ändring på 10-kr. Däremot lovade jag, att vi skulle ställa oss riksheraldikerns anmärkningar till efterrättelse betr. 5-kr. Kleberg skall återkomma i ärendet.

Samtal med baron Erik Fleming. Han gav mig rådet att för vattenmärken vända mig till skulptören Hammarberg i Ålsten. Jag har ringt till honom, och han återkommer i morgon. I samma

ärenden vände jag mig till Nils Sjögren, som rekommenderade skulptörerna Bengt Lundkvist och Rune Johansson.

Med Ekengren har jag per telefon avhandlat beskrivningen till svensk Författningssamling av 10.000 kr. sedeln.

Skrivelse har ingått från civ.ingenjör Gustafsson med utlåtande ang. ändringen av skyddsrummet. Skrivelsen är i avskrift översänd till Björnsson, som även fått protokoll betr. dagens överenskommelse ?? de gällde en tidigare uppgjord föredragningslista.

Torsdag, 24 augusti 1939

Riksbanken påminde om gamla sedlar, som Bankmannaföreningen fått låna. Jag har påmint om dem.

Samtal med baron Fleetwood. Jag klargjorde situationen angå krigssedlarna och framhöll att vid nuvarande situation kunna planerna på 10-kr. sedlarna för krigsbruk ej förändras, däremot komma vi att betr. 5-kr. ställa oss riksheraldikerämbetets anvisningar till efterrättelse.

Samtal med Björnsson varvid jag efterhörde huruvida vid de av honom med personalen förda underhandlingarna någon muntlig överenskommelse träffats samt yttrande att lägger om arbetstiden såtillvida att kafferasten på eftermiddagen bortfaller och frukostrasten framskjutes 3/4 timme. B. såg inte ? att så vore fallet, varför vi överenskommo, att åtgärden skulle vidtagas. Jag har meddelat Sv. Kjäll, som i denna fråga är personalens representant, att personalens framställning kommer att beviljas, dock med reservation föra att inga olägenheter visa sig inträffa i avseende till tryckeriets intresse. Skulle så bli förhållandet, återinföres kafferasten och frukostrasterna förläggas på lämpligt sätt.

Samtal med herr Hammarberg, som ev. skall göra vattenmärkesskulpturer åt oss.

Samtal med Ekengren ang. den bonus, som Rosswall ev. kan uppbära av AB Calor efter hans anvisningar tillverkade fuktmaskiner och limningsmaskiner.

Tyske montören Schäfer från Koenig & Bauer meddelar, att han i går fått telegram från sin firma om att den beräknade tjockleken av tryckplåt och ev. underlägg tillsammans skall vara 2 mm vid den nya koppartrycksrotationsmaskinen.

Provtryck å 1-kr. sedlar, utförda på ljusgrönt papper, översända till Björnsson, 2 st.

Protokoll erhållet från senaste sammanträdet med Björnsson. En kopia i rättat skick återsänd till hr Lundgren.

Björnsson ringde sedan han fått prover på 1-kr. sedlar och talade om att han av fullmäktige fått tillstånd att framställa papper, som liknade det papper på vilket provet tryckts. Han uttalade sin belåtenhet med pappersfärgen.

Fredag, 25 augusti 1939

Björnsson meddelade, att han avgivit en skrivelse till myntverket vari utfästelserna från tidigare telefonsamtal med anledning av den allvarliga politiska situationen återtagas. Vi skola alltså bygga ut sprängmantlarna till skyddsrummet till full bredd. Något svar har ännu ej inkommit från myntdirektören.

Kapten Wiessner meddelat, att andra koppartrycksrotationsmaskinen nu är i Sverige enligt meddelande från järnvägen.

Tumba har fått tre vattenmärkesbokstäver i enlighet med önskan.

Jag gjorde upp med överingenjör Ryd på Calor att sedeltryckeriet skall få 5% reduktion på priset å torkmaskinen. Jag begärde bekräftelse från Calor om saken. Björnsson informerades om uppgörelsen betr. frågan om bonus för av Calor sedermera levererade torknings- liksom fuktmaskiner. B. skall tala vid den av byråcheferna i telegrafstyrelsen, som handhar liknande frågor.

Ing. Gustafsson inspekterade skyddsrumbygget.

Lördag 26 augusti 1939

Strasser for kl. 9.30 till Tumba tillsammans med Björnsson. Wallentin ringde och meddelade, att de vattenmärkesbokstäver, som han i går fick, givit ett otvivelaktigt bättre resultat i anseende till papperet. Emellertid ville han nu försöka med bokstäver om endast 1/4 mm höjd.

Samtal med dir. Rooth. R. hade till faktor Kullberg uppgivit, att han önskade ny modell på lottsedlarna. För att systematiskt söka få fram en lämplig typ uppmanade jag R. att själv eller genom någon av de sina framställa en skiss över disponerandet av de nya lottsedlarnas framsida. Jag bad honom anteckna t.ex. vad som skulle vara i texttrycket och vad som skulle vara i bottentrycket, vilka siffror, som skulle vara stora, var de skulle ställas upp o.s.v. Detta lovade R. att göra.

Måndag, 28 augusti 1939

Fr.o.m. i dag har kafferasterna uteslutits och frukostrasterna förlagts till annan tid.

Telefon från Björnsson, som meddelade, att han haft samtal per telefon med Grabe. G hade ehuru motvilligt gått med på att sprängmanteln till vårt skyddsrum mot myntverkets trädgård får utföras. Däremot får ingen upplagring av byggnadsmaterial äga rum på odlat mark. Det skall ej heller onödigtvis grävas i gräsmattan. En framställning från Grabes sida att få ta befälet över arbetsfolket tillbakavisades av Björnsson. Jag tillkännagav för B. min uppfattning om det nya i lönesystemets praktiska verkningar och meddelade, att jag skulle komma att sätta upp en frågelista för att få klart hur meningen är att förfara i vissa avseenden där det nya lönereglementet ger fullständiga upplysningar.

Samtal med dir. Devrient i Giesecke & Devrient. Jag begärde, att tryckplåtarna, när de bli färdiga

i innevarande vecka, skola sändas till Stockholm genom Svenska Legationen i Berlin. Skulle av någon orsak färdigställandet förhindras eller avsevärt försenas, skall galvaniska kopior göras av plåtarna i det tillstånd, de befinna sig och dessa kopior skickas på samma sätt. Om några ändringar behöva vidtagas på plåtarna, sändas de tillbaka om förhållandena så medgiva.

Herr Hammarberg har börjat sitt arbete med vattenmärken.

Samtal med Björnsson. Han meddelade, att riksbanken skriver till legationen i Berlin ang. plåtarna från Giesecke & Devrient. Han bad mig skriva till G. & D. Att plåtarna skola skickas med bud till legationen. Riksbanken skriver i samma sak.

Samtal med Magnusson. Jag yttrade vissa farhågor att för mycket skrivelser eller telefonsamtal skulle väcka misstanke och bad att därför legationen skulle uppmanas att ringa från Berlin till G. & D. i denna nämnda angelägenhet.

Enligt ett meddelande från Fredr. Wagner är den andra koppartrycksrotationsmaskinen i Sthlm i dag. Detta har jag genom Magnusson meddelat Björnsson. M. sade mig, att man på betryggande sätt underrättat Giesecke & Devrient om sättet för originalplåtarnas överförande till legationen i Berlin. Jag behöver alltså ej ha något bekymmer om saken.

Torsdag, 31 augusti 1939

Besök av dir. Harald Rooth, som bad mig åstadkomma en skiss till ny lottsedel. Han ville särskilt, att lottsedeln skulle se mindre orolig ut än den gamla. Siffran, som anger dragningens ordningsnummer, skall vara i det mörkare trycket. R. godkända färgen på 11:e dragningen men kunde ännu ej definitivt fastställa texttrycket på baksidan. Styrelsesammanträdet i lotteribolaget blir nämligen först på måndag eller tisdag nästa vecka.

Jag besökte Tumba på morgonen. Walentin bad att få flera prov på vattenmärke för stämpelpapper. Jag framhöll svårigheterna med att färdigbeta dessa efter fällningen.

Strasser rådgjorde med ing. Eriksson ang. färgen till 1-kr. sedlar. S. visade prov på infärgningar av jutefibrer.

Fredag, 1 september 1939

Besök av bankofullmäktige Jonsson och bankofullmäktige Björnsson. Vi sågo på krigstiorna och det beslöts, att vi skulle göra provtryck på blått papper. Jag tänker bara göra ett fåtal och sedan få typen fastställd så fort som möjligt. Jag meddelade Björnsson att jag övervägt huruvida kol borde läggas upp i förråd för sedeltryckeriet och kommit till det resultatet att det vore tämligen överflödigt, då dels Tumba förfogade över ganska stora kvantiteter och det kan beräknas att sedeltryckeriet såsom riksviktig institution i första hand får kol från statliga förråd.

Arbetet med sammansättande av 10.000 kr. plåten har börjat i dag. Enligt uppgift från ing.

Wallentin skall icke 10.000 kr. papperet vara färdigt förrän omkring den 22 denna månad.

Lördag, 2 september 1939

Besök på Tumba. Man var just sysselsatt med att förfärdiga grönt sedelpapper för 1-kr. sedlar. Ännu så länge har man fått det för mörkt. Papperet var ännu för stort men måtten höllo sig bättre än då jag senaste gången besökte Tumba. Wallentin hämtade med bil färgämne för det gröna papperet.

Jorpes har fått order att sitta kvar några timmar i dag och även arbeta på söndagen med 1-kr. sedelns original. Mirowsky färdigställer originalplåten för framsidans rastertryck på krigstian. Det skall vara en vit kant omkring rastertrycket och denna göres 1,8 mm bred. Plåttillverkningen har fått order att sammanställa tryckformar för båda färgerna av 1-kr. så långt som förrådet av plåtar f.n. räcker. Successivt skola plåtarna utbytas.

I telefon överenskom jag med Björnsson att en skärmaskin skall inköpas för 500 kr. Denna skall användas för sedelskärning. Björnsson har fått en mall utförd på celluloid för att användas för att kontrollera sedelarkens storlek. B. förklarade sig nöjd med denna.

Tisdag, 5 september 1939

Samtal med Wallentin dels ang. en skrivelse från Generalpoststyrelsen med klagomål på skrivstämpelpapper dels ang. 1-kr. papperet, som är färdigt från Tumba i en första provkvalitet. Något protokoll på papperets översändande till tryckeriet finnes ännu icke och vi måste därför vänta tills sådant protokoll upprättas.

Telefon från intendent Ahltin.

Besök av Statens tryckerikonstulent ang. de nya svenska resepassen.

Dir. H. Rooth ringde och meddelade, att vi kunde sätta i gång med 11:e månadens lotter.

Baksidan blir lika den som föregående månad, d.v.s. 10:e vinst- är lika och det blir 450.000 lotter.

Onsdag, 6 september 1939

(handskrivet ovanför datum)

Samtal med Björnsson. Det beslöts att köpa en skärmaskin för 700 kr. i stället för som tidigare bestämts 500 kr.

Besök på Riksbanken under förmiddagen då jag sammanträffade med bankrådet Magnusson med vilken jag förde en del förhandlingar ang. mobiliseringen. Jag överenskom sedan med Björnsson att jag skulle ta reda på huruvida även Dahlbeck, disponenten för Jönköpings litografiska AB, är mobiliserad eller icke. Skulle han vara mobiliserad, skall det övervägas, huruvida vi skola laga så att han blir frikallad. Möjligen skall jag tillsammans med Björnsson resa till Jönköping om måndag och titta på Jönköpings Litografiska AB.

Kuvert, innehållande bl.a. 3 st. obligationer, överlämnades av faktor Kullberg, då denne reste bort på semester. Obl. Skulle tryckas i två olika valörer, en med blå ram och en med brun, av ovannämnda 3 obl. voro två blå och en brun. Vid dessa obl. Hade faktor Kullberg satt en lapp med följande text: "Färgprover till beställning 354071 får ej ändras till nyans. Detta lån är fortsättning på ett föregående." Av denna text slöt man sig till att någon förändring på obl. Ej skulle företagas, utan att de skulle tryckas i likhet med föregående gång detta lån trycktes. Lånet skulle i övrigt icke förändras men dato skulle ändras från april till oktober. En ny koppartrycksplåt fanns tillverkad, men då samtliga, som kände till denna nya plåt, voro på semester, blev fel tryckplåt framtagen. De, som kände till den nya tryckplåten, voro: faktor Kullberg, komm. Nilsson, Mirowsky. Arv. Ahlberg. Då Eric Henning endast skulle trycka ramen och endast hade intresse av de olika färgnyanserna, tog han ur kuvertet upp två obl. En blå och en brun. På dessa obl. Funnes icke angivet något om förändrad text, däremot fanns på den obl. Henning lämnade kvar i kuvertet, texten ändrad från april till oktober med blyerts. När sedan Allan Lundh skulle ta ut textplåten, hämtade han ett obl. prov hos Henning och då på detta prov var angivet april, tog A. Lundh ut denna plåt utan vetskap om att en ny plåt tillverkats med månaden oktober angiven.

Vid tryckning av texten i koppartrycket påpekade E. Henning för faktor Svensson, att obl. Borde lämnas bort för godkännande, varpå faktor Svensson svarade, att det av faktor Kullberg angivits att någon förändring ej skulle vidtagas och därmed lät trycka upplagan, varefter felet upptäcktes när obl. kom ner i boktrycket, där Bjärne förut tryckt texttryck med oktober angivet i st.f. april.

Enligt min uppfattning ligger felet på flera händer: Den olyckliga omständigheten, att samtliga som kände till den nya plåten, voro på semester, alltså faktor Kullberg, komm. Nilsson, Mirowsky och Arv. Ahlberg. Att faktor Kullberg ej angivit, att lånet visserligen var fortsättning på ett föregående, men att dato var ändrat från april till oktober, att E. Henning ur kuvertet tog upp två obl., men ej fick med den tredje, att dato var ändrat med blyerts, att faktor Svensson ej lämnade avdrag för godkännande till Hypoteksbanken.

Torsdag, 7 september 1939

Samtal med ing. Dahlbeck, chef för Jönköpings Litografiska AB. Jag frågade D. ang. hans värnpliktsförhållanden och erhöll att han har tre perioder uppskov. Han är emellertid placerat på Gotland och riskerar därför att sedan uppskovet utflutit bli utkallad. Jag meddelade att jag sannolikt tillsammans med fullm. Björnsson instundande måndag kommer att bege mig till Jönköping och bad honom att till dess ha klart för sig de närmaste omständigheterna ang. hans värnpliktsförhållanden samt att vara beredd på att svara på div. frågor sådana som hur många av hans anställda, som äro utkallade i militärtjänst och hur många som tillhöra de olika åldersgrupperna, hur många som äro vapenföra o.s.v. Därjämte skulle ha kunna lämna besked på maskinparken,

möjligheter till dennas ökning genom tillskott från andra Esseltetryckerier eller tryckerier inom Jönköping, tillgång på färger, förnödenheter såsom fernissor, oljor m.m. och till slut om det finns någon anläggning i Jönköping för galvanisk fällning av koppar m.fl. metaller.

Telefon från Wallentin, som fråga ifall 50 ark av varje sort av provpapperet för de gröna 1-kr. vore tillräckligt. Jag meddelade honom att så vore förhållandet.

Strasser for till Tumba kl. 1 i dag för att göra prov med gult färgämne för papper.

Samtal med Björnsson. Det beslöts att välja en nu överflödig färgkvarn till ett pris av 1.000 kr. till Sjökarteverket, om man vill betala så mycket. I annat fall kunde man möjligen reducera priset något.

För förstärkning av personalen beslöts att försöka att få tag i någon äldre person, som t.ex. kan tjänstgöra som vakt på gården. Ang. lämpligheten att taga in någon av pensionärerna här skulle B höra sig för med bankrådet Ekengren, huruvida några formella svårigheter därvid kunde yppa sig. B. tänker resa på söndag kväll till Jönköping och jag följer i så fall med. Jag meddelade Björnsson efter samtal med Rosswall de svårigheter som vore förbundna med att driva sedeltryckeriet utan att taga in mera folk. B. ville själv ta del av problemet och kommer hit efter klockan två i morgon. B mening är att man skall med utvidgande av övertid undvika personalökning. Han vill ej att man skall öka personalen för att sedan minska den. Jag medger saken i princip men framhåller att man inte kan hålla på den annat än inom vissa bestämda marginaler.

Måndag, 11 september 1939

Besök i Jönköping tillsammans med Björnsson, riksgäldskommissarie Wadstein. Och sekr. Hagströmer. De två förstnämnda och jag anlände redan på söndagen till Jönköping. Hagströmer kom på måndagsmorgonen. Kl. 8 avhämtades vi med stadens byggnadschefs bil och foro till Riksbankens s.k. grotta, vilken inspekterades. Därefter hölls en sammankomst med ASEAs ingenjör och verkmästare, vilka hade hand om den elektriska installationen i grottan. Omkring kl. 12 infunno vi oss vid Jönköpings Litografiska AB:s fabriksbyggnad. Lokalerna förevisades av ing. Dahlbeck. Lokalerna ha nyligen och delvis renoverats. Maskin- och apparatutrustningen håller succ. på att utbytas. Då vårt ärende närmast gällde att konstatera, huruvida tryckeriet kunde utföra krigssedlar för riksbankens räkning, inriktade vi oss på att undersöka kapaciteten hos det bestånd av boktryckspressar, som tryckeriet förfogade över. Det visade sig, att 3 maskiner kunde komma ifråga. En Kellymaskin, en medelstor stockcylindermaskin och en d:o tvåtursmaskin. De båda sistnämnda maskinerna voro tillräckligt stora för att kunna ta två normalark i bredd. Samtliga 3 maskiner voro i gott skick, Kellymaskinen var nästan ny. Enligt herr Dahlbeck skall inom en månad en Miehemaskin levereras till tryckeriet. Det kunde konstateras, att redan med nuvarande kapacitet tryckeriet kan möjligen med anlitan av skiftkörning någon av dygnets dagar utföra tryckningen av

den närmaste förutsedda kvantiteten krigssedlar. Det underströks dock att Riksbanken måste ställa specialutbildad arbetskraft till förfogande för utförande av specialtryck, vidare material såsom nummerverk o.s.v. och givetvis samtliga tryckplåtar. I nödfall kunna galvaniska fällningar utföras i Huskvarna. I fråga om skärmaskiner är tryckeriet tillräckligt väl utrustad. Även i detta fall väntar man på leverans av en ny och fullt modern maskin. Genom att tryckeriet har erfarenheter av tryckning och skärning av etiketter av olika slag, har personalen förvärvat en viss färdighet i skärning, som kan utnyttjas vid skärning av sedlar.

Tisdag, 12 september 1939

Besök på morgonen av dep. Björnsson, som ville se på det nyligen levererade provpapperet för enkronorssedlar. Vi diskuterade de olika proven och det beslöts, att provtryck skulle utföras på det gröna enkronorspapperet. Vidare ville B. ha div. mått, tagna på plåten till gamla 5-kr. baksida i rotationstryck och en ny mall på matterat glas eller liknande material för att kunna mäta sedelarken. Jag har beställt kromofan (?) för ändamålet.

Harald Rooth besökte mig och visade två lottsedlar, som utfallet med samma nummer. Det hade varit 21 st. i ett lotthäfte.

Nils Söderman hade stått som tryckare och Dahlö hade kontrollerat häftet. Numret var 381254 och det tillhörde 9:e serien.

Provtryckningen i den första rotationsmaskinen har börjat med tre plåtar i dag.

Förste intendenten Holmström i Poststyrelsen ringde och talade om stämpelbeläggning av de nya passen. Jag framhöll som min mening, att passen i och för sig vore värdehandlingar och kunde redovisas som sådana. Belägga passen med stämplor, som klistras på, bleve mycket besvärligt, då man måste ha många valörer i ... Om man såsom Holmström föreslog tryckte dit ett märke i ståltryck skulle detta givetvis öka säkerheten framförallt genom att passen på så sätt skulle påstämplas ett visst värde, som måste redovisas, men vore det enligt mitt förmenande att underskatta säkerhetsvärdet hos passen själva. En viss ökning av säkerheten skulle åtgärden utan tvivel medföra.

Onsdag, 13 september 1939

Dir. Rooth, Penninglotteriet, ringde och meddelade, att ytterligare ett dubbelnummer uppkommit. Det var nummer 317190. Jag har skrivit till Rooth och förklarat sammanhanget betr. det tidigare anmälda dubbelnumret.

Björnsson har ringt och frågat, om vi kunna sätta igång med tryckning av enkronassedlar. Jag har svarat, att vi kunna sätta igång med de vita enkronassedlarna av gammal typ. Björnsson har fått 3 ark av det av mig godkända gröna sedelpapperet för enkronor samt provtryck på liknande papper.

Jag förordade sammansättning linne, bomull, white craft.

Dr. Hybinette ringde och meddelade, att han ej kan gå in på de nya arvodena för verksläkare. Han kommer att vara borta mellan den 15 och 23 denna månad. Han flyttar sin bostad till Kommendörsgat. 3.

Samtal med Wallentina. Han har vid Tumba framställt handgjort, vitt enkronaspapper till 560 blanketter ungefär.

Torsdag, 14 september 1939

Jag har givit order till Jansson att låta företaga nödvändiga förstärkningar å stigarledningar för färgrivningen och skyddsrummet.

Vid samtal med Ekengren, Riksbanken, överenskoms att lönestatens bestämmelser skola tryckas. Någon instruktion skulle ännu så länge inte utgivas i förändrat skick.

Med arkivarie Fredriksson överenskom jag att brevpapperet för Direktionen och Riksbankschefen skall tills vidare tryckas med riksvapnet i ståltryck och texten i vanligt boktryck.

Besök av bankofullmäktige Björnsson, som medförde plåtar till nya 10-kronans baksida från Giesecke & Devrient. Det var en boktrycksplåt och 2 st. koppartrycksplåtar. Samtidigt sändes i dubbla exemplar avtryck av dessa plåtar. Björnsson bad mig om en tidplan dels för tryckning av vita 1-kr. sedlar, dels för tryckning av nya gröna 1-kr. sedlar. Vi överenskommo, att vi i första hand skulle vända oss till Centraltrycket för att få ett preliminärt erbjudande.

Fredag, 15 september 1939

Besök av dr. Kumlien, so tog del av provtryck, skickade från Giesecke & Devrient på nya 10-kr. baksida. Kumlien ansåg proven mycket väl överensstämma med sina intentioner. K. yttrade vidare, att han ansåg, att de små vasarna, utförda i streckmaner, möjligen vore något vackrare än det andra alternativet med vasar i relieftryck. Men han framhöll, att skillnaden vore så obetydlig, att om något annat skäl t.ex. säkerheten talade för användande av alternativet med relieftryck, detta också borde komma till användande.

Med anledning av att 6 st. i dag äro sjuka, ha avbytarna i dag indragits.

Samtal med Björnsson. Jag väckte frågan om förlängning av Strassers engagemang och B. lovade att överväga saken. Jag anmälde, att Jansson skall få den våning, där S. bott den 1 oktober och att jag fått en ny hyresgäst, dr. Ernst Sahlén, den 1 okt. till Janssons våning. Har ringt disp. Smith i dag.

Lördag, 16 september 1939

Herr Hammarberg har börjat med en reliefskulptur av Linné för krigs-hundrakronor.

Disp. Smith ringde och bestämde sammanträde till på måndag ang. tryckning av enkronor.

Rosswall reste till Dan Bergmans gjutier vid Södertälje för att rådgöra ang. förstärkande av torkarkonstruktionen på de nya rotationsmaskinerna.

Jag talade vid Björnsson ang. en ev. semester och han hade ingenting emot, att jag vid lämpligt tillfälle tog ut ett par dagar.

Jag har per telefon meddelat kapten Wiessner om att torkarna till rotationsmaskinen äro för svaga och att vi komma att försöka reparera dem.

Resultatet av Rosswalls resa till Södertälje var, att man kommer att försöka sätta på en förstärkningsfjäder samt fylla ut hål ...

Måndag, 18 september

Besök av bankofullmäktige Björnsson. Vi talade om dimensionerna på 18-sedlarsarken och motsvarande plåtar och jag lovade honom en skrivelse, vari jag angav de mått, som vi avse att hålla.

Besök av ing. T. Gustafsson från Luftskyddsinspektionen.

Besök av disp. Smith och disp. Dahlström. Jag infordrade offert på tidigare omtalade tryck av 1-kr. sedlar.

Telefonmeddelande från Dan Bergman att reparation av torkardel till rotationsmaskinerna misslyckats.

Tisdag, 19 september 1939

Jag har översänt en promemoria till Björnsson ang. kostnaderna för tidigare omtalade tryckning av 1-kr. sedlar av ny typ. Jansson har varit i Södertälje för att fortsätta undersökningarna om möjligheten att förstärka torkardelarna till rotationsmaskinen.

Onsdag, 20 september 1939

Rosswall har talat med Wiessner hos Wagners, som varit i telefonförbindelse med Koenig & Bauer och dessa medgiva, att de ändringar och förstärkningar, som behöva göras på torkarmekanismen, skola utföras i Sverige efter montör Schäfers hörande.

Jag har sagt till om att delarna genast skola sändas till Södertälje varefter de succ. alltefter det de bliva färdiga skola återsändas och omedelbart inmonterade.

Brev ang. dimensioner på tryckplåtar för 18-sedlarsark har avgått till Björnsson i dag.

Jag reser till Norge i afton.

Lördag, 23 september 1939

Jag återkom på morgonen från Norge och trädde omedelbart i tjänst.

Samtal med Magnusson ang. hemtransport av originalplåtar från Budapest. Om möjligt skola dessa skickas med en kurir. Vi skola anmoda v. Heinrich att behålla matrisen till dess att plåten hunnit fram. Skola boktrycksplåtarna vara färdiga, skola de skickas separat, och med olika post.

Måndag, 25 september 1939

Jag talade vid Magnusson i telefon. Han vikarierar för Björnsson. Vi beslöt, att för en kostnad av högst 200 kr. låta utföra smärre reparationer på sedeltryckeriets byggnad i samband med efterlagningar efter skyddsrumbygget.

Ang. en s.k. tyfonanläggning ville Magnusson rådgöra med Direktionen. Vi överenskommo att inte låta tidningarna beskriva skyddsrummet.

Dir. H. Rooth besökte mig och uppmanade mig att låta göra ytterligare två prover på lottsedlar. Han ville icke ha något bladverk kring numret, i stället skulle siffran på den ena stå utan någon som helst dekoration. I andra fallet ha en cirkel omkring. Han ville även ha prov på den gamla botten.

Björnsson var på besök på eftermiddagen. Han ville icke vara med på anskaffandet av en tyfon utan föreslog i stället elektriska horn.

Vid samtal med ing. Eriksson, Tumba, hade E. gjort svårigheter med anskaffande av lagerutrymme vid Tumba. Björnsson utlovade sådant, som han sade det fanns gott om.

Tisdag, 26 september 1939

Samtal med Magnusson ang. uthyrning av lägenheterna i Skillinggränd 2. Jag påminde honom om att vi skulle ha ett direktionsbeslut på maskinmästarens flyttning till lagerborgska våningen och maskinmästarens vånings uthyrande till dr Ernst Sahlén. Magnusson meddelade att han talat vid Björnsson ang. småreparationerna i tryckeriet, omnämnda i gårdagens anteckningar.

Samtal med Ekengren ang. en framställning betr. Rosswalls löneförhållanden.

Vi ha beordrat byggnadsfirman Wiklund att vidtaga de små reparationsarbetena varom tidigare varit tal.

Onsdag, 27 september 1939

Björnsson ringde och påpekade, att hyresfrågor äro fullmäktigefrågor och efterlyste en skrivelse från mig ang. förhyrande av Lagerborgska och Janssons lägenheter. Skrivelsen har avgått.

Från Rosengrens i Göteborg kom ett antal nycklar, avsedda för Jönköpingskontoret. Dessa översända i enlighet med överenskommelse med Björnsson till Amnér.

Skrivelse till Direktionen ang. anskaffande av avräkningsmaskin är avsänd.

Tio fernissfat äro skickade till Tumba för magasinering.

Torsdag, 28 september 1939

Samtal med Magnusson, som meddelade att frågan ang. uthyrningen av våningarna vid Skillinggränd är klar och att ingen invändning gjordes mot mitt förslag.

Fredag, 29 september 1939

Samtal med Eriksson, Tumba, ang. papper. E. Meddelade, att man nu höll på att köra grönt papper för 1-kr. sedlar och att detta lyckades mycket bra. En egendomlig erfarenhet hade gjorts i det att olika färgton erhöles vid malning i olika holländare. I morgon sätter man i gång med tillverkning av 5-kr. papper. 10.000-kr. papperet skall vara färdigt under kommande vecka, lev. senast på fredagen.

Samtal med Björnsson ang. framställning i Rosswalls lönefråga.

Lördag, 30 september 1939

Besökte Tumba. Jag överlämnade 3 st. vattenmärken utav Börtzell och 2 st. Gustav Vasas bilder. Dessa skulle utföras sålunda: Bilden av Börtzell skulle tillsammans med bilden av professor Bagge sättas på en form, så att det kunde bli fredspapper utav dem. Gustav Vasas bilderna skulle sättas på en form, stor nog för 18-sedlars ark. För de förra vattenmärkena skulle en lämplig massa användas utan tanke på styrkan, under det att Gustav Vasas bilderna skulle formas i sedelmassa, om möjligt skulle arbetet vara färdigt nästa vecka. Jag såg på pappersmaskinen, som nu gick med c:a 5 m hastighet. Man gjorde 5-kr. papper och använde för färgning en gul-ockra, som anskaffats av oss. Färgen var bra men hade kvar en visserligen obetydligt men synligt rött skimmer. Dimensionerna innehölls överraskande väl och papperet såg bra ut, ehuru det var något .....

Vi läto kalandrera ett ark och det verkade som om det hade ett mycket gott inflytande. Papperet blev mjukt och vackert. Vi komma att få hit ett prov ung. 500 ark, bestående av dels limmat och dels olimmat papper. Jag talade vid pappersmästaren om det gröna 1-kr.papperet och vi överenskommo att låta så mycket som vore rådligt med hänsyn till papperets hållfasthet.

Samtal med Björnsson. Jag bad B. se på den västra våningen i Skillinggränd 2, där maskinmästaren skall flytta in. Han kommer om möjligt på måndag. Vi talade om papper och jag delgav B. min uppfattning om den av oss hemskaffade ockran. B. bad mig omgående att från Ursells Eftr. beställa 500 kr., vilket jag omgående gjorde och meddelade därefter Eriksson i Tumba om saken. Samtidigt fick jag av E. veta, att efter dagens prov med pappersmaskin fanns ingen ockra kvar i .....

Måndag, 2 oktober 1939

Besök av dep. Björnsson, som gick igenom lokalerna och även såg på den lägenhet, som maskinmästaren skall flytta in i. Det beslöts, att lägenheten skall snyggas upp i första hand

tapetseras, tak lagas, likaså parkettgolv, kylskåpet skall flyttas, däremot skall ej sättas in nytt s.k. ... glas i badrummet, då det kan förmodas, att huset fortfarande sätter sig.

Tisdag, 3 oktober 1939

H. Rooth ringde och meddelade, att styrelsen i Penninglotteriet hade godkänt en av skisserna till ny typ för lottsedlar. Kullberg var sedan på expeditionen och tog närmare del av detaljerna.

Eriksson, Tumba, frågade ang. måtten på de nya sedlarna och jag meddelade honom, att småsedlarna komma att bli 121 x 70 mm. Jag vill behålla de ursprungligen avsedda marginalerna och föreslog honom att öka sedelarken med 3 mm på bredden, varigenom pappersbanan bleve 9 mm bredare, ev. kunde vi senare ändra på dimensionerna, när sieben göres om.

Montör Schäfer har meddelat, att han ej kan få torkarmekanismen på rotationsmaskinerna att gå ordentligt och för att komma till rätta med saken måste han ha hjälp från fabriken. Detta har av Rosswall meddelats till Wagner.

Brev från v. Heinrich. Orderbekräftelse till Ursells Eftr. ang. järnockran.

Onsdag, 4 oktober 1939

Med anl. av att montör Schäfer tillkännagivit, att han ej kommit tillrätta med torkarmekanismen på rotationsmaskinerna telefonerade jag till Koenig & Bauer i Würzburg och lät Schäfer själv göra klart de anmärkningar, han hade att framställa. Jag erfor, då jag själv talade med övering.

Schwarzhantz, att han skall försöka komma till Sthlm denna vecka på lördag. Samtalet är refererat för Wiessner och Björnsson. Jag har uppmanat Amnér att telegrafiskt avisera legationen i Berlin så att Schwarzhantz får visum utan tidsutdräkt.

Samtal med Björnsson ang. provtryckning av gult sedelpapper för småsedlar. Vi skola sätta igång provtryckning så fort som möjligt. Jag har bett Eriksson, Tumba, att skicka oss papper ev. redan i morgon.

Skrivelse från Jönköpings Litografiska AB ang. frikallande av boktryckare. Skrivelse har ingått till Direktionen för att få tillstyrkan hos Rikskommissionen.

Telefonsamtal med Forfang i Oslo. Jag bad honom komma hit i slutet på denna vecka.

Skrivelse ang. uppskovshandlingarna för Jönköpings Litogr. AB expedierad.

Torsdag, 5 oktober 1939

Samtal med Björnsson. Jag meddelade, att Forfang kommer på lördag, som jag fått telegram om och vi beslöt att fara till Tumba. B. reser bort på lördagen men kommer om möjligt på förmiddagen för att träffa norrmännen. Ing. Holmen kommer nämligen med.

Samtal med Björnsson ang. uppskovsansökning för tryckare vid Jönköpings Litogr. AB.

Direktionen har ej något emot att 5 av de föreslagna, som tillhöra Landstormen frikallas och Riksbanken skall tillstyrka hos Rikskommissionen.

Fredag, 6 oktober 1939

Samtal med Wallentin. Han beställde vattenmärken för skrivstämplar som han ville ha tunnare fällda och något kraftigare fastsittande i blyet. I morgon skall det sättas i gång med tillverkning av gult sedelpapper igen på Tumba och jag bad honom att vi endast skulle få in prov därutav i limmat tillstånd. Jag meddelade Wallentin, att det papper, som vi redan fått, var utav god beskaffenhet och så vitt jag kunde se även av god tryckbarhet. Jag meddelade att dir. Forfang och ing. Holmen samt jag komma ut på lördagen och vi hämtas med bil från Tumba kl. 11.

På anmälan av ing. Rosswall och faktor Svensson har Allan Jansson i dag tilldelats en varning. Länder detta icke till efterrättelse har Jansson blivit underrättad om att han omedelbart kommer att avskedas.

I rotationspressen har för första gången provtryckts baksidans koppartryck för nya 10-kr. sedeln samt en provplåt från tjeckiska sedeltryckeriet.

Lördag, 7 oktober 1939

Dir. Forfang och ing. Holmen anlände på morgonen. Jag gav dem en resumé av vad som under senaste året åstadkommits vid sedeltryckeriet. Efter en rundvandring i lokalerna foro vi till Tumba och sågo på pappersmaskinen, studerade en del prover på papper och åto lunch hos ing. Wallentin och foro sedan tillbaka hit till tryckeriet, där vi ågnade oss åt en del tekn. detaljer. På kvällen hade Rosswall och jag inviterat båda herrarna till middag på rest. Huvudintresset vid besöket var rotationsmaskinerna.

Koppartrycksplåtarna från Budapest ankommo på e.m. Jag hämtade dem motkvitto hos Amnér.

Måndag, 9 oktober 1939

Besök av övering. Schwarzhantz. Felet på rotationsmaskinen studerades och S. gjorde upp en ritning till ny lageranordning för torkarna. Vi göra själva här för firma Wagners räkning den första uppsättningen, som omedelbart skall avprovas.

Björnsson besökte tryckeriet och såg på S. arbete.

10.000-kr. sedlarna äro tagna i arbete.

Ing. Holmen är kvar ännu idag.

Skrivelse till ungerska bankens sedeltryckeri att sända boktrycksplåtarna med kurirpost för det fall att de ej redan äro skickade.

Besiktning av skyddsrummet, inga väsentliga anmärkningar gjordes. Det var bara ett litet hål

uppe i sydvästra hörnet som skulle sättas till samt golvet putsas av, en del extra arbeten utöver vad som vid kontraktets uppgörande hade beräknats ansåg dir. Wiklund hade kommit till och ville därför begära en summa utöver den kontrakterade. Jag uppmanade honom att vid beräkning av denna summa även ta hänsyn till att arbetet i viss mån på grund av andra oberäknade omständigheter blivit enklare än från början förutsetts.

Torsdag, 12 oktober 1939

Jag talade med Kumlien. Han kommer i morgon efter kl. 12. Han skall se på stämpeln till 10.000-kr.

I dag har provkörts en torkare, försedd med kullager. Det gick till synes mycket bra.

Fredag, 13 oktober 1939

Påringning från herr Lindeskog, Riksbanken, ang. ett nyckelpaket, som hade adresserats till mig från Tyskland. L. skall omedelbart ha paketet från mig.

Besök av Kumlien, som såg på dels de nykomna tryckplåtarna från Budapest, dels provtryckningen av den nya 10-kr. baksida. K. var mycket nöjd med vad han sett.

En man från kriminalpolisen var uppe för att få en 10-kr. identifierad. Den hade inräknats såsom falsk. Den var emellertid äkta och byttes ut hos kassören. Det enda anmärkningsvärda var att den inlämnade 10-kr. var sliten i två delar men delarna hörde ej ihop. Den ena delen var emellertid tillräckligt stor för att kunna godtagas.

Rosswall har förhandlat med Förenad Tvätt. Det gäller ett förslag att bolaget ifråga skulle överta tvättning av våra torkdukar. Priset ville man ha bestämt på det sättet att vi uppgåve vår kostad och samtidigt lämnade ett anbud, som vi vore villiga att gå med på. Bolaget ville köpa våra maskiner och ville även ha anbud på pris. Alternativt tänkte man sig ett förhyrande av maskinerna. Bolaget har ej någon erfarenhet av arbete av liknande slag.

Tisdag, 16 oktober 1939

Faktor Svensson har utfört prov på 25 ark sedelpapper, avsett för 50-kronor av gammal typ.

Papperet är av den sändning, som kom tryckeriet tillhanda den 13 oktober. Mätlängden uti maskinriktningen var 457 mm, i tvärriktningen 388 mm. Efter fuktning blevo dessa mått 437,5 mm resp. 390,5 mm. I torkat tillstånd blevo måtten 454 mm resp. 382 mm. Efter fuktningen limmades papperet och torkades. Måtten blevo därefter 455 mm resp. 383 mm. Variationen i dimensionsförändring mellan de olika arken var, i maskinriktningen ingen, uti tvärriktningen c:a 0,5 mm. Av provarken voro 5 st. otryckta, resten tryckta. Siffrorna gälla de tryckta arken. Det otryckta papperet sträckte sig efter fuktning 0,5 mm mindre i tvärriktning. Efter torkning hade denna dimensionsvariation utjämnats. Det tryckta och otryckta papperet är alltså lika då. I maskinriktning

var det otryckta papperet 0,5 mm kortare. I sluttillståndet var det otryckta papperet 0,5 mm kortare än det tryckta papperet i maskinriktningen.

Besök av dep. Björnsson, som såg bl.a. på sätteriet. Han hörde sig för ang. orsaken varför det av småsedlar trycktes 500 ark mindre än av storsedlar. Han fick upplysning därom av faktor Svensson.

Rosswall och jag ha varit och sökt efter materiel för tryckcylinder på rotationsmaskinerna.

Tisdag, 17 oktober 1939

Jag har givit Rosswall i uppdrag att beställa en motor för den nya färgrivningsmaskinen.

Brev har avgått till Helmberger ang. de senast levererade plåtarna.

Har påmint Wallentin om vattenmärkesproverna.

Onsdag, 18 oktober 1939

Samtal med Björnsson, varvid vi talade om inredningen i skyddsrummet. Jag meddelade, att jag till att börja med tänkte göra ganska enkla bänkar som sedermera eventuellt kunde göras mera bekväma. Vidare meddelade jag, att jag låtit beställa en motor till den nya färgrivningsmaskinen.

Brev från von Heinrich med meddelande om att boktrycksplåtarna till nya tiokronorssedelns framsida nu äro färdiga och skola avgå med nästa lägenhet för kurirpost.

Torsdag, 19 oktober 1939

Övering. Schwarzhantz från Koenig & Bauer har kommit hit för att inspektera ombyggnaden av rotationsmaskinen. Alla torkare äro ombyggda och prov pågå.

Skrivelse till Björnsson ang. dels resultat av provmätningar å nytt papper, dels meddelande att vi köpt en motor till färgrivningsmaskinen.

Fredag, 20 oktober 1939

Besök av dep. Björnsson. Vi beslöto bl.a. att för 10.000 kr. numrering används de stora nummerverken för 100-kr., men att ersätta ..... bokstaven med en groteskbokstav. Björnsson hade ingenting emot att vi sätta in en enkel mottagaranordning uti högtalaranläggningen i mitt rum. Från Jönköpings Litografiska AB skola vi ta upp två tryckare och under deras närvaro trycka en upplaga av krigstior. Denna upplaga skulle användas förutom till experimentändamål att efter godkännande av typen sändas ut till de myndigheter, som saken berör i händelse av krig såsom mönster.

Måndag, 23 oktober 1939

Jag var i Eskilstuna på Teknologföreningens höstmöte under lördagen.

Björnsson ringde och uppmanade mig att från Jönköpings Litogr. AB inhämta offert på tryckning

av en miljon krigssedlar, enkronor. Riksbanken skulle hålla med kontroll och ev. skulle sedeltryckeriet skicka ned en fackman för att hjälpa till. Huvudsaken vore emellertid att uppdraget hölls hemligt utåt. Disp. Sven Dahlbeck råkade i dag vara i Sthlm och jag kallade därför upp honom och gick med stor noggrannhet igenom ärendets alla detaljer med honom. Betr. möjligheten av hemlighållande av tryckningen rådfrågades ombudsman Falk i Riksbanken, som uttalade sig. Jag bad Dahlbeck att rådhöra sig med .....

Jag får ett detaljerat förslag av Dahlbeck med det snaraste. Han skall till att börja med undersöka de tekn. förutsättningarna för arbetets igångsättande.

Vid ett senare telefonsamtal meddelade Björnsson att det kommit brev från Svenska Legationen i Budapest ang. de sist från ungerska banken levererade plåtarna. Dessa hade nu kommit legationen till handa och skulle med första kurir skickas till Sverige. Emellertid sade man att det nu för tiden går kurirer mycket sällan. På mitt förslag lovade Björnsson att svara legationen att plåtarna kunde skicks med en kurir till ett av de andra skandinaviska länderna, om transporten från vederbörande huvudstad kunde ske på säkert sätt. Det vore alltså mindre lämpligt att just nu skicka plåtarna med en kurir, som far dir. till Helsingfors. Jag överenskom vidare med Björnsson att det vita papperet för enkronassedlar, som nu är färdigt, skall tryckas. Detta göra vi själva och sätta igång omedelbart och jag har redan utdelat order om saken.

Prov med det nya papperet från Tumba har igångsatts.

Besök av brandkapten Grill. Det är meningen att uppsätta reservbrandstationer och Grill hörde sig för ang. möjligheten att få upprätta en sådan inom sedeltryckeriet. Man vill ha sovplats för två man och telefoner. Vidare vill man ha 6 man av personalen att utbildas för speciell brandtjänst. Grill kommer med skrivelse i angelägenheten.

Brev från von Heinrich.

Tisdag, 24 oktober 1939

Plåtar för tryckning av krigstioskronorssedlar äro nu färdiga för två ark, som tryckas samtidigt. Enligt överenskommelse med överingenjör Scharzhantz har montör Schäfter fått resa till Linköping för att biträda vid reparation av en press vid Östgöta Korrespondenten. Han återkommer i morgon, onsdag.

Ingenjör Rosswall har framlagt luftskyddsplan för sedeltryckeriet.

Skrivelse har avgått till professor Wallquist, Tekn. Högskolan.

Jag har givit order att Hagdahl i mån av tid skall praktisera i lämpliga avdelningen i sedeltryckeriet.

En ny sändning papper har kommit från Tumba. Det innehåller dels olimmat papper med lika delar linne och bomull, dels limmat papper med 75% linne och resten bomull. Det överlämnades

omedelbart till faktor Svensson för provtryckning och provtagning.

Onsdag, 25 oktober 1939

Samtal med Björnsson ang. tryckning av enkronassedlar. Det gröna papperet för enkronassedlar skickas från Tumba till Sthlm och mottages av sedelkontoret. Därefter skall det gå per post till tryckeriet, som skall trycka sedlarna. Vi skola tillverka lådor, om ej sådana finnas vid banken eller pappersbruket. Lådorna skola rymma 4 buntar om 1.000 ark. Varje 1.000 bunt väger c:a 12 kg. Lådorna skola vara stadiga nog för att åla såväl transport å järnväg som landsväg. Ådorna skola förses med notor för inläggande av snören och anordnande för fästande av lacksigill.

Skrivelse från brandchef Selldén.

Torsdag, 26 oktober 1939

Vi ha fått anbud på 5.000 m lakansväv för 1.08 pr m, 1.30 m brett. Enligt överenskommelse med Björnsson köpa vi partiet. Jag har meddelat Björnsson, att jag är belåten med 5-kr. papperet för 18-sedlar, vad utseendet beträffar. Däremot vill jag ha hållfastheten högre. F.n. uppvisar papperet 100 dubbelvikningar på otryckt del där ej något vattenmärke finnes.

Vi skola emellertid, så snart Tumba kommer igång igen med att göra 5-kr. papper, börja trycka på detsamma och om kvalitén på de nya sedlarna blir acceptabel, så komma de att släppas ut.

I nästa vecka kommer Tumba att göra 1-kr. papper. Den förändrade typen skall underställas Kungl. Majestät.

Ett förslag till instruktion för krigstryckeriet kommer att underställas kontrollanten, föreståndaren för sedelkontoret och mig.

Kumlien har sett på 10.000-kr. sedlarna och yttrat att han vill ha kanten på vitpräglingskvar. Han ansåg att reliefen var något för låg. Jag kommer ändå inte att ändra den av hänsyn till paketeringen av sedlarna.

Övering. Scharzhantz har varit på besök i dag.

Rosswall meddelar att genom hörfel har det nyssnämnda dukpartiet uppgivits kosta 1:08. Det kostar i verkligheten 1:18. Det är beställt per telefon i dag.

Brev från Giesecke & Devrient.

Einar Lagrelius dagbok 27/10 – 29/12 1939

Fredag, 27 oktober 1939

Ing. Wallentin besökte och lämnade 10 st. ark med prov på vattenmärken för ny sedeltyp. Vidare

tingo vi några prov på papper med vattenmärkesbilder av Bagge och Börtzell. Han gav en del anvisningar för fortsatta tillverkningen av vattenmärken för normalpapper, och stämpelpapper.

Sammanträde med kamrer Holmberg och kontrollanten ang. instruktion för tryckning privat tryckeri.

Elektrondelarna (handskrivet) till den andra koppartrycksrotationsmaskinen äro nu förstärkta. Arbetet har utförts på sedeltryckeriet.

Högtalartelefonen preparerades i går av ing. Backlund.

Måndag, 30 oktober 1939

Björnsson besökte med anledning av ”instruktion för tryckning av 1-kr. sedlar vid främmande tryckeri”, som skulle uppgöras. Vi diskuterade det av Holmberg, Nilsson och mig framlagda förslaget. Det omstuvades i viss mån och herr Lundgren kommer att ge oss ett koncept, som vi sedermera skola behandla. Kompletterande detta skola vi uppgöra ett förslag till instruktion för förvaring av tryckplåtarna. Vidare skall vi inhämta från Jönköpings Litografiska AB en komplettering av deras offert. Ärendet är brådskande, då det skall föredragas om torsdag.

Penninglotteriet har godkänt korrekturet till dragning 13.

Tisdag, 31 oktober 1939

Telefon från Dahlbäck, Jönköpings Litografiska AB. Han meddelade att priset för tryckning av sedlar reduceras med kronor 960:–, om skärning och buntning utesluts.

Ny utskrift av gårdagens instruktion för tryckning av enkronor har översänts till Björnsson som liksom förslag för förvaring av sedelplåtar.

Kapten Wiessner meddelar, att nummerverken, som beställts för krigssedlar, ha avgått från Tyskland.

Jag har beställt koppar till anoder.

Onsdag, 1 november 1939

Jag har givit uppdrag åt Rosswall att anskaffa 32 st. blyfötter för uppsättande av tryckplåtar för krigstian, som skall provtryckas på ark om 6 sedlar. Blyfötterna beställas från firma Sats & Tryck på G:la Brogatan.

Besök på Tumba, jag lämnade ett antal fällningar för vattenmärke till stämpelpapper. Det fordras ännu c:a 20 st. av Tumba och Sv. Normal. Man vill ha dem så fort set finns någon möjlighet.

Björnsson bad att få provtryck på nya 5-kronan för krigsbruk på torsdag morgon.

Torsdag, 2 november 1939

Övering. Schwarzhantz besökte. Han ville ha en bekräftelse på att den första levererade rotationsmaskinen nu vore i maskinellt hänseende godkänd. Jag vägrade att lämna detta under angivande av skälet därför.

Björnsson har fått sig tillsänd en pärm med 10 st. avdrag av plåtar till krigsfemkronan. Jag har lämnat ett utlåtande ang. 6 st gamla 100-kr. sedlar, som skickades till mig från kommissarie Jonsén. Samtliga 6 voro med största sannolikhet äkta. Jag jämförde dem med en gammal förfalskning, den s.k. Skogska förfalskningen.

Jag har demonstrerat för faktor Svensson hur man utför s.k. kolodiumavdrag.

Brev till dr Jantzen.

Fredag, 3 november 1939

Provtryck utfört i Köpingspress med nya typen av fredstior.

Telefon från Björnsson. Han skall komma hit i morgon.

Brev från Direktionen att Dir. givit sitt medgivande till att div. av mig föreslagna ombyggnader i föreståndarens bostadsvåning skola vidtagas. Dessa ändringar sätts enligt order till Jansson omedelbart igång.

Rosswall och jag ha varit ute i stan och försökt få lämpligt material till deckel på rotationsmaskinerna. Bl.a. ha vi varit hos Trelleborgs, firma Eigenbrot och Amerikanska Gummibolaget.

Lunch med Lars Axelsson.

Samtal på riksbanken med bl.a. Björnsson. Avgörande träffades betr. bl.a. föredragningslista, som skrevs på av Björnsson. Jag visade ett par prov, nyligen tryckts av tiokronan för fredsbruk. Endast framsidans färgtryck saknades. Proven väckte anklang. Vi enades även om att tala vid baron H. Fleetwood i en ordensfråga.

Måndag, 6 november 1939

Jag besökte legationsrådet S. Lewenhaupt för att inhämta en del upplysningar. Därifrån gick jag till Riksbanken och sammanträffade där dels med Magnusson, dels med Lindskog. Av M. fick jag låtar, som kommit från Budapest. Det var färgplåtarna för fredstian. Lindskog hade sett igenom listan på verktyg m.m. för skyddsrummet, som vi gjort upp har och som Björnsson bett honom granska. Listan går nu till Direktionen. Frågan om inköp av bänkar för skyddsrummet stod upptagen i listan (handskrivet) emellertid separat. De bänkar, som vi tänkt oss, äro dyrare än de som Riksbanken skaffat sig. Våra kosta c:a 20 kr. pr löpmeter under det att bankens endast kosta 4:70. Lindskog ordnar även så att frågan om utbildning av manskap för luftskyddstjänst blir behandlad i Dir. 30 man skola utbildas och kostnaden för var och en blir 10 kr.

Notarie Bucht ringde och hörde sig för ang. tryckning av 6.700.000 st. enkla beläggningsstämplar att uppläggas i förråd. Han kommer för att närmare diskutera saken i morgon kl. 2 till sedeltryckeriet.

Samtal med kapten Kleberg. Jag sökte egentligen Fleetwood men fick upplysning om att han är sjuk och borta denna månad.

Björnsson var i dag i Linköping, kommer i morgon.

Tisdag, 7 november 1939

Jag åt lunch på Riksbanken och fick tillfälle att visa Rooth, Wallberg, Amné, Björnsson och Magnusson nya avdrag av fredstio-kr. De tilltalade de flesta av dem, dock väckte den mörkaste blå färgen ej någon nämnvärd anklang. R. tyckte ej om framsidan på krigsfemman. Baksidan var han däremot mera nöjd med. Björnsson gick så långt att han ville ta karaktärstrycket från femman och använda det på tian också. Jag uttryckte min mening att vi nu skola göra färdigt en omgång tryckplåtar så fort som möjligt och om det skulle bli lugnare i den politiska situationen förbättra krigssedlarna succ. Jag överlämnade till Björnsson en skrivelse ang. ordensdekoration. B. ansåg att det var ganska många, som jag föreslagit, men jag bad honom ta med alla då det ändå kommer att bli en avprutning. Det beslöts i enlighet med vad som antecknats på föredragningslistans, som var till behandling för några dagar sedan, att från snickare Sandberg skall inköpas 1p st. lådor att transportera lottsedlar i.

Kommittén för åstadkommande av ny sedeltyp skall sammanträda kommande torsdag kl. 16. Jag skall tala vid professor Hjortsberg och herr Yngve Berg. Det har jag gjort och meddelade vederbörande att de äro lediga och komma. Jag visade Björnsson några provtryck på fuktat sedelpapper, maskingjort. Han ansåg ej, att de smalare marginalerna på något sätt störde utseendet.

Besök av notarie Bucht från Generalpoststyrelsen. Frågan gällde tryckningen av 6.700.000 st. enkla beläggningsstämplar. B. var villig att kraftigt reducera denna siffra, då han hörde, att vi skulle kunna lättare trycka helarksstämplar. Det hade varit vederbörandes mening att använda enkla beläggningsstämplar i st.f. helarksstämplar. Vi överenskommo att B. skulle undersöka Generalpoststyrelsens mening om möjligheten av att endast medelst en skrivelse sätta den § i kontraktet mellan Riksbanken och Generalpoststyrelsen ur kraft, som bestämmer att papperet för stämplarna skall vara vattenmärkt.

Telefon från Björnsson att jag skall sätta upp litografiska data för de personer, som jag föreslagit ordnar.

Onsdag, 8 november 1939

Telefon från Wallentin. Han frågade om vi kunna göra något åt Mercuriushuvudena på nuvarande

småsedlarnas papper. De äro för grunda och han ville att vi skulle försöka göra dem djupare. Han kommer i morgon kl. 10.

Revisor Lindeskog meddelade per telefon att anskaffningarna för skyddsrummet, vilket vi uppställt på en lista, av Dir. beviljats till inköp, detta med undantag av träbänkar för skyddsrummet.

Montör Schäfer har rest och jag har tecknat på hans arbetslapp med yttrande ang. hans arbete.

Besök på Elektriska Industriab.

Besök av dr Kumlien, som såg på de nya trycken av nya fredstian. Han var synnerligen tillfredsställd med resultatet och förordade den ljusare blå färgen.

Skrivelse i ordensfrågan har avgått till Björnsson.

Brev till Giesecke & Devrient, dir. Helmberger.

Skickat bok till Ivar Rooth.

Besök av Harald Rooth, som begärt få en liten ändring utförd på en siffra, tillhörande nummervirket för lotterna. R. använde tillfället att uttrycka sin fullkomliga belåtenhet med lottsedlarnas nuvarande utförande.

Att observera. Stockholms Konst- o. Metallgjuteri har ringt om att en medaljong är färdig att avhämta.

Jag har per telefon meddelat Björnsson, att jag skickat iväg montör Schäfer.

Torsdag, 9 november 1939

Ing. Wallentin var inne från Tumba och lämnade bl.a. prov på det nyaste 5-kr. papperet av gamla typen. Faktor Svensson fick överta det omedelbart för att verkställa undersökning. W. hade med sig provpapper på de nya vattenmärkena med Gustav Vasa-bild. Det var utfört med en mera kortfibrig massa och tydligare och bättre än föregående gång. Vi diskuterade möjligheten att göra mercuriushuvudet i vattenmärket till gamla småsedlarna mera tydligt. W. föreslog, att man med hjälp av en reduceringsmaskin skulle öka djupet resp. höjden av vattenmärket, under det att jag föreslog att låta göra märket från början. Hammarberg har redan tagit itu med att göra en ny vaxmatris. Jag gick igenom provningsprotokoll på fuktning av det nya sedelpapperet. Senare under dagen ringde Wallentin och beställde nya vattenmärket för stämpelpapperet. Det föreföll som om han hade trott att vi alltid gjorde sådana vattenmärken. När jag sist var ute vid Tumba bad jag om upplysning om hur många vattenmärken, som behövde och fick då en siffra och så många har också redan levererats. Nu får han emellertid ytterligare ett antal. Avdelningen arbetade till ung. 10.30 på kvällen för att det skulle hinna bli färdigt.

Sammanträde med kommittén för åstadkommande av ny sedeltyp. Av juryn voro närvarande professor Hjortsberg och dr Yngve Berg. Jag demonstrerade den nya fredstian. Han var i allt väsentligt belåten med resultatet och framhöll professor Hjortsberg att framsidan u, sedan ramen

kommit till, och de olika elementen stuvats om, verkade sammanhängande och balanserad.

Missbelåten var man egentligen endast med bårderna på baksidan. Man ville inte ha raka linjer, inte heller ville man, att bårderna skulle vara så mörka. Helst tycktes man vilja ha en båglinje av något slag.

Krigssedlarna demonstrerades ävenledes. En del anmärkningar framkommo bl.a. ansåg professor Hjortsberg att ramen på femmans framsida var överflödig. Dekorationerna på undersidan till ramen om bilden av Tre Kronor ansåg han också mindre nödvändig. Bilden av Sten Sture väckte heller icke större entusiasm, men på det hela ansåg man, att intrycket av sedlarna var gott. Något färgval gjorde man inte.

Betr. fredstian föreföll det, som om de flesta mest gillade den mörka blå färgen.

Björnsson sade mig efter sammanträdet, att han vore mycket angelägen om att få femkronorna färdigtryckta på rotationsmaskin.

Fredag, 10 november 1939

Med Ahlberg har jag gått igenom framställandet av tryckplåtar till gamla 5-kr. framsida. Tabellen överlämnade jag till Ahlberg. Det bör gå att till den 22 – 23 dec. få tryckplåt helt färdig. Avsikten är att trycka färdig femman om möjligt till nyåret.

Brev till Giesecke & Devrient, Helmberger.

Brev till Wallenberg med utlåtande ang. tryckt sedelpapper, 5 kr.

Björnsson meddelade i telefon, att man räknade med efter ett beslut, som fattades i fullm., men varom vi ännu ej fått protokoll, att kunna sätta igång med tryckning av gröna enkronorssedlar i mitten av nästa veckan i Jönköping. Eventuellt skola vi trycka sådana sedlar här också. Jag fick ej fullt klart för mig om det var meningen att vi skulle trycka dem först här och sedan i Jönköping och tryckningen här skulle ske för övnings skull.

Kommissarie Nilsson och kamrer Holmberg skola anmodas att föreslå lämpliga kontrollanter. En av dessa skulle vara revisor Ohlsson, den andra en yngre person, med lämplig läggning för uppdraget.

Efter samtal med Kullberg har det framkommit, att vi kunna starta tryckningen av 18-sedlarsark gröna enkronor efter c:a 2 dagar efter order.

Lördag, 11 november 1939

Nummerverken för krigssedlarna ha blivit levererade. Man har undersökt dem och funnit dem goda.

Samtal med Björnsson. Jag meddelade, att Gösta Löfgren är placerad som rotationspresstryckare och följaktligen skall uppbära lön som sådan.

För att biträda vid tryckningen i Jönköping föreslås av Rosswall Bjärne och Söderman. De skola resa i klass E 3. Jag har anmodat även Nilsson att tänka efter vilken eller vilka tjänstemän han anser lämpliga som kontrollörer vid tryckningen utanför tryckeriet.

Björnsson bad mig att (handskrivet) försöka med vattenmärket för de nya tiorna så allsidiga som möjligt, alltså skulle vi även förse papperet med en lamell.

Hagströmer ringde och bad att få ett provark på det gröna enkronepapperet, som skall gå till Ekengren på finansdep. Jag har skickat över ett en-kronas, grönt ark till Ekengren, finansdep.

Måndag, 13 november 1939

Ing. Wallentin meddelade på förfrågan, att det brevpapper, vi beställt, med vattenmärken av Jonas Bagge och Börtzell icke kunna göras färdiga i år. Detta fick jag nu som först meddelande om, då jag tidigare frågat, har W. alltid svarat undvikande. Han kommer in i morgon kl. 11.

Brev till ing. Gille.

En provtrycksplåt är färdig, vari 5-kr. framsida medtagits.

Tisdag, 14 november 1939

Besök av Wallentin, som hade till ärende att se på den mercuriusbild, som Hammarberg håller på att göra till vattenmärket på gamla 5-kr. Wallentin uttryckte sin belåtenhet med arbetet och framhöll att, såvitt han kunde bedöma, vore det riktigt gjort. Han visade intet negativ. Vi talade även om de två större vattenmärkena med Gustav Vasas bild. Även dessa voro enligt Wallentins uppfattning korrekt gjorda. Endast själva den plana delen måste justeras. Den var ännu ej färdigställd. Till sist diskuterade vi senast framställda vattenmärket, även det en Gustav Vasa bild. Vi enades om, att det var riktigt att till att börja med ta med relativt mycket detaljer för att sedan, om det skulle visa sig nödvändigt, förenkla bilden. Wallentin sade, att den fyrskaftade väven, som användes för maskinen, är grövre än väven, som kom till användning vid handformning av papper. Jag frågade Wallentin, om han vore fullt belåten med de bokstäver, som framställts vid sedeltryckeriet för stämpelpapperet. En del mindre variationer i höjd hos bokstäverna ha uppstått. Wallentin försäkrade att någon som helst invändning mot dessa bokstäver icke kunde göras. Variationerna i höjd spelade ingen roll. Man ville snarast ha bokstäverna så låga som möjligt. Enda svårigheten därvidlag vore att om de bli alltför låga så hålla de sig ej kvar uti blymatrisen utan springa loss. Jag bad Wallentin att om han hade några anmärkningar att göra skulle han komma direkt till oss.

Björnsson ringde och meddelade, att det beslutits att tryckning av enkronesedlar av ny typ skall sättas igång i Jönköping, snarast.

Kontrollanter och tryckare skola avresa från Sthlm på söndagkvällen, varefter tryckningen skall börja på måndag. Som kontrollanter medfölja revisor David Olsson och kammarskrivare Karl

Haglund. Som instruktörer från sedeltryckeriet resa Bjärne och Söderman. Jag reser med på söndag. Genom sedeltryckeriets försorg skall papper nedtransporteras i lådor, som vi skola anskaffa. Disp. Dahlbäck i Jönköping skall skicka mig en skiss över anordningarna vid tryckeriet.

Jag har skrivit ett brev till Björnsson ang. personaldispositionerna. Dahlbäck är genom mig per telefon aviserad. Han skaffar husrum för tryckarna. Rosswall har fått order att anskaffa de nyss nämnda trälådorna samt blymaterial för uppsättande av tryckplåtarna.

Vid samtal med Nilsson och Holmberg i dag beslöto vi oss att enas om att bokstäverna vid samma nummer på 100-kr. sedlarna skola vara av så nära lika utseende som möjligt.

Onsdag, 15 november 1939

Jag besökte Hagströmer för att ta reda på när beslut fattades ang. inköp av Kellymaskinen. Samtidigt föreslogs nämligen en ny tvåfärgsmaskin till inköp. Detta blev dock aldrig av, beroende på att jag själv tog tillbaks framställningen på den punkten.

Lådor för sedelpapper äro beställda liksom underläggsplattor för plåtar till enkronor.

Torsdag, 16 november 1939

Besök av Björnsson. Jag visade bl.a. ett anslag, som skall sättas upp i tryckeriet ang. hemlighållandet av tryckeriets verksamhet. Björnsson visade sig ha fått uppfattningen att tryck av gamla femman skulle bli färdigt om 14 dagar. Jag hade nu tillfälle att ännu en gång säga, att det inte kan bli förrän sista dagarna på året.

Besök vid Tumba tillsammans med herr Hammarberg. Jag avlämnade vattenmärken, 2 st. Pappersmaskinen gick bra.

Fredag, 17 november 1939

Besök av herr Sjöström från Gustaf Karlsson.

Besök av ing. Körling.

Besök av herr Wiessner.

Samtal med Ekengren ang. detaljer av tryckning av nya enkronesedlar. Björnsson hade redan talat vid Ekengren och Björnsson kommer att skriva ett PM och tillställa honom.

Söndag, 19 november 1939

Jag avreste på söndagen den 19 nov. kl. 16.40 till Jönköping. Samtidigt foro revisor Ohlsson och notarie Haglund samt tryckarna Bjärne och Söderman. Vi infunno oss kl. 8 på måndagen vid Jönköpings Litografiska AB. Förberedelser voro redan vidtagna för påbörjande av tryckningen av enkronor. Sålunda var rummet, där en av maskinerna avsedd för karaktärstrycket, avröjt. Maskinen,

som skulle användas för bottentrycket stod i ett annat rum. Förberedelser vidtogos omedelbart för att balka av detta rum från den övriga delen av tryckeriet. Detta var färdigt på måndagseftermiddagen. Omedelbart började uppsättandet av plåtar på blyfötterna. Detta skedde så att tryckarna från sedeltryckeriet riktade in plåtarna och en mekaniker från Jönköpings Litografiska lödde fast dem. Under dagen ordnades med förvaringsutrymmen, sålunda försågs ett murat brandsäkert utrymme med dubbla hänslås, som skedde genom Jla:s försorg. Ett kassaskåp ställdes upp i tryckeriet, från Riksbankens avdelningskontor lånades ett plåtskåp. En förbindelse att icke yppa vad som förehades vid Jla undertecknades av de anställda vid Jla liksom de arbetare, som voro här för att uträtta en del ombyggnadsarbeten. Papperen samlades av revisor Ohlsson och lades i kassaskåpet. Jag gjorde en skiss av de utrymmen, som togos i anspråk för tryckningen och skickade in denna tillsammans med en situationsplan och en avskrift av den nyssnämnda förbindelsen till Björnsson.

På tisdagen togos plåtarna i press och upp lappning och injustering vidtogos. Det visade sig, att en del plåtar måste utbytas, då de ej blivit rätt fastlödda, en del lossnade, men felen voro snart avhjälpna. En av papperslådorna rekv. Från posten, de övriga fingo stå kvar, varom överenskommelse träffades. Jag hann med att godkänna ett prov på bottentrycket. Justeringen av plåtarna innebar en del svårigheter. Det visade sig, att när man arbetar med så stora blyfötter, som vi gjorde här, nämligen i fullt format och avsedd att läggas utan mellanlägg intill varandra, fordras en stor precision vid fastlödande av tryckplåtarna. I ett fall som detta, när man har att lita till ovan arbetskraft måste ju en del differenser uppstå; en annan gång kan det alltså bli lämpligare att göra mindre blyfötter, så att man får plats med mellanslag. Jag såg första avdrag av den svarta plåten, karaktärstrycket, och det föreföll, som om plåtarna nu vore väsentligt bättre efter justering och genomgången än tidigare. Jag gjorde upp med Bjärne, att han skall telefonera till mig på torsdagen, för så vitt ej något oförutsett inträffar. Skulle så vara fallet, ringer han tidigare. Revisor Ohlsson skall meddela mig, för det fall någon av tryckarna skulle bli överflödig. Nu ville han i varje fall behålla båda två och sade sig förmoda, att han även i fortsättningen ville ha dem kvar, då numreringen kräver noggrann övervakning. Jag har sagt till om att formarna icke skola tagas isär utan i tryckfärdigt tillstånd läggas i paket och i detta tillstånd förvaras tillsvidare vid Jönköpingskontoret. Mitt intryck av den medverkan, som de anställda vid Jla bidragit med, är god och disponenten har ägnat uppdraget stort intresse.

Onsdag, 22 november 1939

Dr Kumlien har givit utlåtande ang. årtalssiffrorna för 10.000-kr. sedlarna. Ett av Kumlien påtecknat provtryck förvaras av faktor Svensson.

Herr Sjöberg, Gustaf Karlsson & Co., ringde och meddelade, att den offererade Heidelbergmaskinen kan omändras för ..... höjd. Det är emellertid ej att tillråda. Fabr. Avråder. Herr Sjöberg meddelade – efter vad jag förstår utan att vara fullt säker på saken – att en press står färdig vid fabriken i Tyskland.

Fredag, 24 november 1939

Jag var frånvarande under gårdagen på grund av sjukdom. Rosswall hade då erhållit meddelande om, att fullmäktige beslutat inköp av en Kellymaskin.

Besök i dag av antikvarie Bror Tordeman, som såg på förslag till nya sedlar och 10.000-kr. m.m. 10.000-kr. ansåg T. vara mycket vackra.

Hammarberg har varit vid Tumba i går och idag för att se på när vattenmärkena passerades in.

Jag har per telefon meddelat Björnsson att Tordeman skulle komma och han hade ingenting att invända däremot. Vid samma tillfälle, då jag talade med Björnsson, kommo vi överens om att emballera plåtarna till krigstiorna i därför avsedda trälådor och skicka hälften av desamma till Riksbanken, där de genom Direktionens förmedlande skulle disponeras i avdelning.

Tisdag, 28 november 1939

Hammarberg har varit vid Tumba i dag.

Björnsson har återkommit och han ringde till mig och talade om vattenmärkena. Jag redogjorde för hur långt vi hunnit med dem. Tryckningen, plåtar o.s.v. Jag nämnde att vi i dag tryckt ovanligt bra i koppartrycksrotationsmaskinerna. Björnsson bad mig att inhibera en beställning på blått sedelpapper, tillverkat på småsedlarnas sieb men med enklare sammansättning än sedelpapperet. I st. kommer jag att begära att få ett papper som gjorts för hand och färgat blått men som saknar vattenmärken. B. bad mig vidare att skaffa fram ett lämpligt vattenmärke, ett slags varumärke för tumbapapperet, helst ville han se ett märke, innehållande (handskrivet) eller något liknande speciellt för riksbanken lämpligt emblem. Det skall vara ett vattenmärke, som är i ett visst rutnät på papperet, så att man av papperet kan skära olika format.

Jag meddelade Wallentin, att något blått papper ej skall tillverkas på maskinen i enlighet med ovanstående.

Wallentin hade några funderingar ang. gummering av maskingjort papper vid fabrik i Sthlm och därefter följande skärning vid Tumba. Jag svarade, att jag ännu ej satt mig in i frågan men att jag skulle återkomma i denna angelägenhet, då jag samtalat med postverket, som har avgörandet i sin hand; frågan är i första hand, om postverket går med på att vi trycka stämplarna på icke vattenmärkt papper.

Onsdag, 29 november 1939

Samtal med förste intendenten i posten, Holmström, H. skall tala vid generaldir. Örne om ev. ändring i kontraktet ang. tryckning av stämplat. Om det är möjligt skola vi söka göra ett tillägg utan att öppna förhandlingar om kontraktsändring. Jag föreslog, att vi till att börja med skulle ordna det så att posten avstår från vattenstäplat papper. Prisfrågan skulle tas upp först senare och då vi genom en tids erfarenhet kommit fram till de kostnader, som förenas med torrtryck på färdiggummerat papper.

Revisor Lindeskog besökte mig ang. inredning för luftskyddsrum m.m.

Jag har begärt offert på div. möbler från dels Hyresgästernas dels från Lindénagenturen. Besök hos professor Lindberg, Myntverket.

Wicanderbolaget har i dag börjat lägga in korkparkett i bostaden.

Besök på tryckeriet av f.d. bankokommissarie Ruus.

Torsdag, 30 november 1939

Besök av sekr. Hagströmer, som ville se på skyddsrummet och skyddsrumsanordningar m.m.

Besök av revisor Lindeskog, som såg på några möbler från Lindénagenturer, avsedda för riksbankens reservkontor. Lindeskog hade ett samtal med Jönköpings Snickerifabrik och beställde då för min räkning 2 st. skyddsrumsbänkar, 1 fällbar och 1 icke fällbar, i enlighet med offert av den 28 nov. Vi skola få bänkarna före mitten på dec.

Samtal med Andersson & Liberg.

Fredag, 1 december 1939

Vi ha provkört den lilla brandsprutan från Jönköpings Mek. V. och den fungerade till belåtenhet. Jag har givit order om att den skall köras ett par timmar, så att den går in bättre.

Tryckresultaten börja bli väsentligt bättre vid rotationsmaskinerna; så har i Hennings press (handskrivet) 5-kr. baksida, som varit i det närmaste utan anmärkning. I Löfgrens maskin har infärgningen tack vare en motordriven anordning på färglådan blivit, som det vill synes, perfekt.

Björnsson ringde om en konstruktion för splitterskydd för fönster som Telegrafverket utarbetat. Rosswall har satt sig i förbindelse med vederbörande ingenjör och skall få närmare detaljer.

Wallentin har varit i stan och lämnat prov på vattenmärken. Jag skall till Tumba i morgon.

Det sista trycket på 10.000-kr. håller f.n. på att tryckas. I dag trycktes 7.000 st.; allt som allt är färdigt 13.500 st.

Lördagen, 3 december 1939

Besök vid Tumba. Jag diskuterade med Wallentin om vattenmärken. Vi kommo överens om att göra

nya försök med föreliggande instrument. Troligen har det inte varit lämpligt att använda schmalt för färgningen. Vid de upprepade försöken skall en ..... sedel användas. Vidare skall papperet efter formningen ej kalandreras så kraftigt som sista gångne. Wallentin bad mig hjälpa honom att få offert på vattenmärkeskronor, varutav skulle behöva c:a 1.000 st.

Måndag, 4 december 1939

Björnsson: 1. Jag skall konferera med Nilsson och Rosswall ang. nedanstående frågor och ge dem orientering om vad saken gäller.

1. I morgon e.m. skola så många 10.000-kr. sedlar, som då äro färdiga, levereras till banken. Så tidigt som möjligt på onsdagen skall återstoden av upplagan inlevereras.
2. Anstalter skola träffas för att genast hos oss trycka enkronsedlar av ny typ.
3. Fönsterskydd skola snarast anskaffas, därvid få vi anlita oss av smeder, som kunna ha begrepp om saken.
3. En fördelning av färdigt sedelpapper skall ske mellan Tumba och oss. Det bör finnas ung. lika mycket på båda ställena. Vid denna åtgärd medverka Nilsson och Holmberg.
5. Anordningar för att snabbt skicka tryckplåtar för krigssedlar inåt landet skall omedelbart vidtas. (handskrivet) oss kommer att tillställas depositionsavdelningen en låda med de nu färdiga plåtarna, varefter vidarebefordran sker.
6. Fredsfemmorna skola påskyndas så mycket som möjligt.

Professor Lindberg har varit och sett på tryckningen av 10.000-kr. sedlarna. Han var mycket belåten med det sätt, på vilket reliefen utfördes.

Kumlien har varit och tittat på förslag till bordyrer på baksidan av fredstian. Han valde ut ett visst mönster och var mycket bestämd på att det var just det, som han bäst gillade.

Jag har sammankallat Rosswall, Holmberg och Nilsson och vi har gått igenom de ovannämnda punkterna.

Björnsson har ringt ytterligare en gång och kompletterat en del uppgifter.

Harald Rooth hade ringt till Björnsson för att höra om lottryckningen. Jag svarade att vi trycka här, så länge som vi kunna. Betr. en krigsförsörjning får han komma själv med ett förslag.

Tisdag, 5 december 1939

Jag hade samtal med disp. Dahlbäck, Jönköping, varvid han meddelade, att tryckningen av 1-kr. sedlarna där skulle vara färdig den 16 el. 18 dec. Bjärne meddelade vid samma tillfälle, att Söderman ev. kan bli ledig denna vecka på fredag el. lördag. Revisor Olsson har ringt till kamrer Holmberg och begärt att Söderman skall få stanna kvar.

Hammarberg ringde och jag bad honom komma hit i morgon.

Jag har fått brev från Forfang ang. koppartrycksmaskinerna. Jag har svarat på detsamma.

Vid förfrågan meddelar disp. Dahlström, Esselte, att vi kunna få låna en sättare därifrån. Om vi ha behov därav.

Ing. Almgren och laboratoriemedhjälpare Andersson från Sjökarteverket ha varit här för att konsultera Strasser. Man har svårigheter att få bort intorkad tryckfärg ur gravyrplåtarna. De begärde, att få receptet på vår koppartrycksfärg och jag uppmanade dem att skriva ett brev med framställning härom.

Almgren meddela mig, att man vid Sjökarteverket tillsammans med Statens Provningsanstalt utarbetat en metod för snabbanalys av kopparbad och de vore villiga att ge oss en beskrivning, om vi skriftligen vill göra framställning härom.

Jag har vid samtal med Amnér i telefon bett honom att för det fall att jag inte under dagen träffar Björnsson fråga dir. om de har någonting emot, att jag engagerar en sättare från privat tryckeri under c:a en månad.

Björnsson ringde på e.m. och jag talade då med honom om anskaffandet av en sättare ifrån privattryckeri. B. var ovillig att välja denna utväg och hemställde till mig att ta in pensionären Modén i stället. Jag lovade gå hans önskan tillmötes och har anmodat Rosswall att ta reda på Modén. Jag erfar av Rosswall, att M. om möjligt infinner sig redan i morgon.

Jag var hos Sporrong för att resonera med herr Svedberg om möjligheten att framställa kronmärken för ekotör till Tumba.

Onsdag, 6 december 1939

Jag uppringdes av Wallentin, som meddelade, att det ej fanns något protokoll, varför han ej kunde leverera de beställda 500 blåa provarken för 15 - sedelsark. Jag ringde då till Hagströmer och bad honom anmoda Amnér att ringa Wallentin och ge honom besked att han kunde skicka papperet och att beslutet skulle sedermera vid nästa sammanträde protokollföras.

Kontorschef Svedberg vid Sporrong meddelar, att man kan göra de små vattenmärkeskronorna, som jag i gårdagens dagbok omnämnde, dock med någon ändring. Offert skall komma i morgon.

Asker, Tudorbolaget, ringer och meddelar att en felaktighet insmugit sig i beräkningen av priset på ackumulatorer. Det blir 80:– kr. billigare, följaktligen skulle totalpriset på alla ackumulatorerna komma att bli 1.190:– kr. i st.f. 1.270:–.

Samtal med kapten Grill, som begärde att få 2 – 3 st. man som reservbrandmanskap. Han hade numera ej så stora fordringar på att de skulle bo synnerligen nära.

Besök vid Riksbanken, varvid överlämnades plåtar till krigssedlar. I lådorna låg en omgång plåtar för 18-sedlarsark. Björnsson anmodade mig att skaffa flera lådor, så att vi kunna överföra de kvarliggande plåtarna till annan plats i landet, om så skulle påfordras.

Torsdag, 7 december 1939

Besök av ing. från Theorells ang. luftkonditionering m.m.

Sammanträde med Björnsson, varvid föredragningslista följdes. Utöver denna talades om löner, dr Strassers ev. engagerande på längre tid än från början avsett. Jag visade även tryckning av krigssedlar. Med anledning av denna tryckning hade jag tillkallat faktor Eriksson från Esselte, som tidigare haft med tryckning av 1-kronor att göra. Jag ville, att han skulle känna till även denna teknik, speciellt iristrycket.

Vi ha i dag tryckt 10-kr. baksida på ett blått, handgjort papper utan vattenmärke från Tumba. Upplagan utgjorde 500 ark och vi ha därutav tagit 450.

Wagners har börjat att bereda plats för den inköpta Kellymaskinen. Det har visat sig, att endast de två automatmaskinerna behöva flyttas.

Jag har kallat sedeljuryen till sammanträde i morgon, fredag, kl. 16.30. Yngve Berg och riksheraldikern har jag kallat per telefon och professor Hjortsberg per brev.

Jag har anmodat Rosswall att höra sig för med leverantör av splitterskydd för fönstren i sedeltryckeriet. Om pris och leveranstid äro rimliga skall han omedelbart beställa och sedan brev-bekräfta.

Brev från lettiska sedeltryckeriet med förfrågan om koppartrycksmaskin.

Skrivelsen ang. ackumulatorbatteri till Björnsson.

Fredag, 8 december 1939

Wallentin var på besök och vi rådgjorde om stämpelpapper. Vi kommo överens om att vi här skola göra ett förslag till vattenmärke för ett standardvärdetryckspapper, som Tumba skulle tillverka. Detta papper skulle kunna användas för aktier och obligationer, förvaringsbevis, stämplars o.s.v. Vi sätta nu igång och trycka på det handgjorda papper, som finns kvar och Rosswall skall göra en måttkiss på limmaskinen, som överförts till Tumba, och denna skall nu byggas upp med hjälp av vårt folk, varefter de färdigtryckta stämplarna skola gummeras i Tumba.

Sammanträde med juryen, som tillsatts för att bedöma ny sedeltyp. Närvarande voro baron Fleetwood, ordf., professor Hjortsberg och Yngve Berg. Man enades om ett alt., som varken sammanföll med mitt el. dr Kumliens. Ett prov häftades på ett papper, varefter medlemmarna i juryen skrevo sina namn på papperet för att därmed bekräfta sitt förord. Jag passade på tillfället att

visa våra krigstior samt även färdiga förslag till freds-100-kronor. Jag begärde ej något yttrande därom och ingen avgav heller något.

Telefonsamtal med Björnsson. Han meddelade att han kommer att föreslå tryckning av 2.000.000 enkronor, så att vi kunna fortsätta med det inneliggande papperslagret. Ev. komma vi att trycka ännu mer enkronor. Han gav sitt medgivande till att höja lönen för Hagdahl till kronor 400:– fr.o.m. årsskiftet samt bad mig fråga dr Strasser, om han vore villig att kvarstå i tjänst till årsskiftet 1940-41. Herr Mirowsky är ledig några dagar framåt på grund av sin faders frånfalle.

Lördag, 9 december 1939

Enligt telefonmeddelande från Jönköping har Söderman farit hem i dag.

Rosswall har förhandlat med en verkstad i Malmö ang. splitterskydd för fönstren i sedeltryckeriets byggnad.

Måndag, 11 december 1939

Samtal med ing. Gille ang. luftbehandlingsaggregat. Jag meddelade Gille, att vi f.n. betala 20 öre per kW och 16 öre pr kbm vatten. Vid ett hastigt överslag befanns, att den årliga kostnaden för kylvatten, skulle för så vitt man använde sig av vattenledningsvatten bli mellan 1.000 och 1.500 kr. per år. Det är tänkbart att taga upp en borrhunn intill tryckeriets byggnad. Vi skola undersöka möjligheterna härför.

Wiessner har ringt och meddelat, att om vi beställa 80 st. nummerverk liknande den som vi tidigare köpt skulle vi kunna få dem för gamla priset, och de skulle kunna leverera 40 st, om c:a 6 veckor, det övriga om 8-10 veckor.

Kellymaskinen skall börja monteras om onsdag denna vecka.

Söderman började i dag sitt arbete vid sedeltryckeriet efter sin vistelse i Jönköping.

Onsdag, 13 december 1939

Samtal med AB Fundator ang. pressgjutning av vattenmärken.

Hammarberg är från och med i dag inkommanderad på militärtjänst.

De första serierna av 1-kr. sedlar som tryckts i Jönköping, ha levererats till sedelkontoret och börjat skäras.

Torsdag, 14 december 1939

Besök av ing. Pettersson, AB Fundator. Det gällde frågan om man genom pressgjutning kunde framställa kronor för en s.k. egotör eller dandyulle för vattenmärkesframställning. Jag skall få besked i morgon.

Tills i dag ha från Jla levererats 162.000 enkronorssedlar. I går och i dag har Henning tryckt upplaga i sin maskin.

Samtal med Björnsson. Han meddelade, att jag fått tillstånd att köpa nummerverk från Tyskland, 80 st. ävensom ramar för dessa. Jag orienterade Björnsson om vad vi hade under arbete och utfört under de senaste dagarna.

Jag har uppmanat Wallentin att skicka in 18-sedlarsark för 5-kr. snarast möjligt. Wallentin meddelade vid samma tillfälle, att vattenmärkena – som sist tillverkades – nu präglats.

Fredag, 15 december 1939

Wallentin ringde och bad att få ett avdrag av nya tiokronan och jag skickade honom i brev ett sådant.

Backlund skall i e.m. göra en installation på min högtalarapparat.

Jag har givit faktor Svensson och Löfgren order att de skola sammanställa sina åtgärder så, att de kunna bli färdiga att trycka koppartryck på femkronorna fredag den 22 denna månad.

Wallentin meddelar, att han skickar in mera 18-sedlarsark 5-kr. i morgon lördag.

Beställning har lämnats Wagner på nummerverk och ramar därtill pr telefon. Brevbekräftelse har avgått.

Meddelande från Fundator AB att de ej kunna pressgjuta de i tidigare anteckningar omtalade små kronorna för vattenmärke. Detta har jag meddelat Wallentin.

Samtal med notarie Lindgren, Riksbanken.

Lördag, 16 december 1939

Björnsson kom på besök. Vid detta tillfälle provkördes för första gången framsidan på 5-kr. i rotation. Tillsammans med Nilsson gingo vi igenom situationen ifråga om tillgång på olika valörer av sedlar. Vi enades om att försöka få fram 100-kr. så snart som möjligt och koncentrera oss på detta och 10-kr. 5-kr. skola vi dels trycka på rotationsmaskin, dels på de andra pressarna, så långt papperet räcker. Björnsson uppmanade i telefon Wallentin att beställa de tidigare omtalade vattenmärkeskronorna från Sporrang och även låta fabriken göra dem färdiga. Wallentin hade tidigare funderat på att låta fabriken endast utföra själva präglingen och sedan vid bruket göra det sista arbetet. Wallentin och jag skola sinsemellan göra upp vem som skall sköta om beställningens utskrivande.

Betr. Hagdahls löneförhöjning har Björnsson talat vid Direktionen, som bemyndigat honom att bifalla mitt förslag. På det brev vari jag framförde förslaget har Björnsson påtecknat beslutet. Björnsson såg på ackumulatorbatterierna nere i jordvåningen från vad jag i skrivelse föreslagit att de gamla batterierna skulle kombineras med ett reservbatteri och ett nytt anskaffas för den ordinarie

driften. Jansson fick i uppdrag att inhämta vad fabriken folk sade om saken, om den rekommenderade en sådan åtgärd.

Rosswall ringde på kvällen och meddelade, att man upptäckt att på den nya plåten för 5-kr. framsida i koppartryck finnes ett stavfel, d.v.s. man hade glömt bort, att af stavas med f. Nu göres en ny plåt och man hoppas att kunna få den färdig, till tontrycket är klart.

De första delarna till Kellymaskinen ha kommit i dag.

Måndag, 18 december 1939

I lördags upptäcktes strax före kl. 3 av faktor Svensson, att gamla femmans nya plåt – alltså för 18-sedlar-ark – var felaktig. I texten stod av stavat med f i st.f. v. Sedermera har i dag upptäckts att maj stavats med stor bokstav, då däremot enl. kunglig förordning månadens namn skall skrivas med liten bokstav.

Eftersom jag hade utfäst mig att söka släppa ut från tryckeriet färdiga 5-kr. sedlar, tryckta i rotationsmaskiner redan i år, meddelade jag Björnsson ang. denna upptäckt. Jag nämnde för honom, att tryckeriet skulle under alla förhållanden kunna uppfylla utfästelsen, men att vi i så fall skulle nödgas göra ett dubbelarbete. Om vi skulle vidhålla föresatsen att trycka sedlar i år, skulle vi vara tvungna verkställa omgravering på den tryckplåt, som skall användas. Under andra förhållanden skulle vi kunna verkställa samma arbete på en matris. I det senare fallet kom det utförda arbetet att vara slutgiltigt och komma alla följande tryckplåtar till godo. I det förra fallet vore arbetet bortkastat i och med det att tryckplåten utnötts.

Vi beslöto att icke forcera arbetet.

Jag har inlämnat en skrivelse till Björnsson, vari jag gjort en jämförelse mellan vattenmärket, sådant det utfaller på handgjort papper och såsom det utfaller på de nya 5-kr., gjorda på maskin. Björnsson har bett mig visa Wallentin resultat av min undersökning.

Preliminärt tänka vi oss att så snart som möjligt tillverka en sieb för nya 10-kr., fredstiokronor. Därefter kan frågan tas upp, huruvida vi skola göra en ny och bättre utförd sieb för gamla småsedlar.

Kellymaskinen har gått sönder. Under det att Sjöström tryckte med den föll en metallbit ned i maskinen och det stora kugghjulet gick sönder. Wagner reparerar den. Det fanns på lager ett använt kugghjul av samma dimension.

Tisdag, 19 december 1939

Amné ringde. Han var orolig för sedelbehållningen och han frågade, om det vore möjligt för oss att köra på skift. Jag svarade honom omedelbart att vi kunde göra detta men att arbetskraften hos oss var begränsad. Jag har begärt att få mera folk, men inspektören har haft betänkligheter däremot.

Vidare är förrådet av sedelpapper begränsat, så att vi snart skulle köra slut på vad vi har. Jag ringde sedermera upp Amnér igen och frågade honom, om han sett senaste sedelrapporten, vilket han ej gjort. Jag gav honom då en redogörelse för situationen och talade även om vad som överenskommits vid kontrollantens och mitt senaste sammanträffande med inspektören. Sedermera hade kontrollanten ett samtal med Amnér i samma angelägenhet.

Jag reste ut till Tumba för att se på pappersmaskinen. Han hade satt igång med att göra 5-kr. papper. Det utföll denna gång betydligt bättre än tidigare, speciellt var vattenmärket betydligt mera lyckat än förra gången. Jag begärde 100 provark, som inte blivit kalandrerade. Det har nämligen visat sig, att kalandreringen oförmånligt inverkar på vattenmärket. Dessa provark vill jag ha sorterade så att det framginge var på pappersbanan, de voro utskurna. En bidragande orsak till, att papperet blivit bättre, är, att man numera värmer .... Såsom den tyske verkmästaren rekommenderat. Jag talade vid pappersmästaren och visade på bristerna i deras metod att skära arken. De nåla nu upp dem och få på så sätt vattenmärkena alldeles hela. Jag överenskom med Wallentin att tala vid Sporrang om tidigare omnämnda vattenmärkeskronor. Jag besåg sedermera skyddsrummet, som nu är nära nog färdigt. Ventilationsanläggningen är visserligen inte klar ännu, men man håller på med den. Temperaturen i skyddsrummet var sedan en ganska lång tidsperiod 10°.

Överenskommelse träffad med Grubbens ang. leverans av pappersavfall. Vi ha emottagit anbud på 58 öre/kg. Grubbens hämtar papperet liksom tidigare vid tryckeriet.

Rosswall har ringt Jönköping och fått besked, att de beställda bankerna avgå på torsdagen med 11-gods till Sthlm.

Wallentin, som jag talade vid tidigare på dagen i telefon, meddelade mig, att räkningar, som returnerats till Tumba, blivit gamla, så att han ej trodde, att han skulle få kassarabatt. Jag sade honom, att det troliga vore, att räkningarnas datering vore för tidig och att vi fått varorna senare.

Onsdag, 20 december 1939

De i gårdagens dagbok omtalade 100 arken provark ha kommit från Tumba. De ha provtryckts och det visar sig, att färgen tages bra upp.

Ingeniör Eriksson ringde ang. samma sak.

Hagdahl har ritat nya vattenmärkeskronor och ett avdrag går till Tumba.

Björnsson ringde och meddelade, att Rooth föreslagit att jag skulle resa till Wasa, där troligen Finlands Bank upprättat ett reservtryckeri. Han bad mig giva besked i morgon, om jag ansåg det lämpligt att företaga resan. Han frågade om krigsfemmorna och jag sade, att tryckplåtarna nu äro under tillverkning.

Ang. fredstiorna anmälde jag, att vi f.n. göra en plan på en snabb tillverkning av tryckplåtar för dessa. Björnsson framhöll då vikten av att denna åtgärd ej finge störa framställningen av plåtar för

fredsfemmorna. Jag underströk kraftigt, att denna sak redan vore avgjord och att de båda åtgärderna ej på något sätt behövde störa varandra.

Jag försökte få tag i Björnsson omkr. kl. 6, men han hade redan gått direkt efter direktionssammanträdet.

Fredag, 22 december 1939

Samtal med Björnsson. Vi enades om, att så snart denna upplaga av 100-kr. sedlar är sluttryckt, göra pausen så kort som möjligt, innan vi tar in nästa upplaga 100-kr. sedlar. Vi skola köra slut på 10-kr. sedelpapperet i ett par pressar. När det finns plats i ett andra par pressar, skola vi ta in 5-kr. och trycka slut på vad som finns. När storsedlarna gå sida vid sida, ta vi upp den trefärgsmaskin, som f.n. står i boktrycket, eller också montera vi den, där den står eller i närheten därav och kör med den i boktrycket.

Vi talade om gammalfemmans framsida. Jag redogjorde för våra svårigheter vid tryckningen utav denna och framhöll den överraskning, det inneburit, at det maskingjorda papperet inte utnyttjade sig så mycket som det handgjorda. Vi överenskommo, att om de tekniska svårigheterna skulle bli alltför stora avstå från att trycka 5-kr. framsida fuktig. Björnsson talade om, att de tavlor, som kommit i dag från Riksbanken – 4 st. – få vi behålla.

Löfgren och Henning, som fått en gratifikation från Koenig & Bauer, skola lämna denna till Riksbanken.

Faktor Svensson meddelar mig, att det går bra att trycka framsidans boktryck på gammalfemmorna på icke kalandrerat papper.

Ringde Tumba. Träffade Petzelius. Meddelade honom, att vi kunna numera trycka på icke kalandrerat papper. Allt, som nu färdiggöres, bör alltså tillsvidare gå förbi kalandreringen.

Lördag, 23 december 1939

Jag har kommit överens med Wallentin att jag skall beställa 2.500 st. kronor till vattenmärke från Sporrong. Beställningen är skickad. Kopia har gått till Wallentin. Jag har även till honom översänt skrivelse från Riksheraldikerämbetet samt PM ang. modellering.

Björnsson ringde och bad att få vårt kontrakt med Fredr. Wagner ang. leverans av rotationsmaskiner. Jag sände detta till Amnér i avskrift. Björnsson frågade samtidigt om jag ville ha kvitto på 100 st. krigstikronor, som jag sänt honom såsom modell. Jag svarade, att jag nöjer mig med att anteckna detta i dagboken. Björnsson kommer att vara borta till frampå nyåret och vistas till dess under adress Badhotellet, Tranås.

Onsdag, 27 december 1939

Besök av revisor Jansson från Riksgäldskontoret. Det gällde dels evakuering av Riksgäldskontorets lager av papper dels säkerställande av Riksgäldskontorets obligationstryck under krigsfara. I det första fallet ville man placera papper i grottan och ett mindre förråd i våra valv. Detta ha vi inte plats till, varför jag satte Jansson i förbindelse med Wallentin på Tumba och det torde kunna träffas en överenskommelse om förvaring av papper i papperskällaren vid Tumba. Betr. tillverkning av obligationer föreslog jag efter samråd med Mirowsky att man skulle be Riksgäldskontoret ta ställning till huruvida det ej vore lämpligt att fastställa en särskild krigstyp för obligationer. Mindre än den vanliga sedeltypen och enklare, ev. utförd i litografi. Vi kunna stå till tjänst med at utarbete typen. Sedan tid fastställts, kan ev. en betryggande upplaga av blankor framställas och läggas på lager. Texten på dessa blankor kan genom vår försorg eller på annat sätt utan större svårighet eller tidsutdräkt sedan ryckas och utges. Riksgäldskontoret torde önska att vi även under krigstid ombesörja deras tryck.

Dahlbeck ringde och meddelade att deras ..... press måste monteras om, då ..... icke höll, såsom den tidigare uppstälts. Någon beställning kunde man alltså en tid framåt ej effektuera för vår räkning. Jag tackade för den senaste utförda beställningen och uttryckte min belåtenhet.

Rosswall sjuk.

Brev från von Heinrich, vilket jag besvarat.

Torsdag, 28 december 1939

Besök av ing. Dahlbeck, som fick en kort orientering av mig ang. i gårdagens dagbok omnämnda fråga om tryckning av obligationer.

Jag översände räkning från ungerska sedeltryckeriet till Hagströmer med brev.

Fredag, 29 december 1939

Besök av disp. Dahlbeck och herr Möller från Esselte. De sågo på gravyrmaskinen, som vi fått till påseende från Jls. Jag framhöll att vi å vår sida icke hade större intresse av maskinen ev. kunde vi om vi finge den mycket billigt restaurera den, så den kunde användas för smärre specialarbeten. Möller tänkte sig att den för Esseltes vidkommande skulle kunna användas för linjebottnar. Jag föreslog Möller, att de skulle beställa sådana från oss, då vi vore bättre rustade att göra sådana än vad Esselte är. Intet avgjordes i saken, utan vi skulle i stället se tiden an och jag kommer att skriva till Tyskland för att höra mig för om det kan finnas några trycksaker om maskinen ifråga.

Ett antal nyårskort äro skickade till utlandet i dag.

Kellymaskinen har provats och proven ha utfallit väl. Vi skola nu så snart som möjligt ta in det svarta trycket för 1-kr. sedlarna.

Jag har sammanställt en del uppgifter och en skrivelse skall om tisdag avgå till banken ang. inköp av bänkar till skyddsrum.

Protokollsutdrag har ingått ang. förordnande för mig ytterligare ett år.

Einar Lagrelius dagbok 2/1 – 21/3 1940

Tisdag, 2 januari 1940

Wallentin ringde och frågade om han skulle göra några 10-kr. sedlar på 10-bl.ark. Han påstod sig kunna göra sådant papper utan att störa tillverkningen av 50- och 100-kr. papper. Jag svarade honom, att enl. överenskommelse med Björnsson skulle vi koncentrera oss på 10-kr. bl.a. Som svar på min fråga, sade han att han vore tveksam om lämpligheten att göra 10-kr. och framhöll att han trodde att vi snart skulle börja med den nya sedeltypen. Det framgick inte av Wallentins utsago hur han tänkt sig om vi skulle trycka den nya sedeltypen, innan han gjort papper för densamma.

Jag besökte Riksbanken i och för nyårsvisiter.

Onsdag, 3 januari 1940

Henning har fått order att sätta igång med tryckningen uti sin koppartryckspress så tidigt som möjligt den 4 på morgonen och då trycka med en plåt. Löfgren skall arbeta vid maskinen. Går det bra skall Löfgren göra ett uppehåll under dagen för att sedermera fortsätta och trycka efter arbetstid ett antal timmar, varom sedermera kommer att givas order.

Ahlberg, slt, har fått order att det skall arbetas med 5-kr. framsida på lördagen och söndagen.

Samtal med Magnusson. Jag föreslog honom att beställa 5.000.000 10-kr. blanketter vid Tumba. Jag erfor, att kamrer Holmberg redan talat med Amnér om saken.

Samtal med ing. Gille hos Theorells ang. luftkonditioneringsanläggningen. G. Gav den upplysningen, att problemet hade varit mycket svårt, varför man måste ta god tid på sig. Emellertid skulle programmet i fullständigt skick vara färdigt om en vecka.

Torsdag, 4 januari 1940

Brev till Grubbens & Co. Med antagande av anbud på sedelpappersavfall. Brev till landsfiskalskontoret i Hede ang. en 10-kr. sedel, som förmodats vara falsk. Sedeln var i själva verket äkta, vilket intygas av mig.

Personalen har framställt önskan om att få arbeta mellan kl. 8 – 13 på trettondagen. Efter samtal med Magnusson har detta medgivits. En hastig kalkyl gav vid handen, att, om alla arbeta

nysnämnda tid, kommer en övertidsersättning om c:a kronor 1.180:– att utbetalas. Den fasta kostnad, som ev. faller på samma tid, är kronor 1.500:–. Anslag uppsättes om arbetet på trettondagen. Magnusson har talat med Rooth och Amnér i denna angelägenhet.

Fredag, 5 januari 1940

Efter samråd med kommissarien, Rosswall och personalföreningens representanter hade jag ett samtal med Magnusson i Riksbanken. Därvid överenskoms, att avlöningen för arbetet under lördagen den 6 skall beräknas med ord. Timlön + det vederbörande tillkommande övertidstillägget. Skulle hela personalen arbeta, vilket ej kan bli fallet, då en del av personliga skäl ej kunna vara närvarande, skulle totalsumman av intjänade löner och tillägg uppgå till kronor 1.175:–. Magnusson företedde den uppfattning, som kommissarien framförde, att såväl lön som tillägg skola utbetalas extra till personalen, alltså icke endast tillägg, vilken senare uppfattning jag hade.

Telefonförfrågan från en dir. .... Om när 1-kr. sedlarna kommo i marknaden. Obs. Kungl. Förordning 177 av 31/8-14.

Måndag, 8 januari 1940

Samtal med disp. Jansson i Torsvik. De skola skicka upp ..... papper till oss som skall försökas såsom mellanläggspapper för koppartryck.

Samtal med dr Oleinikoff i firma Lickfett.

Samtal med dir. Östberg, Esselte.

Samtal med Björnsson. Jag påminde om bänkarna till skyddsrummet.

I kväll arbetar Lindström på övertid i Miehemaskinen. Han avlöses av Bjärne, som skall trycka ut hela upplagan av 10-kr. 10-bl. Det beräknas, att han skall vara färdig kl. 6 i morgon bittida.

Brev till herr Segerlind.

Tisdag, 9 januari 1940

Besök av dr Oleinikoff och en tysk ingenjör från .....

Det gällde att finna ett material lämpligt för decklar till rotationsmaskinerna. Dr G. Skall resa till Tyskland nästa vecka och skall då framställa frågan till de fackmän, som ha med tillverkning av ev. användbara material att göra. Jag framställde mina farhågor att företaget ej ville intressera sig för så små problem, som ekonomiskt spelar så liten roll, men dr G. Ansåg att det teoretiska intresset vore nog för att man skulle taga upp frågan.

Besök av Björnsson. Beslut att anskaffa trämöbler för rotationsmaskinerna till en kostnad av kr. 350:–.

Sammanträde i kommittén för åstadkommande av ny sedeltyp. Jag gick igenom vad som hittills gjorts ifråga om nya tian. Jag demonstrerade även 100-kr. sedeln i vad mån den hittills avancerat såsom förslag. Från Magnusson framförde som sin mening att 100-kr. och 50-kr. skulle till utseendet närmare ansluta sig till 10-kr. och 5-kr. givetvis också. Han var för sin del synnerligen nöjd med utseendet på 10-kr. och ansåg inte att någon rimlig invändning kunde göras. Jag drog fram vad som tidigare sagts i denna fråga, nämligen att 10-kr. ju är en produkt av ansträngningar att rädda ett dåligt resultat och att den framförallt ej skall få vara bestämmande för vad som framledes skall göras. Jonson instämde till del i med vad jag yttrade men ansåg sig ej vilja döma resultatet så hårt. Björnsson likaså ansåg sig vara belåten med den och ansåg, att den skulle godkännas. Han var emellertid samtidigt synnerligen belåten med det resultat, som Hagdahl kommit till och ville, att vi skulle fortsätta på detsamma. Jag hade kraftigt understrukt, att det ej var min mening att framlägga något definitivt förslag om antagandet av 100-kr. i förelagt skick men frågan väcktes i alla fall huruvida man skulle ta ställning därtill inom kommittén. Därav blev emellertid intet.

Räkningen från ungerska bankens värdestryckeri attesterades.

Samtal med dir. Östberg. Jag besökte honom på Esselte. Ärendet gällde div. mobiliseringsproblem. Jag delgav Björnsson resultatet av beslutet.

Onsdag, 10 januari 1940

Besök av ing. Kiessling från Asea. Han såg på våra kommutatormaskiner och förklarade, att han ansåg typerna riktigt valda, och att de fungerade väl. Numera bygger Asea kommutatormotorer, som kunna regleras med till ännu lägre varvtal.

Skrivelse till Magnusson ang. utarbetade av ny sedeltyp.

Ing. Almgren i Sjökarteverket har ringt och bett, att Strasser skall sätta sig i förbindelse med honom.

Från Generalstabens Litografiska Anstalt har framställning gjorts, att herr Möller på deras reproduktionsavdelning måtte få sättas i tillfälle att se på, hur förkromningen utföres vid sedeltryckeriet.

Torsdag, 11 januari 1940

Jag har frågat ordföranden i Personalföreningen, Henning, om han och hans kamrater i styrelsen föredra, att det dyrtidstillägg av 3%, som möjligen kommer att utfalla, betalas per vecka eller månad.

Samtal med kapten Aschan i Rikskommissionen för Ekonomisk Försvarsberedskap ang. mitt frikallande. Enligt Aschans mening är jag frikallad. Jag begärde att få papper på det. Jag nämnda

också om förhållandet ang. brandmästare Ringström i Riksbanken, som blivit inkallad, trots att han ansågs vara frikallad. Han skulle forska i saken. Detta har jag meddelat Hagströmer.

Samtal med Björnsson, som erhöll upplysning av mig att betr. skyddsrummet har allt antingen redan beställts eller också levererats. Övriga luftskyddsanordningar äro även klara i allt väsentligt.

Hammarberg har varit i tjänst ett par dagar men slutar nu. Han telefonerar om måndag.

En del försök med (handskrivet) har utförts i rotationsmaskin nr 1.

Fredag, 12 januari 1940

Jag har medgivit, att kontorspersonalen, om övertidsarbete förekommer till c:a kl. 6, får efter kassörens bedömning dricka kaffe i lunchrummet på tryckeriets bekostnad intill 1:– kr. pr person och gång.

Brev till dir. Helmberger.

Strasser skall telegrafera till Savrij i Holland ang. pris och leveransmöjligheter av fernissa. Det har visat sig, att åtgången vid rotationsmaskinerna är så stor, att vårt behov kommer att ökas med det dubbla, varför det med det snaraste måste fyllas på.

Lördag, 13 januari 1940

Besök av Wallentin, som ville se på skyddsrumsbänkmodellen från Jönköpings Snickerifabrik. Han medförde även ett ark provpapper med Gustav Vasa bilden i vattenmärket. Detta vattenmärke är avsett för nya tiokronan. Vattenmärket är vänt dels åt höger dels åt vänster och meningen är att vi skall undersöka, vilket som ser bäst ut med trycket på.

Björnsson kom hit, medan Wallentin var kvar och vi tittade tillsammans på tryckningen av 5-kr. i rotationsmaskiner och Miehlepressen. Det överenskoms även, att Wallentin skall företaga försök med Gustav Vasa vattenmärket på den sieb, som f.n. sitter inne i maskinen, d.v.s. den för 5-kr, sedlar av gammal typ. Han skall därvidlag gå tillväga så, att han endast tar upp ett litet hål, vari vattenmärket lödes eller ..... När vi sett resultatet av dessa försök skall vi bestämma vidare, om försöken skola fortsättas.

Skyddsrumsbänkarna beställda från Riksbanken enl. vd Björnsson åtagit sig, så att det blir ett parti om c:a 100 st., var vid enl. offerten billigare pris skulle tillämpas.

Enligt överenskommelse med Wallentin skall Löfgren komma ut på tisdagen i nästa vecka kl. 8 el. i varje fall vid arbetets början och ge instruktioner och uppmontering av den torkmaskin, som överflyttats från tryckeriet till pappersbruket.

Samtal med Wallentin. Jag bad honom att ringa dir. till Björnsson och meddela vilket antal skyddsrumsbänkar Tumba behöver.

Jag redogjorde för Björnsson i telefon ang. vad bokslutet visar på.

Måndag, 15 januari 1940

Samtal på morgonen med Björnsson ang. skyddsrumsbänkar. Det beslöts att sedeltryckeriet skulle från Jönköpings Snickerifabrik beställa 105 st., 30 st. för egen räkning och resten för Tumba. Jag har skrivit och avsänt beställning. Jag har talat med Wallentin om saken.

Samtal med dir. Malm i Klint, Bernhardt & Co, ang. tillverkning av koppartrycks.....

Ing. Drakenberg besökte senare på dagen i denna angelägenhet Strasser.

Protokoll ang. skyddsrumsbänkarna har kommit från Direktionen. Senare på dagen hade jag samtal med Björnsson varvid jag påpekade nödvändigheten av att ta in ny arbetskraft. Björnsson ställde sig ovillig. Jag framhöll, att dels kommer kostnaderna att gå up, om vi anlita övertid i större grad än hittills – det är redan nu mycket dyrt – och dessutom behövs det nya händer i arbete. Vi behöva ett antal yngre medhjälpare och de äro f.n. för få. Att ta in pensionärer är mindre lämpligt, i de flesta fall kan vi möjligen ta in en nämligen hr Engberg, men det blir ändå dir. inte någon ersättning för den arbetskraft, vi behöva. Det är ej möjligt att ange var den, som tages in, kommer att behövas. Björnsson föreslog anställande av ..... arbetskraft, vilket jag emellertid icke omedelbart kunde vara med på. Vidare ville Björnsson, att vi skulle avstå från en del enklare tryck och lämna ut till andra tryckerier. Han ville komma med arkivarien till sedeltryckeriet och undersöka saken. Vi beslöto att behandla saken tillsammans med kontrollanten och sedermera låta arkivarien få del av beslutet för de åtgärder, som kunna motiveras för hans vidkommande.

Från Jönköpings Snickerifabrik ringde någon upp mig och frågade ang. beställningen på bänkar. Som beställningen redan avgått meddelade jag därom och framhöll brådskan i angelägenheten. Vederbörande lovade att redan i dag ge order om materialets framskaffande och arbetet skulle sättas igång omedelbart på tisdagsmorgonen och troligen vara färdigt inom loppet av 14 dagar.

Tisdag, 15 januari 1940

Två representanter från personalföreningen, Martin Berggren och Sven Kjäll, besökte mig för att höra sig för om ett par lönefrågor. Det gällde bl.a. Erik Andersson. Vidare ville de föreslå, att reserv för maskinmästaren och bevakningsförmannen anställdes, så att dessa skulle kunna bli mera lediga än de nu äro.

I anslutning till ett telefonsamtal med Wallentin i går kväll har jag gjort upp med riksheraldikern om hur de tre kronor, som skola pryda det papper, som genom Tumbas försorg – och till vilket Tumba skall göra dandyrollen – skall beställas från annat håll. Hagdahl ritar utav utkastet och sedan det kopierats, får Wallentin en kopia.

Stendahl har ringt och meddelat, att han skrivit över vår order på kromgult till sin huvudfirma i Tyskland. Eftersom han inte visste, om priset höjts på senaste tiden, beställde han till gammalt pris i förhoppning att fabriken skulle acceptera detta. Priset, som han utgick ifrån ligger 10 – 20% över ?

Onsdag, 17 januari 1940

Annér ringde och bad att få utföra fotografering av en 10.000-kr. sedel, vilket jag lovade att ordna med i morgon efter påstötning från vederbörande.

Jag har sänt Wallentin kopior av tre kronor, som jag fick sammanställda från riksheraldikern.

Tumba har begärt hjälp med uppsättandet av torkmaskinen, som de fått över från oss, och Sv. Engberg far dit i morgon. Jag har ringt Wallentin i dag men ej träffat honom.

Sporrong har fått order att fortsätta med stansning av kronor.

Samtal med Ekengren.

Beställning av fernissa i Holland.

De möbler, som jag skickat bort för renovering till Sandberg för någon tid sedan, återkommo i dag.

Torsdag, 18 januari 1940

Annér skickade över en förfalskad 50-kronorssedel, som utprånglats i Malmö. Jag visade den för dem, som den kunde intressera här, och skickade den tillbaka tillsammans med ett utlåtande.

Samtal med Ekengren, han skall försöka komma över i morgon till tryckeriet.

Fredag, 19 januari 1940

Ekengren ringde och meddelade, att han blivit upptagen och ej kunde komma förrän möjligen i morgon.

Lördag, 20 januari 1940

Jag frågade Wallentin, om han ville ha hjälp av några av våra mekaniker under lördagen och söndagen för uppsättning av torkmaskinen. Det ville han emellertid inte, då han påstod, att de klarade sig ganska bra själva. Jag påminde även om det brevpapper, som jag beställde för mer än ett halvår sedan, och som skulle utstyras med vattenmärken av Börtzell och Bagge, och frågade om det kunde vara färdigt snart. Wallentin lovade att snart ha det färdigt, då han nu börjar få litet mera arbetskraft ledig.

Handlingar betr. luftkonditionering ha kommit från Theorells.

Måndag, 22 januari 1940

Löfgren har reparerat ett lager på rotationsmaskinen. Det var ett kullager, som hade spruckit. Det kvarstår ett missljud uti torkanläggningen på maskinen trots detta, men en förbättring har tydligen ändå inträtt.

Jag har talat med Nilsson ang. kakelitplattor i chefens våning.

Jag hade ett samtal med Björnsson ang. ett samtal, som B. i sin tur hade med riksheraldikern, som vill ha en omsättning av vapen och emblem, som användas av riksbanken. Avsikten är att göra en revision av dessa och se till att det inte har insmugit sig några .... Frågan är om det stora riksvapnet fortfarande skall användas av riksdagen och riksdagens verk. Jag lovade att låta Kullberg göra upp en pärm med tryckprov.

Jag har förgäves sökt Gille pr telefon.

Jag besökte Tumba för att se på hur det sist tillverkade vattenmärket – framställande Gustav Vasa – tar sig ut, när det går i pappersmaskin. Vattenmärket har nämligen blivit fastsytt på sieben, så att det markerar i pappersbanan. Resultatet var ganska gott, ehuru väl det kan bli bättre. Med anl. av de iakttagelser, som jag gjorde, komma en del ändringar att vidtagas och jag har tillkallat Hammarberg för att göra ett nytt verktyg. I Tumba såg jag på torkningsmaskinen som de nu fått upp. Efter allt att döma har den fått en bra uppställningsplats. Jag påminde återigen Wallentin om brevpapperet, som han lovat att göra åt sedeltryckeriet.

Tisdag, 23 januari 1940

Genom ing. Stenhoff, Apotekarnes Vatten, har jag beställt 100 st. preparatburkar.

Jag har sänt fotografier av 10.000 kr. sedlar till Amné. Det var 2 st.

Hammarberg kom hit i dag och skall arbeta med vattenmärken.

I går tryckte Henning 7.000 ark.

Björnsson på besök. Vi demonstrerade nyheter. Jag försökte att skicka den andra satsen av krigssedlar. 10-kr. till riksbankens depositionsavdelning. Arbetsmatriserna skola även översändas dit.

Jag uppgav att plåtarna för krigsfemmorna skola vara färdiga om c:a 3 veckor.

Jag har sagt till Henning att om möjligt före den 15 februari förevisa omfattande tryckprover av fredstior.

Jag föreslog att vi skola låta Wallentin foga in på sieben till gammalfemman ett ark för nya tian.

Björnsson var orolig att man på så sätt skulle förstöra sieben. Jag föreslog därför att försöket skall göras först när i det närmaste hela upplagan är färdigkörd och vi kommo överens om att ta upp frågan i god tid till dess. Jag har givit order till Kullberg att gå igenom emblem och vapen i enlighet med vad som tidigare sagts i saken.

Onsdag, 24 januari 1940

Jag ringde Wallentin och bad att få provpapper för den nya tian. Han meddelade samtidigt, att han skickade in en ritning på pappersarket för nya tian för att vi skola kontrollera måtten. Vi ha fått papperet och hålla på med att kontrollera detaljerna.

Kumlien har skickat över till mig ett fotografi, som han fått låns. Gustav Vasa bilden i universitet i Uppsala, samt 1 st. 1.000 kr. sedel, tjeckisk provsedel.

Jag ringde Ekengren för att höra om han ansåg sedeltryckeriet berättigat att göra hänvändelse dir. till utländsk myndighet, vilket han ansåg vara fallet. Han begärde och fick upplysning ang. en löneminskning, som fru Julia Wickman fått. Det skedde i sept. 1923 och stod i samband med den minskning i dyrtidstillägget, som den övriga personalen blev utsatt för. Fru Wickman har ej något dyrtidstillägg. Vidare lämnade jag de upplysningar om nattvakternas löner.

Brev har avgått till Forfang samt till ovannämnda myndighet, nämligen kontrollstället för export av bilar och fettämnen i Holland.

Vidare ha vi tillskrivit Havrij & Zoon, vilka fått underrättelse om detta brev samt kopia.

Björnsson ringde och frågade om hur vi gjort med ackumulatorerna och jag meddelade honom att den saken vilar så länge maskinmästaren är sjuk, men att firman skrivit till oss och givit ett förslag, som går i en annan riktning än hans. Jag gav vidare upplysning om hur det går med koppartrycksmaskinerna.

Jag har inkallat Helge Engberg till arbete och han börjar om fredag. Vi kommo överens om att han t.v. skall börja sitt arbete kl. 9 varje morgon.

Kapten Wiessner besökte ang. betalning av första koppartrycksmaskinen och vi undersöka nu hur det står till med leveransen enligt kontraktet.

Torsdag, 25 januari 1940

Av (handskrivet) Stendahl har jag fått meddelande om att kromgult har gått upp till 125 RM pr 100 kg. Jag accepterade detta pris.

Vid samtal med G.E. Johansson, Eskilstuna erfor jag, att ing. P. Landgren i Sthlm representerar fabriken ifråga. Ing. L. har besök oss och vi ha infordrat av honom pris på lämpliga mått för mätning av tryckplåtar.

Flyglarmen, som gavs på prov i dag i Sthlm hörs icke från slt., sedelkontoret, däremot från mitt rum. I de övriga lokalerna hörs praktiskt taget ingenting.

Ekengren har varit på tryckeriet och vi ha diskuterat frågor, varöver protokoll uppgjordes.

I telefon ha vi resonerat om nattvakternas löner och jag har meddelat, att jag ej har några invändningar att göra emot att de skulle bli e.o. tjänstemän i exempelvis 6:e lönegraden.

Wallentin ringde och talade om ritning till ark för nya fredstior. Han svarade på min förfrågan huruvida alla mallarna skulle vändas åt ett håll eller ej, att han var rädd att det ej skulle lyckas att begränsa fibrerna om man inte vände innuden åt motsatt håll liksom fallet nu är med fredsfemmorna.

Jag underströk för honom, att Björnsson hade med stöd av hans egna uppgifter begärt att alla sedlarna skulle vändas åt ett håll. Han skulle nu emellertid fundera på saken en gång till.

Brev med referat (handskrivet) har avgått till Ekengren.

Fredag, 26 januari 1940

Besök av dipl.ing. Kaiser. Han kom på uppdrag av Michael Kämpf i Frankfurt a.M. för att se på den lilla gravyrmaskin, som vi tagit upp från Jönköping. Han förmodade, att denna maskin var gjord hos Kämpf och att det firmamärket, som instämplats endast vore namnet på försäljaren. Enligt hans mening vore maskinen åtminstone 50 år gammal. Han ansåg den vara i gott skick och att den efter någon renovering skulle kunna användas med fördel. Han lovade att sätta sig i förbindelse med Kämpf och rådgöra med honom, hur man bäst skulle förfara om t.ex. Kämpf vid någon affärsresa skulle kunna komma upp till Sverige och instruera maskinens användningssätt. Kaiser nämnde även, att Kämpf nu bygger reduceringsmaskiner av ny konstruktion för konstnärligt och tekniskt bruk.

Besök av Rooth från Penninglotteriet. Han klagade på att de (handskrivet) siffrorna på lotterna äro dåligt synliga. Vi kommo överens om att försöka med att göra bottentrycket ljusare och trycka siffrorna i något kulört tryck och välja färgen så, att de kontrastera mot botten. Rooth talade också om att göra trycket på baksidan av numren diagonalt löpande i stället för nu vågformigt. Jag ställde mig tvekande, men vi skola se, vad vi kunna göra åt saken. Kullberg skall framhålla för Rooth, att det kommer att betyda nya plåtar för baksidan, vilket också är ökad kostnad.

Samtal med Henning och Kjäll ang. lönefrågor.

Lördag, 27 januari 1940

Samtal med Ekengren ang. H. Engbergs avlöningsförhållanden. Det hade uppstått tvekan ang. lämpliga sättet att beräkna hans timlön, närmast med tanke på det avdrag, som man kommer att få på grund av att han kommer först kl. 9 på morgonen. Ekengren ansåg, att man både kunde se saken, såsom jag framställde den – nämligen att han delar upp den totala inkomsten på antalet timmar och drar av därefter – eller såsom kommissarien vill se saken, nämligen att man endast delar upp det tillägg han får, då han tjänstgör, utöver pensionen. Ekengren ansåg, att i detta fall blir en överenskommelse utslagsgivande. Jag kallade därför in Engberg och frågade, hur han hade uppfattat vår överenskommelse, och han bekräftade därvid, att han hade sett saken, så som jag påminde mig

vår överenskommelse. Pensionsbeloppet är sålunda garanterat och avdrag sker med utgångspunkt från totala lönekostnaden för vederbörande.

Kontorschef Svedberg, Sporrang & Co. Meddelar, att ännu ha ej några leveranser sket av vattenmärkeskronor till Tumba, vilket bekräftas av Petzelius.

Rosswall har varit ledig i dag.

Måndag 29 januari 1940

Björnsson ringde på morgonen och jag meddelade honom ang. skyddsrumsbänkarna. Jag påpekade att tack vare brist på personal så blir skärningen efter. B. sade, att detta ej gör någonting, bara sedelarken finns i numrerat tillstånd är detta huvudsaken.

Besök av artisten Yngve Berg, som såg på en 10.000-kr. sedel, som jag fått låna på en stund från riksbanken. Vaktmästare Roth var över med den. Berg skall skriva i tidningen en recension om 10.000-kr. sedeln som konstverk betraktad. Jag sänder honom ett fotografi. B. tittade litet på tryckeriet, och jag gav honom en inblick i värdetryckeriteknikens medel och avsikten med div. åtgärder.

Strömberg från AB Dux var här och såg på iläggningsapparaten till koppartrycksrotationsmaskinen nr 1.

Wallentin ringde och talade något om ett sätt att makulera storsedelspapper, som Björnsson kommit att tänka på. Han kommer till mig kl. 2 på torsdag och vi skola sedan tillsammans besöka Dir.

Tisdag, 30 januari 1940

Samtal med Ekengren ang. tidigare omtalade lönefrågor. E. fick till sig översänt ett korrigerat förslag av det han sänt mig.

Samtal med Björnsson. Det gällde ramar till splitterskydd för tryckeriets byggnad. Det beslöts, att dessa ramar skulle beställas till en kostnad av kronor 2.010:–. Björnsson bad, att jag skulle se efter i protokollet hur beslutet var avfattat betr. splitterskydd. Vidare skola vi infordra förslag på plåtluckor till fönstren i jordvåningen, och järnramar till fönstren i bottenvåningen. Björnsson har fått div. avskrifter rörande instruktioner rörande vakt och vaktbefäl samt överenskommelse med polisen betr. bevakningen för fastigheten.

Onsdag, 31 januari 1940

Beställningsbrev till Malmö Smides- och Kassaskåpsfabrik på ramar till splitterskydd.

Jag ringde till Wallentin och frågade honom hur det går med torkningsmaskinen, som de fått från oss. Enligt hans uppgift har arbetet gått bra och de äro snart färdiga. Jag framhöll, att det brådskade

nu, då vi redan tryckt många stämplor och behöva få dem gummerade. Wallentin begärde att få låna en packpress. Vi skola klara våra mellanhavanden så han kommer hit i morgon.

Meddelande från riksbankschefen, att jag kallats till sammanträde kl. 7.30 i morgon kväll på riksbanken.

Rosswall har köpt 200 kg kromsyra för kr. 2:25 från (handskrivet).

Hammarberg slutade i dag.

Torsdag, 1 februari 1940

Samtal med Svedberg, Sporrang, det meddelades att Sporrang ej förrän i mitten av denna månad kan börja leverera de kronor, vi beställt för vattenmärken till Tumba.

Wallentin ringde och meddelade, att han kommer in till Sthlm i dag och skall diskutera på riksbanken någon ny metod för markering av makulaturen på sedelarken. Han bad mig komma med. Vidare talade han om, att de behövde en packpress och att de lyckats få tag i en bland det material, som vi sänt ut till Tumba.

Klockan 3 var det sammanträde på riksbanken. Det var kommissarie Jonsén, som hade gått igenom makulaturen och funnit att en stor del av den s.k. tumbamakulaturen uppvisade så små fel, att en stor del därav hade kunnat godtagas. Därför föreslog han, att den korsning, som nu företages vid Tumba och som består i att man ritar ett kritstreck på en blankett – ändras så att man sätter ett märke i marginalen i stället – och att man på tryckeriet gör makuleringen, om så visar sig lämpligt. J:s argumentering var svag. Det var visserligen som regel mycket små fel på sedlarna, men dessa voro genomstungna av de vanliga makuleringshål. Det kunde ha funnits större fel på dessa ställen. Vidare visade det sig, att i de fall där felen varit små, den som kontrollerat papperet vid Tumba inte följt bestämmelserna, som företetts för honom. Resultatet av det hela var emellertid att makuleringen vid Tumba skall göras på nyss antydda sätt. Bankofullmäktige Björnsson var närvarande vid sammanträffandet.

Artisten Yngve Berg har skrivit i Dagens Nyheter om 10.000-kr.

Redaktör Eld i Svenska Dagbladet har fått min uppsats om sedlarnas historia.

På kvällen var sammanträde i riksbanken under riksbankschefens ordförandeskap. Ordf. gav först en del meddelanden, till att börja med ang. sedelteckningsbestämmelsernas ändrande, vidare betr. innebörden av en del åtgärder och kungörelser, som tillkommit på senare tid. Därefter vidtog en diskussion om utsträckning av tjänstemännens arbetstid, exp.tid i banken och därmed sammanhängande problem. Under diskussionen kom man in på frågan om lämpliga åtgärder för att undvika förväxling av olika sedelvalörer. Jag framhöll därvid att olikheten hos våra nuvarande sedelvalörer efter allt att döma icke är tillräcklig. Därför bör de nya sedlarna inte bara ha olika färg på papperet utan även på trycket. Vidare bör hela uppbyggnaden av sedelns bild vara mera artskild

från valör till valör än som nu är fallet. Den, som icke lätt reagerar för en färgskillnad, kan, som erfarenheten visat, lätt göra ett misstag på sedlar av samma storlek. Man bör med andra ord ej driva standardiseringen hos sedlarna för långt. Det är nu en fara att ha valörsiffran i samma färg på alla sedlarna. Det togs upp förslaget att börja med semestrarna i år tidigare än eljest.

Fredag, 2 februari 1940

Björnsson kom på besök och vi talade om problemen om de främmande beställningarna och ev. nyanställning. Vi bestämde oss för att tryckeriet skall såsom en expedition för ärendet placera ut beställningar på trycksaker i den mån, som det går att lämna bort dem med resultat att arbetskraft blir fri vid tryckeriet. Anbud skall infordras från olika tryckerier på vanligt sätt. Jag framhöll för Björnsson att bristen på arbetskraft ej kan kompenseras med övertid på ekonomiskt sätt. Det behövs under dagen ett visst antal händer och armar, bl.a. ha de s.k. avbytarna måst tagas bort, vilket är en stor nackdel. Besök av ing. Landgren, representant för C.E. Johansson, Eskilstuna.

Besök på Tumba där jag med Wallentin diskuterade överflyttningen av tvättinrättning. Jag fick ritning av de lokaler, som skola lämna sig för tvättinrättningen och vi skola placera in de olika maskinerna och göra en plan, som Wallentin skall få snarast möjligt. Vidare talade jag om papp, som skall kunna användas såsom decklar vid koppartrycket.

Måndag, 5 februari 1940

Sv. Engberg var på förmiddagen vid Tumba och hjälpte till med torkningsmaskinen.

Jag talade med Björnsson om provtryckning av nya tior, anskaffning av fönsterluckor för jordvåningen, riksbankens tryck, städerskornas löner m.m. B. kommer ev. på teknologföreningen i dag. Jag påminde Wallentin om just teknologföreningen. Han meddelar, att han kommer in i morgon kl. 10.

Tisdag, 6 februari 1940

Samtal med Fredriksson. Jag bad honom göra upp en förteckning över trycksaker, som skola framställas något längre fram, i första hand de största upplagorna. Jag skall sedan ta in anbud från olika tryckerier och placera ut order. F. nämnde, att v. riksbankschefen givit direktiv om att endast trycka tämligen små upplagor med hänsyn till förestående omorganisation i verksamheten. Jag uppmanade F. att för v. riksbankschefen framhålla svårigheten att spara arbetskraft om endast små upplagor skola tryckas.

Samtal med Björnsson ang. avlöning för personalen på mönstringsdag. Hänvisning till Björnsson har skett, vilken lämpligen bör bestämma på denna punkt. B. ansåg, att de skola ha som vid värnplikt. Emellertid ville han tala med Jonsson, så att det blev likformighet med Tumba och

tryckeriet. Jag påpekade nämligen för honom att någon lön icke utbetalas på mönstringsdagen vid Tumba.

Samtal med Wallentin, som var inne i dag på morgonen för att se på papperet i tryckmaskinen. Det har visat sig, att papperet klibbar fast på boktryckcyllindern i rotationsmaskinerna, då det är fuktat. W. trodde att det berodde på luft (handskrivet).

W. skulle försöka finna en rimlig lösning på förhållandet.

Onsdag, 7 februari 1940

Rosswall och E. Henning sjuka.

Samtal med arkitekt Gustaf Classon. Jag påminde honom om en del ritningar, som herr Karl Sund fått låna på hans ansvar. C. lovade att skaffa dem tillbaka.

Kumlien besökte kl. 2.30 och såg på utförda provtryck av fredstian. Han var synnerligen belåten med samtliga tryck och ansåg, att de voro vackrare än han väntat sig.

Hagströmer frågade om en räkning på montage av tryckpressar, och jag meddelade honom, att arbetet var utfört.

Fredriksson ringde ang. beställningar på trycksaker från riksbanken. Enligt hans uppgift skall ej någon större beställning vara att vänta då ju årsbeställningarna redan äro inlämnade.

Björnsson ringde och begärde att få en uppgift om hur många sedelark av olika valör, som passerat de olika maskinerna under en vecka. Jag meddelade B. att Theorells trots upprepade påstötningar ej låtit höra av sig i en brådskande angelägenhet.

Torsdag, 8 februari 1940

Samtal med sip. Smith, Centraltryckeriet, jag gjorde upp om att få kostnadsförslag på en del trycksaker, som vi skola låta trycka borta.

Snickar Sandberg har varit här och han skall till fredag e.m. alltså till i morgon leverera ett par ställ för att montera prover på.

Hagströmer ringde och bad att jag skulle sammankalla juryn, som skall bedöma nya sedlarna, till på lördagen efter kl. 11. jag ringde därför till riksheraldikern baron Fleetwood, men han var sjuk, och följaktligen förhindrad. Vid samtal med Björnsson överenskoms det, att vi skola hålla sammanträdet ändå och ringde därför till Yngve Berg, som var ledig. Hjortzberg har jag däremot inte fått tag i ännu.

Vid samtalet med Björnsson fick jag meddelade om, att någon ersättning för mönstringsdag ej skall utgå varken vid tryckeriet eller Tumba. Björnsson bad mig skriva till dr Salén. Han vill för sig disponera Saléns våning i fall av krig.

Mörkläggningsgardiner skall betalas av lägenhetsinnehavarna själva.

Besök av ing. Gille från Theorells. Vi gingo igenom förslagen till fuktungs- och avkylningsanläggning för sedeltryckeriet.

Ing. Kaiser har varit här ang. gravérmaskiner.

Fredag, 9 februari 1940

Jag har talat vid Hjortzberg och han kommer kl. 11.30 på lördagen till riksbanken. I går fick jag tag i artisten Y. Berg och han är likaså oförhindrad att komma. Detta har jag meddelat Hagströmer.

I går anlände beställda ställningar från snickare Sandberg. Dessa äro avsedda för demonstration av provtrycket till nya 10-kr.

Jag har utfärdat en skriftlig order till faktor Svensson att vid luftlarm öppna torkrummet uti vån. 1 tr. så att sedelkontorets personal, som är sysselsatt i numreringsavdelningen, kan komma in med sedelark, räkenskapsböcker m.m. Kamrer Holmberg hade begärt, att jag skulle utfärda en sådan order och han har fått kopia på skrivelsen.

Lördag, 10 februari 1940

Sammanträde på riksbanken med kommittén för åstadkommande av ny sedeltyp och juryn, som i detta fall bestod av professor Hjortzberg och artisten Yngve Berg. Jag hade låtit montera 46 st. sedelprover på kartonger och numrerat samtliga i fyra serier, A. B. E. och D. /?/ Inom varje serie voro proven numrerade från 1 – 12. På blanketter, som voro inrutade liksom kartongerna var angivet med vilka färger de olika proverna tryckts. Kartongerna med proverna voro upplagda på ställningar, så att de kunde studeras utan att lyftas från underlaget. För att göra anteckningar fingo de närvarande systematiskt uppställda formulär. Sedan Hjortzberg och Berg tagit grundlig kännedom om provsamlingen utfäste de sig att på måndagen den 12 lämna sitt omdöme om de olika proven. Jag fick av Björnsson ett utkast till en blankett, som han ville ha gjord till att börja med uppställd i skrivelse på skrivmaskin, sedermera ev. för att trycka den. Vidare fick jag en uppställning över de trycksaker, som vi f.n. framställa för bankens räkning. Under samtalet nämnde jag, att hela årsbeställningen på trycksaker från banken lämnats i oktober, och att det följaktligen ej finns mycket kvar för oss av de större beställningarna att lämna bort. Björnsson framkastade att man kunde trycka på lager för några år framåt. Gentemot detta invände jag, att Wallberg håller på med en omorganisation och inte vill binda sig för några blanketter för längre tid. Med anledning av detta skall Björnsson tala med Wallberg.

Måndag, 12 februari 1940

Jag har fått uppgift av Hansson att firma Wagners skuld till oss för utfört arbete är 855:12 kr. Detta hänför sig främst till torkarmekanismens ombyggnad.

Vid telefonsamtal med Björnsson föreslog jag, att vi skulle rådfråga dir. Björklund i N.K. ang. proverna på de nya tiorna. Detta för att få ett utlåtande av en detaljhandelsman. Björklund ansåg jag vara lämplig, därför att han förutom att han är affärsman även är reklamman och har en personlig talang som tecknare. Björnsson ville även ha kommissarie Jonsén och kamrer Eriksson att se på dem, vilket jag ej hade något att invända emot.

Henning är sjuk även i dag, varför Sjöström satts till rotationsmaskin 1 för att instruera och trycka under H:s bortavaro.

Jag har fått brev från dr Salén ang. hans våning och det har jag besvarat. Svaret har jag i telefon läst upp för Björnsson, så att han skulle få kännedom om innebörden av överenskommelsen.

Med Ekengren har jag i telefon talat om förändrade sjukledighet- och semesterbestämmelser för högre tjänstemän.

Dir. Björklund lovat komma till riksbanken kl. 11 i morgon den 13. Jag har bekräftat överenskommelsen med brev.

I morgon komma finska obligationer för stämpling. Jag har för Kullberg understrukit, att dessa obligationer äro i det skick, att de äro gångbara i handeln, varför stor noggrannhet måste iakttagas.

Tisdag, 13 februari 1940

Jag talade i telefon med Björnsson om ev. tryckning av finska sedlar. Han skall tala med Rooth om saken.

Jag var på riksbanken till sammanträde kl. 11 med dir. Björklund från NK. Han skulle ur detaljhandlarsynpunkt granska förslaget till den nya tian. Han kommer att avge ett skriftligt utlåtande. Jag hade samtidigt tillfälle att tala vid Björnsson och då avhandlade vi den fortsatte sedeltryckningen. Därvid enades vi om att låta Tumba fortsätta med tillverkning av 10-kr. papper tills vi av framsteget med de nya tiorna kunde med säkerhet sluta oss till, när tryckningen av dessa kunde börja på allvar. Vi ska försöka undvika, att gamla tior tillverkas, sedan de nya kommit igång. 5-kr. skola tryckas slut i vad det gäller ark à 10 bl. och det bör också undvikas, att 10-sedlars ark tillverkas och tryckas hädanefter. Vi skola göra oss beredda att trycka 100-kr. och till det ändamålet skall den trefärgspress, som står i reserv, göras tryckklar. 50-kr. fortsätta som förut. Så snart tryckplåtarna för nya tio-kr. blir färdiga, skola vi göra provtryck på vanligt papper, dels på framsida på baksida. Jag anmälde för Björnsson, att jag har ung. 30 dgr kvar på förra årets semester och Björnsson sade sig icke ha någonting emot, att jag under 1:a kv. Tar in så mycket av denna tid, som förhållandena medge. Björnsson bad mig att till Strasser framföra en eloge för det utmärkta arbete han utfört i samband med framställandet av proverna till nya 10-kr. Hrr Hjortzberg och Berg ha avlåtut en skrivelse med utlåtande om nya 10-kr. Denna skrivelse innehöll mycket ampla lovord. Björnsson har ringt till kontrollanten och meddelat, att han haft ett samtal med ombudsmannen för

Centralorganisationen, Joel Andersson, varvid bl.a. överenskommit, att fru Wickman skall få övertidsersättning m.m. Anteckningar om denna överenskommelse skall göra si dagbok.

Onsdag, 14 februari 1940

Jag hade besök av M. Berggren och S. Kjäll som representanter för Personalföreningen. De överlämnade en skrivelse med div. önskemål till inspektören för sedeltryckeriet. Skrivelsen vidarebefordrades av mig och jag har vid ett samtal med bankrådet Ekengren haft tillfälle att konstatera, att den redan behandlats. Muntligen framförde Berggren och Kjäll, att de gärna ville få ett antal exemplar av avlöningsstaten att utlämnas till de yngre anställda, som ännu ej fått några.

Telefonsamtal med Björklund, NK, jag tackade honom för hans inlaga, vari han yttrade sig över den nya tian.

Björnsson i telefon ang. framkallning av film. Det gällde att succ. allteftersom upptagningar ske av bokföring och andra handlingar i riksbanken framkalla film av (handskrivet) format, c:a 30 m. i varje rulle och sammanlagt c:a 300 m. Björnsson vill ha besked om saken om lördag. Han reser bort i morgon torsdag kl. 1. Jag har översänt till honom en tablå upptagande produktionssiffror uti tryckeriet i enlighet med hans önskan.

Torsdag, 15 februari 1940

Besök av revisor Lindeskog och notarie Eckerström samt en representant för firman Allkopia. Det gällde att utröna om vi kunna utföra framkallning av film, som upptas vid riksbanken av div. handlingar. Rosswall har fått i uppdrag att undersöka detaljerna.

Björnsson reste bort i dag.

Fredag, 16 februari 1940

Kassören har fått hämta ut livränteboken för Gunnar Wahlberg. För de övriga, som i år fylla 55 år, får han hämta ut dem, alltefter som de uppnå sagda ålder.

Rosswall har varit hos Forsners för att undersöka ang. förut nämnda apparaturer för framkallning av film. Jag har ringt revisor Lindeskog i Riksbanken och påpekat, att den medhjälpare, som de få från AB Allkopia, tydligen är utlänning. L. hade reda på att så är fallet. Det är en tysk, men han har varit i landet tio år och han kommer dessutom enligt vad Lindeskog säger, icke att ha att göra med hemliga papper av större vikt utan endast avbetalningslån och liknande.

Jag har hört per telefon av Wallentin att de vattenmärken, som vi sände honom i går, ha provats och utfallit väl. De sätts nu in i maskinen och komma att fungera på måndagen.

Måndag, 19 februari 1940

Mätningar ha givit vid handen, att det uppstått en dimensionsförändring å plåtcylindern till rotationsmaskin nr 1. I avsikt att försöka rätta till detta fel, har jag talat vid Bolinders och Köping, varvid jag dock ej träffade någon av de fackmän, jag önskade vända mig till. Däremot träffade jag fabrikör Nilsson i Nilssons Mek. Verkstad, som såg på maskinen. Han tillrådde icke slipning av cylindern då han förmodade, att lagren ej voro täta tillräckligt för att man skulle kunna utföra operationen på platsen; för att flytta på själva tryckcylindern fordrades att hela maskinen skulle monteras ner, vilket givetvis bör undvikas. Senare meddelade maskinmästaren mig, att mätningarna visat att själva cylindern med sadlarna borttagna har fått en nedböjning. Jag beordrade uppmätning av cylindern, på så sätt att tio mätpunkter kommo under varje sedels yta.

Besök vid Tumba. Jag hade tillfälle att konstatera, att de sist utförda vattenmärkena ej voro tillfredsställande. Detta syntes bero på dels att skärpan ej var nog framträdande uti verktyget dels ock att präglingen av silduken inte blivit tillfredsställande utförd. För att råda bot mot felet tillkallade jag omedelbart skulptör Hammarberg, som med herr Mirowskys hjälp utförde korrekationer å verktyget.

Besök av bankofullmäktige Björnsson. Vid sammanträffandet föredrogs en del ärenden efter föredragningslista. Vidare beslöts om tryckning av 5-kr. sedlar. Björnsson fick en veckorapport över produktionen. Något som han framdeles vill ha varje vecka.

Angående den nyssnämnda defekten på rotationsmaskinen meddelade jag omedelbart kapten Wiessner hos Wagners.

Tisdag, 20 februari 1940

Papper har skickats till Björnsson i enlighet med gårdagens dagboksanteckningar.

Wiessner med verkmästare har varit och sett på rotationsmaskin nr 1. W. skall ringa till övering. Pretsch i Würzburg om saken.

Björnsson ringde mig ang. alarmanläggning. Han vill om torsdag prova en anläggning med s.k. boschhorn, vilket jag medgav. Jag protesterade däremot mot, att han ..... sakkunskapen på området om saken, då enligt vad jag kan finna den uppfattningen är gällande att boschhorn icke äro lämpliga för ändamålet.

Göteborgs Morgonpost har ringt ang. förbrända sedlar, som skulle ha kommit från Göteborg den 12 el. 13. Av Mirowsky hör jag, att några sådana ännu ej ha undersökts vid tryckeriet.

Lindeskog i telefon. Jag frågade om man försökt alarmanläggning med högtalare på banken, vilket han nämnde icke gjorts. Däremot har man försökt boschhorn, men kommit till det resultatet att man om man skulle använda ett sådant system, skulle behöva alltför många enheter, vilket skulle bli dyrt. Björnsson vill ej sätta upp så många, som behövdes, och saken hade därför fått förfalla. Nu

skulle man prova en tyfon med anslutning till starkströmmen. Någon lyssnaranordning utanpå byggnaden finns ej i riksbanken och inte heller är något sådant påtänkt.

Wallentin ringde och meddelar att han skickar linne och jutfibrer till Strasser.

Notarie Lindgren har ringt från riksbanken och meddelar att det skulle finnas några reklamsedlar på NK, som möjligen skulle vara olagliga. Jag for dit och såg efter men kunde ej finna några.

Ekengren ringde ang. lönefrågan. Han har varit i kontakt med Joel Andersson, som var missbelåten, att personalen gått förbi honom. Ett protokollskkast skickades från Ekengren och som kontrollerats av oss i avseende till siffrorna. Ekengren meddelade i telefon att om vakterna placeras i 6:e lönegraden så komma de automatiskt att bli placerade i den lägsta löneklassen.

Onsdag, 21 februari 1940

Samtal med Björnsson på morgonen. Björnsson hade frågat Rosswall om när vattenmärkeskronorna från Sporrongs skulle bli färdiga och jag svarade honom, att jag hade forcerat saken. Björnsson sade sig ha för avsikt att göra en kraftig påminnelse hos dir. Svedberg vid Sporrong. Jag framhöll å min sida, att jag ansåg det vara Wallentins sak att sköta detta.

Samtal på riksbanken med Ekengren och Magnusson. Från Ekengren fick jag en del koncept till PM ang. förtydligande av lönestaten.

Wallentin ringde och frågade efter vattenmärkena. Han fick besked att de skulle vara färdiga i dag.

Vid samtal med Sporrongs fick jag upplysning om att under dagen skulle ankomma tio stycken kronor. I stället fick jag tjugofem. Vid ett senare telefonsamtal upplyste mig dir. Svedberg att i morgon torsdag skola 100 st. levereras för avhämtning från Sporrongs fabrik. Restpartier skall vara färdigt inom denna vecka. Detta har meddelats till Björnsson. Jag har uttryckligen åtagit mig att sköta denna angelägenhet, vilket Björnsson konstaterat. Jag har vidare i telefon meddelat Björnsson att en skrivelse avgår från sedeltryckeriet ang. visum för övering. Fritz för inresa till Sverige. F. skall enligt uppgörelse med Fredr. Wagner snarast möjligt komma hit för att se på rotationsmaskinerna.

Ing. Eriksson har ringt och fått meddelande om att de nya vattenmärkena bi färdiga i dag och att Sv. Engberg om möjligt kommer att ta tåget 8.25 från Sthlm för att vid niotiden vara i Tumba. Enligt Erikssons utfästelse skall folk vara färdiga för att då företa pressning å dessa vattenmärken och under nattens lopp utfästa märkena på pappersmaskinens sieb.

Brev till Jönköpings Litografiska.

Skrivelse till utrikesdep. har avgått ang. visering av övering. Pass.

Jag rekapitulerade för ing. Wallentin i telefon samtliga överenskommelser, som under dagen träffats.

Revisor Lindeskog i riksbanken frågade när vi kunna börja med att framkalla arkivfilm för deras räkning. Rosswall har fått i uppdrag att svara på frågan. Avsikten är att det skall kunna sättas igång redan i morgon torsdag.

Torsdag, 22 februari 1940

Samtal med övering. Fritz i Würzburg. Jag framförde till honom och även till dr ....., som jag träffade i telefonen, att vi önska, att han snarast kommer till Sthlm. Han hade i telegram till kapten Wiessner föreslagit att skicka montör Schäfer i stället. Detta upprepade han även i telefon. Jag underströk kraftigt att vi ville ha Fritz till Sthlm i egenskap av konstruktör. Han finge gärna ta med sig Schäfer, då frågade F. om Schäfer kunde komma i förväg för att nedmontera maskinen, tills han hunnit anlända. Jag svarade på detta att maskinen måste hållas igång, då vi äro i trängande behov av sedlar. Helst ville jag att han skulle komma på måndag nästa vecka. Detta sade Fritz stötte emellertid på svårigheter då han hade militära uppdrag som måste klaras i förväg. Jag talade också om att vi ordnat med passfrågan i Berlin.

Jag ringde till Grabe och fick veta att han troligen icke kommer förrän kl. 4 i morgon e.m.

Vid samtal med dir. Svedberg hos Sporrongs fick jag underrättelse om att 200 st. kronmärken levererats till Tumba.

Besök av Wallentin, som medförde prov på papper, utfört med vattenmärke, som i går afton iordningstälts. Jag hade varit ute på Tumba tillsammans med Sv. Engberg och därvid hade nya vattenmärkespräglingar utförts. Resultatet var positivt och jag sänder över ett par prov till Björnsson. Wallentin fick med sig en härva jute, som gjorts luminiserande av Strasser.

Fredag, 23 februari 1940

Björnsson kom på besök på f.m. Jag måste gå på ett sammanträde till dir. Östberg, Esselte, varför Rosswall refererar samtalet med Björnsson.

Sammanträdet med Östberg rörde mobiliseringsfrågor. Det överenskoms, att om Esselte finner en lämplig lokal för krigsfabrik skola vi ev. förhandla om ett samarbete.

Besök på Sporrongs fabrik. Kronmärkena kontrollerades av mig. Det går raskt undan med tillverkningen. Jag har begärt att baron Fleetwood, professor Hjortzberg och artisten Berg skola komma till riksbanken kl. 11 i morgon lördag för att se på tryckprover.

Telefon från Björnsson ang. städerskors löner m.m.

Telefon från Fredriksson. Han vill ha ett ..... utfört och jag har lovat honom att göra upp ett förslag till detta.

Lördag, 24 januari 1940

Sammanträde på riksbanken med riksheraldikern, baron Fleetwood, professor Hjortsberg och artisten Yngve Berg. Vi sågo i första hand på ett par nya förslag till baksidan på nya tian. I stället för att de tidigare proven varit tryckta i en enhetlig färg i boktryck, voro dessa utförda i iris. Dessutom hade bårderna gjorts ljusare i koppartryck. Den allmänna uppfattningen var, att iriseringen möjligen skulle bli av dekorativ verkan. Dock skulle färgerna så avstämmas, att de bättre överensstämde med framsidans färger. Därvid skulle det blå bottentrycket i mitten av provet göras mindre klart blått och det gula vid sidorna mindre framträdande i färgen. Man förmenade också, att det skulle vara av fördel att göra vapnet i mitten mörkare. Jag meddelade, att vi hålla på med att utföra en sådan förändring, och man var av den åsikten, att det skulle betyda en förbättring av det hela. Vi kommo också överens om, att när papperstillverkningen börjar, såväl som när tryckningen börjar, skola vi rådgöra med konstnärerna, så att den slutgiltiga avdämningen av färgerna blir sådan, som de tänkt sig – givetvis inom ramen för vad vi själva kunna gå med på.

Vid samtal med Björnsson överenskoms att det skall anskaffas källarluckor av plåt. Vidare enades vi om att tillsvidare såsom alarmanordning aptera tidssignalen för att avvakta att ett bättre system av högtalaranläggningar så småningom kommer fram.

Björnsson upprepade att frågan om anskaffning av slipmaskin och ..... ventil för uppvärmningsanläggningen vore klar och beviljad.

Samtal med Svedberg i Sporrang & Co. Som ringde och meddelade att restpartiet av kronmärkena för Tumba var färdigt och jag bad att få det levererat till sedeltryckeriet. Det kom också under dagen.

Måndag, 26 februari 1940

Telegram till övering. Fritz med förfrågan om hans ankomst.

Samtal med Wagners, varvid de meddelade, att de ej hade reda på när Fritz kommer. Kapten Wiessner bad mig telegrafera till Fritz.

Samtal med Ekengren ang. Helge Engbergs arvode. Ekengren ansåg, att avdrag på lön skall uträknas på basis av skillnaden mellan lön och pension i fallet Engberg. Då hans avdrag, som han hade, innan han pensionerades, ungefär sammanfaller med den siffra, som man kommer till, om man räknar på det sättet, överenskom jag med kommissarien att vi skulle låta hans gamla avdrag gälla i fortsättningen. Detta meddelade jag kassör Peterson.

Telefon från Björnsson varvid han meddelade, att kamrer Holmberg kommit till direktionen med en skrivelse med anhållan att få flytta en tryckmaskin, lämplig för numrering av 18-sedlars ark, till sedelkontorets numreringsavdelning. Jag meddelade Björnsson, att jag ej hade något att invända mot detta. Björnsson kommer att föredra frågan om nya tiokronorssedeln i fullmäktige nästa vecka.

Tisdag, 27 februari 1940

Wallentin ringde och jag beställde av honom 1.000 ark provpapper, blått, utan vattenmärken för 18 sedlar. Jag talade vid Björnsson i telefon och han och jag kommo överens om att vi skola fortsätta att göra plåtar för nya tians baksida sådana som de blevo efter förändringen d.v.s. med kraftigare framträdande vapen.

I telefon talade jag ånyo med Wallentin och hörde av honom att det kommer att ta ganska lång tid att göra den dandyrulle, som de f.n. har under tillverkning, dels måste kronmärkena böjas och så måste de lödas fast. Det spelar alltså ej någon större roll, att det tar tid att göra det nya vasamärket, som efter beräkning ej kan komma fram förrän om 14 dagar ung. Wallentin kom in till tryckeriet, då vi gjorde en del experiment med preparerade fibrer. Vidare sågo vi på ett av kommissarie Jonsén föreslaget sätt att markera makulerade sedlar. Jag avrådde från att försöka den föreslagna metoden och bad i stället Wallentin uppmana sina granskare att hellre släppa ett tvivelaktigt fall än att makulera. Jag å min sida utfäste mig att ej göra några anmärkningar.

Av kapten Wiessner hör jag, att hälften av de beställda nummerverken äro på väg, alltså 40 st. samt en ram. Troligt är att även de övriga ha skickats.

Måndag, 4 mars 1940

Telefonsamtal med bankofullmäktige Björnsson, vilken godkända beställning av underläggsplattor för nya 10-kronorssedlarnas framsida. Plattorna skola beställas hos Gustafssons Mek. Verkstad. Det rör sig om 75 st à kronor 6:50, summa kronor 487:50.

Bankrådet Ekengren ringde ang. tolkning av kristidsnämndens kungörelse betr. avstängande av varmvatten och ansåg att vi formellt icke avsågos i den utgivna kungörelsen, då denna endast gällde för fastigheter, som huvudsakligen användes för bostadsändamål. Ing. Lagrelius ansåg, att saken tills vidare kunde bero.

Ing. Wallentin ringde ang. torktrumman för torkning av gummerat papper och bad mig skicka ut en man för att sätta dem in i densamma arbetssätt. Remborg reser ut till Tumba tisdagen den 5.

Telefonsamtal med förste intendent Holmström i Generalpoststyrelsen ang. en anmärkning på gummering av enkla beläggningsstämplor. H. ansåg att saken kunde bero utan vidare åtgärder.

Tisdag, 5 mars 1940

Besök av bankofullmäktige Björnsson, vilken bl.a. efter ett samtal med kommissarie Nilsson ansåg, att vi borde anställa två hjälpare för tryckeriet. De skulle ingå såsom avbytare för de pressar, som voro sysselsatta med 10-kr. sedlarna. I och med avbytarens inträde skulle icke arbetstiden förkortas, utan upplagan ökas. Jag påpekade för Björnsson, att vi måste ta ställning till frågan huruvida numreringen och faksimiltrycket på 10.000-kr. sedlarna skulle ske samtidigt med samma färg eller

om för nummertrycket skulle användas en färg och för faksimiltrycket en annan. Jag skulle göra en utredning ang. kostnaden för ett tryck och två tryck, d.v.s. kostnaden för om nummer- och faksimiltrycket gick med samma färg i samma tryckprocedur eller om de två trycken gingo var för sig.

Torsdag, 7 mars 1940

Överlämnat PM till Björnsson ang. nummertryckning i en eller två färger, d.v.s. nummer i en färg och namn i en annan. Jämförande kostnader för tryckning i en el. två färger.

Fredag, 8 mars 1940

Telefon från Björnsson ang. lådor för krigsfemman, varvid beslutades att 5-kr. krigssedlar snarast möjligt skulle läggas ned i lådor och skickas över till banken.

Anmält för Björnsson att personalen framställt förfrågan och villkoren för att anmäla sig såsom frivilliga till Finland.

Lördag, 9 mars 1940

Meddelande från Björnsson att tjänstledighet för ovanstående beviljas intill tremånader tillsvidare utan lön men med övriga förmåner bibehållna.

Genom Nilsson har Björnsson meddelat, att till Kumlien skulle utlämnas mot kvitto avdrag å nya tians fram- och baksida.

Besök av Kumlien.

Måndag, 11 mars 1940

Telefon från Björnsson, vilken meddelade, att han skulle översända en skrivelse från Telegrafverket ber. Deras utredning om skydd för fönster.

Besök av Björnsson och Jonson.

Tisdag, 12 mars 1940

Telefon från Björnsson ang. nya tian samt prägelplattorna för vattenmärket till nya tian.

Fredag, 15 mars 1940

Besök av ing. Wallentin varvid diskuterades måtten på prägelplattorna till vattenmärket för nya tian.

Lördag, 16 mars 1940

Besök på Tumba varvid diskuterades prägelformerna för nya prägelplattorna till vattenmärkena för tian. Jag framhöll för ing. Wallentin och påverkade, att med den form, prägelplattorna hade f.n., skulle vattenmärkesbilden komma att vända sig ut ifrån sedeln i st.f. in mot sedeln, såsom avsett var.

Senare på dagen besök hos Björnsson varvid jag för honom framlade ovannämnda sak. Härvid beslöts att Hammarberg omedelbart skulle sätta igång med modellering av vattenmärken, vända åt andra hållet.

Måndag, 18 mars 1940

Efter konferens med Björnsson, Wallentin och ing. Lagrelius beslutades att vattenmärkena skulle vändas ut ifrån sedeln, d.v.s. den redan färdiga prägelformen skulle bibehållas.

Torsdag, 21 mars 1940

Bankofullmäktige Björnsson ringde från Halmstad. Jag meddelade honom, att vattenmärkesstansarna skulle bli färdiga omedelbart efter påsk. Han framhöll, att om det visade sig, att det nuvarande vattenmärket var för stort och ett nytt skulle göras hos Sporrongs, skulle detta icke göras i stål eller liknande material, vilket möjligen kunde skada mässingsduken vid präglingen. Björnsson framhöll fördelen av skiftkörning.